

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

SURİYELİ GÖÇMENLERİN MEVCUT GÖRÜNÜMLERİ VE GELECEK
BEKLENTİLERİ: ANTALYA İLİ ÖRNEĞİ

Bilal ÇELİK

Danışman

Doç. Dr. Gökhan Veli KÖKTÜRK

Akdeniz Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

SURİYELİ GÖÇMENLERİN MEVCUT GÖRÜNÜMLERİ VE GELECEK
BEKLENTİLERİ: ANTALYA İLİ ÖRNEĞİ

Bilal ÇELİK

Danışman

Doç. Dr. Gökhan Veli KÖKTÜRK

Akdeniz Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

ONAY SAYFASI

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bilal Çelik'in bu çalışması, jürimiz tarafından Akdeniz Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan:

Üye (Danışmanı):

Üye:

Tez Başlığı: Suriyeli Göçmenlerin Mevcut Görünümleri ve Gelecek Beklentileri:
Antalya İli Örneği

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi:

Mezuniyet Tarihi : / /

Prof. Dr. Tuncer DEMİR

Müdür

AKADEMİK BEYAN

T.C

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ;

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Suriyeli Göçmenlerin Mevcut Görünümleri ve Gelecek Beklentileri: Antalya İli Örneği” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını beyan ederim.

Bilal ÇELİK

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	iii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vi
HARİTALAR LİSTESİ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
ÖNSÖZ	xi
GİRİŞ	

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı	3
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	3
1.3. Araştırmanın Yöntemi	6

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Göç Kavramı	11
2.1.1. Göçün Nedenleri	13
2.1.2. Göçün Türleri.....	15
2.2. Göç Eden İle İlgili Kavramlar	18
2.2.1. Göçmen	18
2.2.2. Düzensiz Göçmen.....	18
2.2.3. Geçici Koruma Statüsü.....	18
2.2.4. Mülteci	19
2.2.5. Sığınmacı.....	20
2.3. Entegrasyon Kavramı.....	21
2.3.1. Kültürel Entegrasyon.....	24

2.3.2. Yapısal Entegrasyon.....	24
2.3.3. Politik Entegrasyon	24
2.4. Göç Kuramları.....	25
2.5. Göçün Etkileri ve Sonuçları	30
2.5.1. Menşe Ülkeler İçin Göçün Etkileri.....	30
2.5.2. Göçün Göç Edilen Ülkeler Üzerindeki Etkisi.....	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SURİYE GÖÇ SÜRECİ

3.1. Suriye Göçüne Neden Olan Etmenler.....	38
3.2. Türkiye’deki Suriyelilere Yönelik Sosyal Politikalar.....	45
3.3. Suriye’de Yaşanan Kriz ve Türkiye’ye Etkileri.....	59

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Sosyo-Demografik Özellikler	65
4.2. Sosyo-Ekonomik Özellikler	69
4.3. Göç ve Türkiye’de Yaşam.....	72
4.4. Ayrımcılık ve Yabancılaşma	79
4.5. Sosyal Hayat, Kültürel Uyum ve Entegrasyon.....	82
4.6. Dil ve İletişim.....	86
4.7. Aidiyet ve Bütünleşme	88
4.8. Suriye ile Etkileşim.....	90
4.9. Vatandaşlık Algısı.....	92
SONUÇ VE ÖNERİLER	95
KAYNAKÇA.....	104
EK 1-ANKET FORMU	115
ÖZGEÇMİŞ	118

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Dünyada En Fazla Mülteci Barındıran Ülkeler	20
Tablo 2: Türkiye'nin Suriye'ye Yönelik Askeri Operasyonları	41
Tablo 3: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler	43
Tablo 4: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı	44
Tablo 5: Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezine Göre Dağılımı	44
Tablo 6: İstanbul'da Suriyelerin En Yoğun Olduğu İlçeler	47
Tablo 7: Kursiyerle İlgili Veriler	48
Tablo 8: YÖK Suriyeli Öğrenci Raporu	49
Tablo 9: Kamplardaki Sağlık Hizmeti Veren Kişi Sayısı	50
Tablo 10: Suriyeli Göçmenlere Verilen Sağlık Hizmetleri	51
Tablo 11: Göçmen Sağlık Merkezinin Bulunduğu İller	51
Tablo 12: Türkiye'de Suriyeli Mültecilerin Durumuna İlişkin Veriler	54
Tablo 13: Türkiye'de Üniversite Eğitimi Alan Göçmen Öğrenciler	60
Tablo 14: Türkiye'de Üniversite Okuyan Göçmen Sayısı	61
Tablo 15: Türkiye'de Üniversite Okuyan Göçmenlerin En Fazla Olduğu İller	61
Tablo 16: Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Suç İstatistikleri	62
Tablo 17: Türkiye'deki Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı	64
Tablo 18: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	66
Tablo 19: Katılımcıların Çocukları İle İlgili Değişkenler	67
Tablo 20: Katılımcıların Çalışma Durumları	69
Tablo 21: Katılımcıların Çalışma Durumları İle Cinsiyet Değişkenleri Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu.....	69
Tablo 22: Katılımcıların Göç Sonrası Gelir Durumu.....	70
Tablo 23: Katılımcıların Ekonomik Durumlarını Tanımlama Biçimleri.....	70
Tablo 24: Katılımcıların Ekonomik Durumlarını Tanımlama Biçimleri İle Cinsiyet Değişkenleri Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu	70
Tablo 25: Katılımcıların Suriye'deki Meslek Dağılımları.....	71
Tablo 26: Katılımcıların Türkiye'de Yaşama Süreleri	72
Tablo 27: Katılımcıların Göç Etmek İçin Türkiye'yi Seçme Nedenleri.....	72
Tablo 28: Katılımcıların Türkiye'de Yaşamaya Devam Etmek İsteme Durumları İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu	74

Tablo 29: Katılımcıların Türkiye’de Yaşamaya Devam Etmek İsteme Durumları İle Yaş Değişkenleri Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu	74
Tablo 30: Katılımcıların Türkiye’de Güvende Hissetme Durumları	75
Tablo 31: Katılımcıların Türkiye’de Güvende Hissetme Durumları İle Cinsiyet Değişkenleri Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu	76
Tablo 32: Katılımcıların Türkiye Dışında Bir Yerde Yaşamak İsteme Durumları İle Türkiye’de Güvende Hissetme Durumları Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu	76
Tablo 33: Katılımcıların Gelecek Planlarına Dair Değişkenler	77
Tablo 34: Katılımcıların Gelecek Planlarını Türkiye’ye Göre Yapma Durumları İle Yaş Değişkenleri Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu	77
Tablo 35: Katılımcıların Türkiye’deki Mevcut Durumları ve Planları	78
Tablo 36: Katılımcıların Türkiye’de Yatırım Yapma Düşünceleri İle Çalışma Durumları Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu	78
Tablo 37: Katılımcıların Ayrımcılığa Maruz Kalma Durumları	79
Tablo 38: Katılımcıların Ayrımcılığa Maruz Kalma Durumları İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki Ki Kare İlişki Durumları	80
Tablo 39: Katılımcıların Türkiye’de Kendini Yabancı Hissetme Durumları	80
Tablo 40: Katılımcıların Türkiye’de Kendini Yabancı Hissetme Durumları İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu	81
Tablo 41: Katılımcıların Türkiye’de Kendini Yabancı Hissetme Durumları İle Türk Vatandaşlarıyla Anlaşma Durumları Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu	81
Tablo 42: Katılımcıların Savaş Öncesi Suriye’deki Sosyal Hayatları	82
Tablo 43: Katılımcıların Savaş Öncesi Suriye’deki Sosyal Hayatlarına Dair Bulgular İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu.....	82
Tablo 44: Katılımcıların Entegrasyon ve Kültürel Uyum İçerikli Sorulara Dair Bulguları	83
Tablo 45: Katılımcıların Entegrasyon ve Kültürel Uyum İçerikli Sorulara Dair Bulguları (Devamı)	83
Tablo 46: Katılımcıların Türk Vatandaşları İle Anlaşma Durumları ve Yaş Değişkeni Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu	84
Tablo 47: Katılımcıların Komşuları İle İlişkileri	85
Tablo 48: Katılımcıların Komşuların Özel Davetlerine Katılma Durumları İle Türk Vatandaşları ile Anlaşma Durumları Arasındaki Ki Kare İlişki Durumu Tablosu	85
Tablo 49: Katılımcıların Eğitim Durumları İle Türkçe Konuşma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Ki Kare İlişki Durumu Tablosu	86

Tablo 50: Katılımcıların Türkçe ve Arapça Konuşma Durumları	87
Tablo 51: Katılımcıların Aidiyet Durumları.....	88
Tablo 52: Katılımcıların Türkiye'ye Ait Hissetme Durumları İle Suriye'yi Ziyaret Etme Durumları Arasındaki İlişkinin Ki Kare İlişki Durumu Tablosu	89
Tablo 53: Katılımcıların Suriye'yi Ziyaret Etme Durumları.....	90
Tablo 54: Katılımcıların Suriye'yi Ziyaret Etme Durumları İle Yaş Değişkeni Arasında Ki Kare İlişki Durumu Tablosu	90
Tablo 55: Katılımcıların Suriye'ye Para Gönderme Durumları.....	91
Tablo 56: Katılımcıların Ekonomik Durumlarını Tanımlama Biçimleri İle Suriye'ye Para Gönderme Durumları Arasında Ki Kare İlişki Durumu Tablosu.....	91
Tablo 57: Katılımcıların Suriye Televizyon ve Gazete Haberlerini Takip Etme Durumları ...	92
Tablo 58: Katılımcıların T.C. Vatandaşlığına Başvurmak İsteme Durumları.....	93
Tablo 59: Katılımcıların T.C. Vatandaşlığına Başvurmak İsteme Durumları İle Cinsiyet Değişkenleri Arasındaki İlişkini Ki Kare Durumu Tablosu	93

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Kaynak ve Hedef Ülkeye Yönelik Müdahale Edici Faktörler	25
Şekil 2: Sivil ve Savaşçı Ölümünün Sorumlularına Dair Şekil	41
Şekil 3: Cinsiyet Dağılımı	65
Şekil 4: Katılımcıların Eğitim Durumu	66
Şekil 5: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Suriye’deki Meslekleri	71
Şekil 6: Katılımcıların Türkiye’de Yaşamaya Devam Etme Durumları.....	73
Şekil 7: Katılımcıların Türkçeyi Konuşma Düzeyleri	86
Şekil 8: Katılımcıların Suriyeli Yakınları ile Haberleşme Durumları	91
Şekil 9: Katılımcılar için Vatandaşlığın Anlamı	93

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Barış Pınarı Harekâtı Son Durum Haritası.....	42
---	----

KISALTMALAR LİSTESİ

ASHB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
akt.	Aktaran
BM	Birleşmiş Milletler
COVID-19	Coronavirus Disease-19
DAİŞ	Irak Şam İslam Devleti
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GİB	Göç İdaresi Başkanlığı
HSGM	Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
ORSAM	Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
R.G.	Resmî Gazete
SETA	Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
SUT	Sağlık Uygulamaları Tebliği
SUY	Sosyal Uyum Yardımı
TDK	Türk Dil Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNFPA	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNİCEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
URL	Uniform Resource Locator
WHO	Dünya Sağlık Örgütü
WEF	Dünya Ekonomik Forumu
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

ÖZET

Göç sadece fiziki bir yer değişikliği anlamına gelmez. Göç olgusu sosyolojik manada mekânsal ve sosyal çevre değişikliğinin yanı sıra aynı zamanda göç ettikleri yerdeki sosyo-kültürel ve ekonomik ilişkilerini yenileyen ve onları yepyeni bir ilişkiler silsilesine dâhil eden bir muhteviyatı da içerisinde barındırır. Bu doğrultuda, “Suriyeli Göçmenlerin Mevcut Görünümleri ve Gelecek Beklentileri: Antalya İli Örneği” isimli bu tez çalışmasında; kuramsal anlamda göçün nedenleri, göçün sonuçları, göç türleri ve göç teorileri incelenmiştir. Bunun yanında göçmenlerin uyumu ve gelecek beklentileri ile 2011 yılından itibaren gerçekleşen Suriyeli göçü arasında bağlantı kurulmaya çalışılmıştır. Bu ilişkiden hareketle Suriyeli göçmenlerin uyum durumları, gelecek beklentileri, sosyo-demografik ve sosyo-kültürel ve ekonomik özellikleri anlaşılmaya ve analiz edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada Antalya’nın merkez ilçeleri olan Kepez, Konyaaltı, Muratpaşa, Döşemealtı ve Aksu ilçeleri seçilmiştir. Bu ilçelerin seçilmesinin ana nedeni göçmenlerin yoğun olarak bu bölgelerde yaşamlarını sürdürüyor olmasıdır. Araştırmada sahanın ve katılımcıların koşulları ve bağlamı aynı zamanda çalışmada nicel bir strateji izlemek gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Buradan hareketle yargısal örnekleme yolu ile sahada 95 Suriyeli göçmene ulaşılarak anket tekniği ile veri elde etme yoluna gidilmiştir.

Yapılan araştırmadan elde edilen bulgular dâhilinde; Suriyeli göçmenlerin eğitim düzeylerinin düşük olduğu, çoğunlukla Suriye’deki savaş halinin ortaya çıktığı ilk yıllarda Türkiye’ye göç ettikleri, Antalyalı yerel halk ile tam olarak bir uyum sağlayamadığı, saha çalışmasının yapıldığı ilçelerde genellikle Suriyelilerin toplu halde birlikte yaşadıkları ve yerli halk ile pek fazla diyaloglarının olmadığı görülmektedir. Bu durum ilk başlarda ‘misafir’ olarak görülen ancak on yılı aşkın bir süredir Türkiye’de yaşayan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı olma isteklerinin yanında toplumsal huzurun sağlanabilmesi adına uyum süreçlerine ağırlık verilmesi gerektiği sonucunu çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Suriye, Türkiye, Vatandaşlık, Uyum.

ABSTRACT

Migration does not only mean a physical change of place. In addition to the change of spatial and social environment in the sociological sense, the phenomenon of migration also includes a content that renews the socio-cultural and economic relations in the place of migration and includes them in a whole new set of relations. In this direction, "Current Outlooks and Future Expectations of Syrian Migrants: The Case of Antalya Province", the causes of migration, the results of migration, types of migration and migration theories are examined theoretically. In addition, it has been tried to establish a connection between the adaptation and future expectations of immigrants and Syrian migration since 2011. Based on this relationship, it was tried to understand and analyse the adaptation status, future expectations, socio-demographic, socio-cultural and economic characteristics of Syrian migrants.

Kepez, Konyaaltı, Muratpaşa, Döşemealtı and Aksu districts, which are the central districts of Antalya, were selected in the research. The main reason for choosing these districts is that immigrants continue to live intensively in these regions. The conditions and context of the field and the participants in the research also revealed the necessity to follow a quantitative strategy in the study. From this point of view, 95 Syrian migrants were reached in the field through judgemental sampling and data were obtained through the survey technique.

Within the findings obtained from the research; it is seen that Syrian immigrants have low education levels, that they mostly migrated to Turkey in the first years of the war in Syria, that they could not fully adapt with the local people of Antalya, that Syrians generally live together in the districts where fieldwork was carried out, and that they do not have much dialogue with the local people. This situation leads to the conclusion that Syrians under Temporary Protection Status, who were initially seen as 'guests' but have been living in Turkey for more than ten years, need to focus on harmonisation processes in order to ensure social peace as well as their desire to become citizens of the Republic of Turkey.

Keywords: Migration, Syria, Turkey, Citizenship, Integration.

ÖNSÖZ

Suriye’de yıllardır süren iç savaş 21. Yüzyılın en büyük insani krizlerinden birine dönüşmüş vaziyettedir. Savaştan dolayı yaşam hakları kısıtlanan Suriyeliler kendilerine bir çıkış yolu bulmaya çalışmış ve 2011 yılından bu tarafa kitlesel olarak göç etmeye başlamışlardır. Türkiye’nin açık kapı politikasının da etkisiyle kitlesel olarak Türkiye’ye göç eden Suriyeliler, öncelikle kamp alanlarında yaşamaya başlamış daha sonra ise Türkiye’deki şehirlere yönelmişlerdir. Bu durum ilk başlarda geçici olarak görülen bir durum olsa da, günümüze kadar sayıları resmi rakamlara göre 3,6 milyona ulaşan Suriyelilerin “misafir” ya da “geçici” olma hallerinin “kalıcılığa” dönüşme aşamasını gündeme getirmeye başlamıştır. Bu bağlamda entegrasyon sürecinin sürdürülebilir niteliğini kaybetmeye başlamasıyla göç eden bireylerin göç ettikleri yerlerde başta güvenlik olmak üzere, istihdam, sağlık ve sosyal hayatta karşılaştıkları sorunlar hem göç eden bireyler için hem de ülkeler için gün geçtikçe çözülmesi gereken öncelikli konulardan biri haline gelmektedir. Göç eden bireyler ve göç edilen ülkeler arasındaki bu iki taraflı karşılıklı etkileşimin sağlam temellere oturtulabilmesi, sürecin işleyişinde ortaya çıkan birtakım aksaklıkların ortaya çıkarılabilmesine ve çözüme kavuşturulabilmesine bağlıdır.

Bu çalışmada Türkiye’nin bütün şehirlerinde resmi ya da fiili olarak yaşamlarını sürdürmekte olan Suriyelilerin, Antalya İl’indeki mevcut görünümeleri ve geleceğe dair beklentileri üzerine bir araştırma yapmak ve çözüm önerilerini ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Tez çalışması dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın metodolojisi olarak; araştırmanın konusu ve kapsamı, amacı ve önemi, araştırmanın yöntemi yer almaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde kuramsal ve kavramsal çerçeve olarak göç ve göçmen kavramları, göç kuramları, göçün etkileri ve sonuçları ana başlıkları, ilgili alt başlıklarla açıklanmaktadır. Tezin üçüncü bölümünde Suriye Göç Süreci ana başlığı altında Suriye göçüne neden olan etmenler ele alınarak, Türkiye’deki Suriyelilere yönelik sosyal politikalar ve göçün Türkiye’ye olan etkileri eğitim, güvenlik, ekonomi ve sağlık alanlarına yönelik olarak incelenmiştir. Tezin son bölümünde ise sahadan elde edilen bulgular SPSS veri analiziyle tablollaştırılarak yorumlanmıştır.

Bu tez çalışmasında; araştırma süresince bilgisi ve desteği ile yönlendirici olan, bana zaman ayıran, araştırmamın her aşamasında katkı veren, geribildirimleri ile araştırmamın en iyi şekilde sonuçlandırılmasını sağlayan, danışmanın saygıdeğer hocam Doç. Dr. Gökhan Veli KÖKTÜRK’e ve saygıdeğer eşi Aylin KÖKTÜRK’e en kalbi teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamda Suriyeli göçmenlere ulaşmam hususunda yönlendirmeleriyle desteğini esirgemeyen merkez ilçelerde Suriyelilerin yoğun olarak yaşadıkları mahallelerimizin kıymetli muhtarlarına; çalışmam esnasında, görev yapmakta olduğum Antalya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ndeki ve mesleki paydaşlarımızdan olan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Ofisi'ndeki uzman arkadaşlarıma, göç alanında şahsıma sunmuş oldukları mesleki katkılardan dolayı çok teşekkür ederim.

Son olarak hayatım boyunca beni destekleyen, her anımda maddi ve manevi olarak yanımda olduğum haklarını asla ödeyemeyeceğim kıymetli anneme ve babama çok ama çok teşekkür ederim.

GİRİŞ

Küresel dünyanın önemli bir bileşeni haline gelen uluslararası göç, özellikle 1980’li yıllardan sonra ekonomik, sosyal ve siyasi nedenlere bağlı olarak artan bir etki ile devam etmektedir. Göç hareketlerinin en önemli ayaklarından biri de Suriye’de 2011 yılı itibariyle yaşanan siyasi kriz ve iç savaş nedeni ile yaşanan göç dalgasıdır. Suriye göç hareketliliğinin önemli bir bileşeni olan Türkiye hem jeopolitik hem de sosyal ve kültürel nedenlerle kilit noktaya sahip bir ülke konumundadır. Bu anlamda göç süreci hem göç veren hem de göç alan ülkeler açısından, karşılıklı etkileşimi doğuran ve toplumsal yapıyı yeniden şekillendiren dinamik bir süreci de beraberinde getirmektedir. Başta demografik, sosyal, ekonomik ve siyasal olmak üzere kültürel öğeleri de içinde barındıran ve geniş bir ilişkiler ağını içeren bu süreç içerisinde özellikle bir arada yaşamın gerekliliğini ortaya çıkaran unsurlar yer almaktadır.

21. yy.’ın en önemli küresel tartışmalarından biri olan göç süreci ve bu bağlamda yaşanan insan hareketlilikleri göçe maruz kalan ülkelerin odak noktalarından biri olmaya devam etmektedir. Göç alan ülkelerin, toplumsal yapıya yansıyan ve bu süreçte yaşanan veya ortaya çıkacak olası problemlere karşı politikaların düzenlenmesi ve geliştirilmesi toplumsal bütünleşme açısından oldukça önemlidir.

Suriye’den gelen göç dalgasında hem Avrupa’ya açılan transit bir ülke hem de hedef ülke konumunda yer alan Türkiye, Suriye ile 911 km’lik sınırının olmasının da etkisiyle göç hareketliliğine en fazla maruz kalan ülkelerden biridir. Tarihsel süreçte de 1979 İran İslam devrimi ile başlayan, 1980-1988 İran-Irak savaşının ardından Amerika’nın Irak’a müdahalesi ve Suriye iç savaşı ile menşe ülkelerden güvenli bir liman olarak görülen Türkiye’ye doğru olan göç dalgaları zaman içinde tekrarlayan bir olgu haline gelmiştir (Yıldız ve Sert, 2017: 93-94). Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü’nün (UNHCR) verilerine göre Türkiye, 3,7 milyon kişi ile en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke olarak birinci sırada yer almaktadır (UNHCR, 2022). Bugün Türkiye yaklaşık 3,6 milyon kayıtlı Suriyeliye ev sahipliği yaparken (UNHCR Türkiye, 2022), yerinden edilmiş bu insanlar Türkiye’nin sınır kamplarında ve farklı şehirlerde yaşamlarını sürdürmektedirler.

Geçen yıllarla birlikte Türkiye’ye doğru artarak devam eden göç dalgası, göçmenlerin toplumsal uyum ve kabul süreçlerinde de tartışmalara yol açmaktadır. Bu bağlamda entegrasyon sürecinin sürdürülebilir niteliğini kaybetmeye başlamasıyla göç eden bireylerin göç ettikleri yerlerde başta güvenlik olmak üzere, istihdam, sağlık ve sosyal hayatta karşılaştıkları sorunlar hem göç eden bireyler için hem de ülkeler için gün geçtikçe çözülmesi gereken öncelikli konulardan biri haline gelmektedir. Sağlıklı bir toplumsal uyum, toplumsal

yapının yeniden şekillenmesinde oldukça önem arz etmektedir. Ancak Suriyeli göçmenler, göç ettikleri yerlerde memnuniyet ve beklenti odaklı problemlere dayalı olarak birçok uyum sorunu ile karşılaşmaktadırlar. Göç ile gelen Suriyeli vatandaşların uyum sorunu, bir yandan gündelik yaşamlarındaki problemleri arttırarak sosyal hayatlarını olumsuz yönde etkilemeye devam ederken bir yandan da gelecek beklentileri üzerinde olumsuz değişkenlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Göç eden bireyler ve göç edilen ülkeler arasındaki bu iki taraflı karşılıklı etkileşimin sağlam temellere oturtulabilmesi, sürecin işleyişinde ortaya çıkan birtakım aksaklıkların ortaya çıkarılabilmesine ve çözüme kavuşturulabilmesine bağlıdır. Yaşanan süreci kontrol edebilme noktasında kilit öneme sahip olan mevcut durum üzerine yapılacak olan çalışmaların, ulusal ve uluslararası düzeyde belirleyici ve yönlendirici politikaların oluşturulmasına destek sağlayacağı açıktır. Ayrıca göç rotası içinde merkezi bir konuma sahip olan Türkiye'nin, göçmenler ile ilgili yaşanan sorunlar üzerinde yoğunlaşabilmesi ve ivedilikle çözüm yollarını arttırabilmesi için mikro düzeyde yapılacak olan çalışmalara da ihtiyaç vardır.

Tez çalışmasının temel hedefi Antalya ilinin merkez ilçelerinde yaşamlarını sürdüren ve farklı illerden kente gelen başka bir ifade ile Antalya dışında ikamet izinleri bulunan Suriyeli düzensiz göçmenlerin mevcut görünümelerini, memnuniyet, beklenti ve geleceğe yönelik hedeflerini ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda göçmenlerin sosyo-demografik özellikleri tespit edilerek kültürel ve sosyal entegrasyon süreçleri belirlenmeye ve analiz edilmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı

Türkiye’de güncel verilere göre 3.528.835 Suriyeli göçmen yaşamaktadır (GİGM, 2023a). Türkiye topraklarına doğru Suriye’den yaşanan bu göç dalgası sonucunda toplumsal yapıda da önemli değişimler meydana gelmeye başlamıştır. Türkiye’de bulunan Suriyeli göçmenler kayıt altına alınarak geçici koruma statüsü verilmiştir. Ancak on yılı aşan bir süreç sonucunda göçmenlerin Türkiye’de kalıcı hale gelmeye başladıkları görülmektedir. Kendileri için daha iyi yaşam şartlarına kavuşmak isteyen Suriyeli göçmenlerin bir bölümü sosyal ve ekonomik nedenlerden dolayı kayıtlı oldukları illerin dışında yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Başta İstanbul olmak üzere Türkiye’nin birçok ilinde ikamet izni olmayan Suriyeli göçmenler mevcuttur. Bu illerden biri de sağladığı koşullar nedeni ile göçmenler tarafından tercih edilen Antalya ilidir. Bu doğrultuda çalışmasının konusunu Antalya’nın merkez ilçelerinde yaşayan ve farklı illerden Antalya’ya gelen, kayıt dışı olarak bilinen Suriyeli göçmenlerin mevcut sosyo-demografik yapıları, bulundukları yerlerdeki memnuniyet durumları ve gelecek hakkındaki kanaatleri oluşturmaktadır.

Suriyeli göçmenlerin gelecekle ilgili planlarını ve gelecekte kurmayı tasarladıkları hayatlarını, düşünce bazında şekillendiren etkenlerin en önemlilerinden biri etkileşim içinde oldukları kurumsal yapılardır. Nitekim Suriyeli göçmenlerin, bulundukları yerlerdeki kurumsal yapılarla olan ilişkileri, bu ilişkilerin zorlayıcı, şekillendirici ve hâkim kültürü benimsetici yaklaşımları, göçmenlerin yaşamlarında bazı beklenti ve memnuniyet değişimlerine yol açmaktadır. Baskın kültürün değer ve normları ile özdeşleşerek bir arada yaşamının önemi ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla Suriyeli göçmenlerin memnuniyet ve beklentilerinin tespit edilmesi bir arada yaşam açısından son derece önem teşkil etmektedir.

Çalışmanın kapsamı ise Suriyeli göçmenlerin yoğun olarak yaşadıkları bilinen ve Antalya’nın merkez ilçeleri olan Kepez, Konyaaltı, Muratpaşa, Aksu ve Döşemealtı ilçelerinden oluşmaktadır. Anket çalışması yetişkin Suriyeli kadın ve erkek göçmenlere uygulanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Ortadoğu’da yaşanan iç savaş ve siyasi değişimlerin insanları göç etmeye zorlaması nedeni ile Türkiye gerek jeopolitik konumu gerekse kültürel yakınlığı nedeni ile göç dalgalarında hedef ülke haline gelmiştir. Bunun sonucunda Türkiye’nin tarihsel süreç içinde

göç veren bir ülke konumundan göç alan bir ülke konumuna gelmesi Türkiye’yi sosyal, demografik, ekonomik ve kültürel açıdan birçok değişkenin olduğu bir sürece sokmuştur. Aynı zamanda Türkiye, Avrupa’ya açılan bir kapı olarak transit bir ülke konumuna gelmiştir.

Suriye’de 2011 yılında başlayan kriz ve iç savaş nedeni ile en fazla etkiye maruz kalan ülke olarak Türkiye, olayların başladığı ilk günden itibaren, iç karışıklardan etkilenen Suriye vatandaşları için “açık kapı” politikası izlemektedir (AFAD, 2014: 6). Dolayısıyla bugün Türkiye, yaşanan göç dalgası sonucunda sayıları her geçen gün artan Suriyeli sığınmacı ile karşı karşıya kalmıştır. Öte yandan Suriyeli göçmenlerin, ülkelerinde yaşanan ve sürekli hale gelen çok taraflı savaş ortamı, ülkenin karşı karşıya kaldığı ağır tahribat ve enkaz durumu ile birlikte diğer siyasi ve güvenlik sorunları da göçmenlerin ülkelerine dönmelerini belirsizleştirmiştir. Bu durum Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de kaldıkları süre zarfında yeni bir düzen, gelecek planı ve mevcut durumları hakkında yaşamsal kaygılarını arttırıcı bir etkiye sebep olmaktadır. Savaşın uzaması ile birlikte başlarda sığınmacılar için oluşturulan sınır kamplarında yaşamlarını sürdüren göçmenler zaman içerisinde Türkiye’nin çeşitli illerine yayılmışlardır. Bu durum ise toplumsal uyum başta olmak üzere ekonomik, sosyal ve siyasi sorunları beraberinde getirmiştir.

Göç sürecinin başladığı 2011 yılından bu yana yaşanan sürece bağlı olarak çeşitli alanlarda göçmenlerle ilgili uygulama ve yasalarla entegrasyon sürecini yönetme yoluna giden İç İşleri Bakanlığı, 2012 tarihi itibarıyla “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge” yi yürürlüğe koymuştur (GİB, 2022). Türkiye’de Başta İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Adana, Mersin gibi illerde yoğun olarak yaşayan Suriyelilerin Ocak 2023 verilerine göre 4.516’sı Antalya ilinde kayıtlı olarak yaşamlarını sürdürmektedirler (GİB, 2023b). Ancak Antalya Valiliğinin yerel basın temsilcileri ile yaptığı bir toplantıda açıkladığı üzere (Yeni Şafak, 2022), Antalya’da Suriyelilere geçici ikamet izni verilmemesine karşın, Antalya’da yaşamlarını sürdüren ve kayıt dışı olarak nitelenen Suriyeliler, genellikle çalışma koşullarından dolayı kentte bulunmaya devam etmektedir. Antalya’ya gelen Suriyelilerin ikametleri ise valiliğin açıklamasına göre çoğunlukla Burdur ve Isparta illerinde kayıtlıdır.

Türkiye’nin en önemli turizm kentlerinden biri olan Antalya ilinin Suriyeliler için kapalı il konumunda olduğu görülmektedir. Kayıt dışı olarak nitelenen Suriyeliler, başta tarım sektörü olmak üzere inşaat, atık toplama, seracılık gibi bulabildikleri alanlardan gelirlerini sağlamaya çalışmaktadırlar (Çabuk vd., 2022). Bu durum aynı zamanda geçmişten beri yüksek kayıt dışı oranları görülen ticaret, inşaat ve imalat gibi sektörlerin, Suriyelilerin kayıt dışı

ilişkilerini belirlemesine işaret etmektedir (Caro, 2020: 13). Antalya'nın Suriyeliler tarafından tercih edilmesinin önemli bir nedeni de turizm sektörünün yarattığı istihdam olanaklarıdır.

Alan yazın tarandığında çoğunlukla ikamet izni bulunan illerde yaşamlarını sürdüren Suriyeliler üzerine araştırmaların yoğunlaştığı görülmektedir. Suriyeli göçmenlerin Türkiye'de mekânsal yoğunlaşması üzerine öne çıkan bu araştırmaların odak noktalarını genellikle sosyal ve kültürel entegrasyon, toplumsal uyum, toplumsal kabul, gelecek kanaatleri gibi kavramlar oluşturmaktadır. Nitekim Tatlıcıoğlu ve Apak'ın (2018) belirttiğine göre 2015 yıllarında yapılan yüksek lisans tezlerinde en fazla dikkat çeken konu toplumsal uyum ve kabul tartışmalarıdır. 2017 yılında ise çeşitli bilim alanlarında Suriyeliler ile ilgili hazırlanan lisansüstü çalışmalarda ciddi bir artış görülmüştür. Araştırma sahası olarak en çok İstanbul, sınır kentlerinden ise Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Hatay ve Mardin illeri öne çıkmaktadır. Antalya ilinde ise yapılan araştırmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu durumun bir nedeni olarak da kentin Suriyelilere ikamet iznine kapatılmış olması gösterilebilir. Ancak Suriyelilerin yaşadıkları bölgelerde sağlık, eğitim, güvenlik gibi en temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmaları nedeniyle, toplumsal uyum, entegrasyon ve gelecek kanaatlerinde bir dizi sıkıntıların doğduğu görülmektedir.

Bu bakış açısı ile yola çıkan tez çalışması Antalya ilinde yaşamlarını sürdüren ve kayıt dışı olarak bilinen Suriyeli göçmenler üzerine yoğunlaşmıştır. Her ne kadar yetkili kurumlar tarafından Antalya kapalı bir il haline getirilmiş olsa da kentte bulunan kayıt dışı Suriyelilerin varlığı çözüm bekleyen sorunları da beraberinde getirmektedir. Nitekim İl Emniyet Müdürü'nün yaptığı açıklamada Antalya iline Suriyeli göçmenlerin kabul edilmediği ve gelenlerin 15 gün içinde kent dışına çıkmaları için tebligat gönderildiği belirtilmektedir (Hürriyet, 2014). Ulusal basında yapılan bir habere göre ise Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün verilerinde 472 Suriyeli göçmen yaşadığı halde kentte eğitim gören 2400 Suriyeli çocuğun olduğu dönemin valisi tarafından kayıt dışı Suriyelilere dikkat çekilerek dile getirilmiştir (Hürriyet, 2017). Ayrıca sosyal araştırmacıların saha gözlemlerinden de elde edilen bilgiler, Antalya ilinde kayıt dışı Suriyelilerin bulunduğunu ve bu durumun birçok sorunu beraberinde getirdiğini doğrulamaktadır. Bu anlamda tezin kayıt dışı Suriyelilere yönelik olarak ele alınmış olması önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Çalışma ayrıca Antalya'ya farklı illerden gelen Suriyelilerin yaşadıkları sosyal ve ekonomik koşulları bağlamında memnuniyet ve beklenti düzeylerinin ortaya çıkarmaya amaçlayarak göçmenlerin uyum sorunlarının giderilmesine kaynaklık etmeyi hedeflemektedir. Türkiye'nin hem hedef ülke olması hem de transit ülke konumunda bulunması ve yaşanan sürecin sonlanmadığı gibi ulusal ve uluslararası düzeyde her geçen gün yeni sorunlar doğması nedeni ile Suriyeli göçmenler üzerine yapılacak mikro

düzeyde araştırmaların gerekliliğinin altı çizilmelidir. Tüm bu etkenler göz önüne alındığında Antalya özelinde yapılmış olan bu çalışmanın literatüre kaynaklık etmesi beklenmektedir.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Göç olgusu yarattığı etkiler itibariyle günümüzde sosyolojinin araştırma konusu haline gelmiştir. Becker'e göre (2015) sosyolojinin, sınırları keskin çizgilerle çizilmiş, net bir şekilde tanımlanmış yöntem ve tekniklerden ziyade esnek yöntem ve tekniklere ihtiyacı vardır. Sosyal bilimcinin aklındaki sorun ve problemleri üreten fen bilimcinin aksine statik olmayan zamana mekâna, topluma göre değişkenlik göstermektedir. Bu noktada teori ve saha birbirini karşılıklı olarak beslemektedir. Belirli bir yöntem ve teknikle sahadan yani toplumsal alandan gelecek olan realiteyi sınırlandırmak, sosyal bilimcinin sorunsallaştırdığı olgunun yarattığı realiteyi de sınırlandırır. Bu bağlamdan hareketle sosyal bilimcinin aklındaki sorun üzerinden belli kurallara sadık kalması, beraberinde sahaya dair ön kabuller yaratacağı aşıkârdır (akt. Öztürk, 2019: 52).

Sosyal bilim alanlarında kamusal yarara yönelik yapılan araştırmaların, etkileşimlerde ortaya çıkan sorunların giderilmesine yönelik toplumsal yapıyı bütünleştirici katkılar sunması beklenmektedir. Göç ve bu araştırmada olduğu gibi Suriyeli göçmenler üzerine yapılan araştırmalarda, araştırmacılar bu bilinçten hareketle araştırma sahalarında bir dizi bilimsel etik kuralları yerine getirmek ve uygulamak zorundadır. Bunlar arasında kişilerin mahremiyet hakları, güvenlikleri, kültürel değer ve anlam kodlarına saygı en temel unsurlar olarak belirtilebilir. Araştırmacının araştırma sahasının özelliklerine hâkim olması bu temel unsurların da korunmasını beraberinde getirmektedir. Bu nedenle araştırmacının araştırma yapacağı alandaki farkındalık düzeyi başka bir ifade ile alan üzerindeki gözlemleri, araştırma tecrübesi ve hâkimiyeti, alanla olan birebir etkileşimleri yapılan araştırmaların geçerlilik ve güvenilirliğini de sağlamaktadır. Temelde nitel bir araştırma stratejisi izlenen bu yaklaşımla sahadan veri elde etmeye yönelik nicel araştırmalar yapılabilir. Nitel ve nicel birlikteliği ile yapılan bu çalışmalarda, araştırmacının saha tecrübesinden kaynaklı gözlemleri hem ana hipotezlerin oluşturulması aşamasında hem de nicel verilerden elde edilen bulguların yorumlanmasında katkılar sunar. Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin kullanımında hangi yöntemlerin uygulanacağı üzerinde çalışılan olgunun sınırlılıklarına göre belirlenmelidir. Böke'nin (2009: 413) belirttiği gibi nicel yöntem çalışılan olgunun bir yönünü ele alırken, nitel yöntemler başka bir yönünü ele alabilir.

Antalya iline farklı illerden gelen ve kentte yaşamlarını sürdüren Suriyeli göçmenlere yönelik bu araştırmada da araştırmacının saha hakkındaki tecrübe ve bilgisine dayalı olarak

yargısal örnekleme yolu ile yapılan anket çalışması sonucunda sahadan nicel veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler SPSS veri editöründe değerlendirilmiş ve yüzdelik oranlar üzerinden bulgular yorumlanmıştır. Dolayısı ile ortaya konan bu çalışmada elde edilen sonuçların madde analizi stratejisi ile değerlendirilmesi ile açıklamanın değil sosyolojik bir perspektifte anlamının ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmacının Suriyeli katılımcılara yönelik saha tecrübesi aynı zamanda katılımcılarla ilgili uzman görüşünün de bulunmasını sağlamaktadır. Buna bağlı olarak hedef kitlenin belirlenmesinde ve sahanın seçilmesinde nihayetinde çalışmanın bulgularının yorumlanmasında araştırmacının, katılımcılara ve sahaya yönelik gözlemlerinden, saha notlarından ve deneyimlerinden faydalanılmıştır. Nitekim Punch'ın (2016: 43) belirttiği gibi uygulamalı sosyal araştırmalarda çoğu konular ve sorunlar mesleki uygulama dünyasından kaynaklanır ve çoğu kez toplumsal ve kamusal bağlamlarda ortaya çıkan sorunlardır. Üstelik araştırmacı bu durumda ya doğrudan araştırma dünyasının içindedir ya da bu dünya ile yakın ilişkiler içindedir. Bu durumda araştırmacı, araştırmaya başlamadan önce dahi, konu hakkında oldukça bilgi sahibidir.

Araştırmada Antalya'nın merkez ilçeleri Kepez, Konyaaltı, Muratpaşa, Döşemealtı ve Aksu ilçeleri seçilmiştir. Bu ilçelerin seçilmesinin ana nedeni göçmenlerin yoğun olarak bu bölgelerde yaşamlarını sürdürüyor olmasıdır. Antalya'nın 19 ilçeyle geniş bir yüz ölçümüne de sahip olması zaman ve ulaşım sıkıntısı nedeniyle araştırmanın merkez ilçelerle sınırlandırılması gerekmiştir.

Araştırmada sahanın ve katılımcıların koşulları ve bağlamı aynı zamanda çalışmada nicel bir strateji izlemek gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Buradan hareketle yargısal örnekleme yolu ile sahada 95 Suriyeli göçmene ulaşılarak anket tekniği ile veri elde etme yoluna gidilmiştir. Yargısal örneklemede çalışma evreni belli özelliklerinden dolayı ve/veya örneğin seçileceği evren hakkında araştırmacının oldukça kapsamlı bir bilgiye ve tecrübeye sahip olmasını öngörmektedir. Ancak bu örnekleme yönteminde örnekten evrene genelleme yapılması oldukça sınırlı olsa da evren hakkında kapsamlı bilgilere sahip olduğu durumlarda bu yöntem kullanılarak araştırmacı, çalışması için önemli gördüğü noktaların örnek grupta da olmasını sağlar ve araştırmacının rolü doğrultusunda belirli çıkarımlar sunar (Böke, 2009: 125).

Bu çalışmada da araştırmacı tarafından katılımcı olarak tespit edilen Suriyeli göçmenler için genelleme kaygısı güdülmemiş, yapılan anket çalışması ile duruma özgü bilgi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu örneklem yönteminin seçilmesinin diğer bir nedeni de farklı illerden Antalya'ya gelen göçmenlerin ikamet izinlerinin olmamasından dolayı sayılarının net olarak bilinmemesidir. Bu bağlamda katılımcıların içinde bulundukları sosyal ve ekonomik durumları da göz önünde bulundurularak yeterli bir katılımcı sayısına ulaşılmaya çalışılmıştır.

Bu noktada araştırmanın beklenen sınırlılıkları ortaya çıkmıştır. Nitekim Erdoğan ve Uyan-Semerci (2021), Suriyelilerin coğrafi dağılımları ve sayısal verilerin eksikliğinden dolayı yapılan araştırmalarda örneklem seçiminde sorun yaşandığını ve yoğun olarak yaşadıkları bilinen yerlerde araştırmaların gerçekleştirilmesinin daha uygun olduğunu belirtmektedirler.

Yapılan bu tez çalışmasında, araştırmanın verileri anket tekniğinden yararlanılarak elde edilmiştir. Anket yöntemi, maliyeti düşük olması, kolay uygulanabilirliği ve geniş bir kitle tarafından kullanılabilirliği nedeniyle araştırmacılar arasında oldukça popüler bir yöntem olarak kabul edilmektedir. Bu yöntem ile bilimsel çalışmalarda çok sayıda kişinin görüş ve fikirleri elde edilebilmekte, veriler toplanabilmekte, gerçek ve sağlam sonuçlar elde edilebilmektedir (Lotz ve Singer,2015). Anket çalışmaları sosyal bilimlerde uygulanan en eski araştırma tekniklerinden biri olup, günümüzde verilerin toplanmasına, incelenmesine ve çoğu zaman sosyal sıkıntıların ya da toplumsal sorunların çözümüne oldukça önemli katkıda bulunur (Goodwin ve Rank, 2002).

Araştırma anket çalışması Antalya'ya farklı illerden gelen yetişkin Suriyeli kadın ve erkeklere uygulanmıştır. Uygulamayı gerçekleştirebilmek için Akdeniz Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 04.11.2021 toplantı tarihi ve 364 sayılı kararı ile etik kurul izni alınmıştır. Bu doğrultuda yapılan araştırma ile ilgili olarak katılımcılara detaylı olarak bilgilendirmeler yapılmış ve rızaları alınmıştır. Yaptıkları anket sonucunda kendilerine maddi ya da manevi anlamda herhangi bir zarar gelmeyeceği konusunda bilgi verilmiştir. Arzu etmeleri halinde daha sonra yapılacak çalışma ile ilgili sonuçların kendileri ile paylaşılabilirliğinin bilgisi de katılımcılara ifade edilmiştir. Görüşmeler çoğunlukla Türkçe dilinde başlayıp ihtiyaç duyulması sonrası Arapça olarak devam etmiştir. Böylelikle yüz yüze görüşme ile gerçekleştirilen anket çalışmasında hem Türkçe hem de Arapça bilen bir tercüman hazır bulundurulmuş anlık çeviri yapılması sağlanmıştır. Suriyeli göçmenlerin kırılgan gruplar içinde yer almasından dolayı etik değerlerden hareketle tüm araştırmada bilgilerin gizliliği hassasiyetle korunmuştur.

Anket sorularının oluşturulmasında gerekli literatür de taranarak araştırmacının saha tecrübesinden faydalanılmıştır. Anketin ilk bölümünde sosyo-demografik özelliklere yönelik sorular sorulurken, ikinci bölümde Suriyeli göçmenlerin memnuniyet ve beklentilerine yönelik sorular yöneltilmiştir.

Yapılan çalışmada şu temel sorulara yanıt aranmıştır.

- a) Antalya'da ikamet izinleri bulunmayan ve farklı illerden gelerek yaşamlarını sürdüren Suriyeli göçmenlerin sosyo demografik özellikleri nelerdir?

b) Antalya’da bulunan Suriyeli göçmenlerin memnuniyetleri ve gelecek hakkındaki düşünceleri nelerdir?

c) Antalya’da bulunan Suriyeli göçmenlerin yerel halk ile etkileşimleri nasıldır?

d) Antalya’daki Suriyeli göçmenler, barınma sorunları yaşamakta mıdır?

e) Antalya’da bulunan Suriyeli göçmenlerin Türkçe dil yeterlilikleri ne düzeydedir?

Araştırmanın varsayımları ise şu şekilde belirlenmiştir:

a) Antalya’nın merkez ilçelerinde yaşayan Suriyeli düzensiz göçmenlerin geneli genç nüfus oranına sahiptir.

b) Antalya’da yaşayan Suriyeli göçmenlerin eğitim düzeyleri düşüktür.

c) Antalya’da yaşayan Suriyeli göçmen ailelerin çocuklarının okullaşma oranları yetersizdir.

d) Antalya’da yaşayan Suriyeli göçmenler Türkçe dil yeterliliğine sahip değildir.

e) Antalya’da yaşayan Suriyeli göçmenlerin doğum oranlarında artış vardır.

f) Antalya’da yaşayan Suriyeli göçmenlerin birçoğu aynı mahallerde birlikte yaşamaktadırlar.

g) Antalya’da yaşayan Suriyeli düzensiz göçmenlerin ekonomik şartları yetersizdir.

h) Antalya’da yaşayan Suriyeli göçmenler Türkiye’de yaşamaya devam etmek istemektedir.

i) Antalya’da yaşayan Suriyeli göçmenlerin yerel halkla iletişimi sınırlıdır.

j) Antalya’da yaşayan Suriyeli göçmenlerin yerel halkla olan toplumsal kabul ve uyum süreçleri tamamlanmamıştır.

k) Antalya’da yaşayan Suriyeli göçmenler ayrımcılığa maruz kalmaktadır.

l) Antalya’da yaşayan Suriyeli göçmenler Türk vatandaşlığı kimliğine sahip olmak istemektedir.

Yapılan araştırmaya saha ve katılımcılar açısından bakıldığında ise birtakım güçlü yönlerin ve sınırlılıkların ortaya çıktığı görülmektedir. Araştırmacının görevi gereği sahada araştırmacı olarak bulunuyor olması tez çalışmasına araştırmacının deneyimlerinin ve gözlemlerinin katkı sağlamasına olanak sağlamıştır. Araştırmanın güçlü yönünü ifade eden bu duruma ek olarak araştırmacının katılımcılar ile ilgili ön bilgiye sahip olması da önemli bir noktayı işaret etmektedir. Ayrıca anket çalışması sırasında tercümanın bulundurulması ile yanlış anlaşılmalara ve ifade eksikliklerinin önüne geçilmiştir. Böylelikle anket sırasında araştırmacı ve katılımcılar arasındaki güven ilişkisi sağlanmıştır. Ancak araştırma sırasında kadın katılımcılara ulaşmakta zorluk yaşanmıştır. Bunun yanında görüşmeyi kabul edenlerin sonrasında anket sorularını açıklıkla cevaplamadıkları gözlemlenmiştir. Katılımcıların bir

bölümünde ise bilgilerin gizliliği ile ilgili gerekli bilgilendirme yapıldığı halde sosyal ve siyasal zarar göreceği endişesi taşıyarak bazı sorulara derinlemesine cevap vermekten kaçındıkları görülmüştür. Araştırmacıların kolluk kuvvetlerine mensup oldukları yönündeki algı göçmenler arasında yaygın bir inanış biçimidir. Bu algıya sahip göçmenler, bizleri de bu şekilde değerlendirmesi sonucu anket sorularına kapı ardından üstü kapalı ve kısa cevaplar vermişlerdir. Yaşanan bu duruma neden olarak Antalya'nın kapalı bir il konumunda olması ve göçmenlerin geçici koruma kimlik belgelerinin farklı illerde kayıtlı olması ve geri gönderilme endişesi taşıdıkları gösterilebilir. Ayrıca Suriyeli göçmenlerin sadece %6'sının kamplarda geri kalanlarının kamp dışında yerel toplumla birlikte yaşaması sonucu entegrasyon ve bütünleşme süreçlerinde yerel halkla karşı karşıya gelme, dışlanma gibi ciddi sorunlar ortaya çıkmaktadır (Kızmaz, 2018: 408). Bu tür durumlar nedeni ile araştırma sırasında Suriyeli göçmenler ile iletişim kurmada zorluklar yaşanmaktadır. Dolayısıyla yapılan çalışmada katılımcı sayısı Suriyeli göçmenlere ulaşılabilirdiği ve görüşmeyi kabul ettikleri ölçüde sınırlı kalmıştır.

Sahada karşılaşılan diğer bir problem ise anket çalışmasının yapıldığı sırada Covid 19 salgının etkilerinin yaşanmasıdır. Bu nedenle bazı görüşmeler ya kısıtlı kalmış ya da kabul edilmemiştir. Buna karşın bazı katılımcıların salgın nedeni ile yeterli korunma tedbirleri almaması üzerine görüşme ortamı güvenli olmaktan çıkmış ve bu katılımcılarla yapılan görüşmeler planlandığından daha kısa sürede bitirilmek zorunda kalmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Göç Kavramı

Dünya nüfus hareketliliğinin gün geçtikçe arttığı ve dünyanın herhangi bir köşesinde yaşanan felaketin artık sadece o bölge ya da ülkeyi değil dünyanın diğer ucunu da kolaylıkla etkileyebildiği, ülkeler ve toplumlar arasındaki gerginliğin giderek arttığı “Göçler Çağı’nda” (Castles ve Miller, 2008) “birlikte yaşama kültürü” hiç olmadığı kadar daha önemli hale gelmiştir.

Yirmi birinci yüzyılının gündeminde önemli bir yer tutan ve evrensel bir sorun haline gelen göç olgusu insanlığın önemli sosyal hareketlerinden birisidir. Farklı teori ve yaklaşımlarla değişik açılardan ele alınan göç olgusuyla ilgili pek çok tanım mevcuttur. Göç olgusunu insanların yaşam alanlarını değiştirerek farklı ve gelişmiş sosyal çevreye geçiş hareketidir. Bu geçiş hareketi sonucunda oluşan toplumda, homojen bir birliktelik görülmemektedir. Bu durumun sebebi ise, her toplumun kendi kültürel kodları ile yaşamaya devam etmesidir (Keser, 2011: 1). Sayıca incelediğinde kitlesel olarak gerçekleşen göçler toplumları, bireysel olarak gerçekleşen göçler ise kişileri etkilemektedir.

Tarihsel süreç içinde yaşanan sanayi devrimi, teknolojik ilerlemeler, ticari gelişmeler, ekonomik sorunlar, savaş gibi pek çok değişim ve dönüşümün toplumlar üzerinde olumlu ya da olumsuz tesirleri olmuştur. Küreselleşmenin de etkisiyle yeni coğrafyalarda yaşama isteğini de beraberinde getiren bu değişkenlerin etkisiyle göç kavramı ortaya çıkmıştır. Bireylerin yaşam kalitelerini artırma ya da bulundukları yerlerde can ve mal güvenliğini sağlayamama gibi unsurlarla, göçmen statüsü ile hareket ettikleri görülmektedir. Göç olgusu bu bağlamda hem göç veren hem de göç alan ülkeler açısından siyasi ve sosyo-kültürel yapıları değişime iten, toplumsal olaylara neden olabilen bir nitelik göstermektedir. Literatürde göç olgusuna farklı yaklaşımlar olduğu görülmektedir.

Gürkan'ın (2006: 34) belirttiğine göre göçün gerçekleşme şekilleri 5 ana kategoride sınıflandırılabilir:

1. Göç edilen konuma göre: Gidilecek olan yer, ülke sınırları içerisindeyse iç göç; ülke sınırları dışında bulunan ülkelere ise dış göç olarak adlandırılır.
2. Göçün süresine göre: Gidilecek olan yerde kısa süre kalınacaksa geçici göç; uzun süre kalınacaksa sürekli göç olarak adlandırılır.

3. Kişinin iradesinin kullanımına bağlı olarak: Yapılan göç kişilerin isteğine bağlıysa gönüllü göç; kişiler isteksiz ise yani bir sebebe bağlı olarak ise (zorlama ya da doğal afetler vb. gibi) zorunlu göç olarak adlandırılır.
4. Sayısal büyüklüklere göre: Göç edenleri sayı olarak kategorize etmek için kullanılır.
5. Göç kanunlarına göre: Göçmenler geldikleri ülkenin sınırlarını yasal yollardan geçiyorlarsa yasal göç; yasadışı yollarla geçiyorlarsa yasadışı göç olarak adlandırılmaktadır (Gürkan, 2006: 34).

Sosyolojik açıdan göçün nedenlerine bakıldığında olumlu ve olumsuz birtakım faktörlerin etkisi söz konusudur. Olumsuz faktörler içerisinde; dış güçlerin etkisi, doğal afetler, demografi, ekonomik ve siyasi baskı ön plana çıkmaktadır. Yangın, su kıtlığı, sel, deprem ve heyelan gibi afetler kişileri göçe sürükleyen doğal afetlere örnek olarak verilebilir. İşsizlik, maddi durum yetersizliği, kısıtlı çalışma alanları gibi faktörler ekonomik baskıyı tetikleyici unsurlardır (Şahin, 2015: 11).

İç kargaşa, savaşlar, dış baskı, ihtilaller, sıkıyönetim ve despot yönetim tarzı, ülkede demokratik bir yönetimin olmaması veya bozulması gibi siyasi etkenler kişi ya da kişilerin yerleşim yerlerini değiştirmelerine sebep olmaktadır (Akdoğan, 2014: 1). Literatürde göç sürecinin olumlu yönlerine yapılan vurgu da sosyal bir yaşam alanının oluşması, ekonomik getirileri, istihdam ve refah düzeyinin artması gibi faydalar öne çıkmaktadır (Aygül, 2018: 74).

Bireyleri göçe zorlayan sebepler üzerine yapılan araştırmalar ve gözlemlerde; iç karışıklıklar, savaşlar, ihtilaller, darbeler, terörizm, dini ve etnik baskılar, nüfus mübadeleleri gibi siyasal nedenler ve toplumsal olaylar ön plana çıkıyor olsa da ekonomik sebeplerin göç dalgalarının temel hareket noktasını oluşturduğu görülmektedir. Ekonomik sebeplerle göç etmeyen, siyasal ve toplumsal sebepleri baz alarak hareket eden göçmenler de göç ettikleri bölgenin ekonomisine bir şekilde katılmışlardır. Bu alanda yapılan ilk bilimsel düzeyde çalışma 1889 yılında Ravenstein tarafından kaleme alınmıştır. Ravenstein yazısında; “*Ağır ve baskıcı kanunlar, vergilerin yüksek olması, iklim koşullarının kötüleşmesi gibi pek çok durum göç dalgalarının genel sebebini oluştursa bile, bunların hiçbirisi ekonomik refah ve maddi imkân olarak daha iyi bir yaşam alanında olma isteğiyle meydana getirilen göç dalgalarıyla karşılaştırılamayacağını*” ifade etmiştir (akt. Yalçın, 2004: 26).

2.1.1. Göçün Nedenleri

Genellikle göç, gelişmişlik düzeyi düşük veya orta olan ülke ve şehirlerden gelişmekte olan ya da çok gelişmiş ülke ve şehirlere doğru yaşanmaktadır (Harris ve Micheal, 1970: 131). Az gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere olan göçün başlıca sebepleri arasında, gelişmemiş ülkelerdeki nüfus artışı ve buna bağlı olarak ekonomik nedenler gösterilebilir. İstihdam sorununun beraberinde getirdiği yoksulluk ve gelir adaletsizliğinin; siyasi olaylar, iç karışıklıklar, savaşlar, doğal afetler vb. sebepler, yaşam kalitesindeki düşüş, can güvenliğinin sağlanamaması ve temel yaşam ihtiyaçlarının karşılanamaması gibi birçok sorunu da ortaya çıkardığını söylemek mümkündür. Tüm bu olumsuzluklar incelendiğinde yüksek refah düzeyi, kaynak çeşitliliği ve kaynaklara kolay erişim gibi sebeplerden dolayı insanlar daha gelişmiş olan ülkelerde yaşamayı tercih etmektedir (Yılmaz, 2014: 1688-1689).

- **Ekonomik Nedenler**

İç ve dış göçler incelendiğinde ekonomik yetersizliklerin göç sürecine temel teşkil eden en önemli sebeplerden biri olduğu gözlemlenmektedir. Ekonomik olarak yetersiz durumda olan bireyler ve aileler yetersiz olan şartları iyileştirebilmek için refah düzeyi daha iyi olan bir hayat arayışı ile gelişmiş olan şehir ve ülkelerde yaşamayı tercih etmektedirler (Aksoy, 2012: 294). Bu tercihler doğrultusunda gelişmekte olan ülkelerde artan çalışan nüfusla birlikte sermaye ve emek bu bölgelere doğru kaymaktadır. Başka bir ifade ile istihdam imkânlarının yetersizliği, düşük ücret dağılımı, eşitsizlik, tarım faaliyetlerinin ve buna bağlı geçim kaynaklarının hızla azalması gibi nedenler göçün ekonomik nedenleri arasında ilk sıralarda yer almakta olup, bu göçlerin etkilerinin daha geniş olduğu görülmektedir (Başel, 2007: 532).

- **Sosyal ve Kültürel Nedenler**

Ekonomik sebeplerin yanında göçleri etkileyen diğer birçok farklı etmenin de ön plana çıktığı görülmektedir. Sosyal, kültürel ve siyasi nedenler de göç üzerinde etkin rol oynamaktadır. Göç edilen bölgelerdeki etnik farklılıklar ve ayrımcılık, kültürel yakınlık, yemek ve eğlence anlayışı, bölgenin dini ve siyasal tutumu, bölge insanının eğitim düzeyi ve bölge halkının göçmenlere karşı genel tutum ve davranışları gibi birçok farklı sosyal faktör de göçlerde etkili olabilmektedir (Aksoy, 2012: 293-295). Kültürel ve sosyal olarak yaşanan bölgenin, birey ve ailelere yetersiz gelmesi, toplumun yaşadığı bölge ile uyumsuz olması, eğitim ve sağlık imkânlarının yetersizliği bireyleri ve toplumu göçe zorlamaktadır.

- **Siyasi Nedenler**

Yaşanılan bölgelerdeki iç kargaşa, rejim değişikliği, siyasal baskılar ve savaş gibi nedenler insanları göçe mecbur bırakmaktadır. Böyle olumsuzluklar arasında yapılan göçler oldukça önemli bir konumdadır. Zira bu durumlarda olan, özgürlüğü ve hayat görüşleri ellerinden alınan insanlar, aileler ve toplumlar hayatta kalmak, dinlerini ve dillerini koruyabilmek, işkence, zulüm ve ölümden kaçabilmek için tek seçenekleri olan göçü kullanmak zorunda kalmışlardır. Siyasi sebepler sonucunda, bireylerin can ve mal güvenliği tehdit unsuruyken toplumun ekonomisi de yavaşlayarak olumsuz etkilenmektedir (Başel, 2007: 537). Göçlerin sebepleri sonuçlarını da oldukça yakından etkilemektedir.

- **Doğal Nedenler**

Göçün sebeplerinden bir diğeri doğal afetler de ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi nedenler gibi oldukça etkilidir. Doğal afetler arasında deprem, kuraklık, çevre kirliliği, nükleer kazalar, volkanik olaylar ve iklim değişikliği gibi unsurlar yer almaktadır. Tarihsel süreçte bireyleri ve toplumları göçe sürükleyen doğal nedenlerin örnekleri literatürde yer almaktadır. Sözelimi kuraklık sebebiyle Moğolların ve Hunların göç ettikleri bilinmektedir. Tarih boyunca insanlar kendilerine yaşam yeri belirlerken su kaynaklarının olduğu yerleri tercih etmişlerdir. Günümüzde olduğu gibi su, tarih boyunca hep önemini korumuştur. Birçok medeniyet su kaynağına yakınlık ve tarımsal faaliyetler sayesinde büyümüştür. Yakın tarihi incelediğimizde, 1994 yılında Kırgızistan'da meydana gelen toprak kayması sebebiyle birçok farklı yerlere göçler yaşandığı görülmektedir (Şen, 2014: 231). Bu duruma benzer olarak 1999 yılında ülkemizde yaşanan Marmara depremi örnek olarak gösterilebilir. Yaşanan büyük Marmara depreminin ardından; İstanbul, İzmit, Sakarya ve Yalova gibi depremden 1. dereceden etkilenen illerden tersine göçler yaşanarak bazı depremzedelerin memleketlerine geri döndükleri bilinmektedir (Günay vd. 2017: 41-42).

- **Güvenlik Nedenleri**

Savaşlar, iç savaş, iç karışıklık, siyasi baskı vb olayların yaşandığı bölgelerde, bireylerin ve toplumların yaşam alanlarında çeşitli güvenlik sorunları ortaya çıkmaktadır. Bu bölgelerde yaşayan insanlar ölüm korkusuyla canlarını kurtarabilmek pahasına işlerini, evlerini ve topraklarını geride bırakarak kitlesel olarak güvenli bölgelere göç etmektedirler (Başel, 2007: 538). Ülkelerde yaşanan güvenlik zaafiyetleri sonucunda ülke ekonomisinin de bu durumdan oldukça kötü bir şekilde etkilendiği gözlemlenmektedir. Can güvenliği sebebiyle ülkelerini terk etmeyen insanlar ekonomik sebeplerle göçe mecbur bırakılmaktadır. Bu duruma yakın zamanda

örnek olarak, Arap Baharı'nın etkisiyle rejim değişiklikleri, iç karışıklıklar ve savaş gibi sorunlar yaşayan Mısır, Yemen ve Suriye gibi ülkelerde yaşanan güvenlik zaafiyetinden sonra insanların can güvenliklerini sağlamak için daha güvenilir olan komşu ve diğer ülkelere göç etmeleri gösterilebilir (Gök, 2016: 68-69). Özellikle Suriye'de yaşanan olayların giderek artmasıyla ülke iç savaşa ve bunun sonucunda büyük bir krize sürüklenmesinin ardından bölgedeki güvenlik duvarı ortadan kalkmış ve bölge halkı kendilerini daha güvenli hissettikleri yerlere doğru göç etmeye başlamışlardır.

2.1.2. Göçün Türleri

Kapsamı itibariyle göç olgusu pek çok disiplinle iç içedir. Bu da her disiplinin göç hareketlerini kendi gereksinim ve kapsamına göre tasnif çalışmalarını beraberinde getirmiştir. Faist ise göçü şu şekilde kategorilendirmiştir: (1) alan: iç-uluslararası, (2) zaman: geçici-daimî, (3) akışın boyutu: bireysel, grup olarak, kitlesel göç, (4) sebep: gönüllü işçi göçü-gönülsüz ya da zorunlu mülteci kaçıışı, (5) yasal durum: yasadışı-yasal (Faist, 2003: 47). Genel olarak sıralanacak olursa nitelik ve içerik bakımından göçler; iç ve dış göç, zorunlu ve gönüllü göç, geçici ve sürekli göç, mübadele göçü, işçi göçü ve beyin göçü şeklinde sınıflandırılabilir (Naz, 2015: 19 ve Yılmaz, 2014: 1686).

• İç ve Dış Göç

Kişinin yaşadığı bölgede meydana gelen herhangi bir olay, olgu veya neden sonucunda (işsizlik, doğal afet, bir bölgenin diğer bölgeye oranla daha az gelişmiş olması, iç karışıklık, siyasi baskı vb.) yine aynı ülke sınırları içerisinde yer değiştirmesine iç göç denmektedir (Koçak ve Terzi, 2012: 172). Geçimini tarım arazilerinden sağlayan toplumlarda tarım arazilerinden yeterli verim ve gelirin sağlanamaması, bölgede yaşanan işsizlik, yetersiz eğitim koşulları gibi nedenlerle kırsaldan kente yaşanan göçler iç göçe örnek olarak verilebilir. 1923 yılından bu tarafa kadar olan dönem incelendiğinde, Türkiye'de 1950 yılından sonra iç göçün başlamasına etki eden en önemli faktörler nüfus artışı, tarım tekniklerinin gelişmesi, parçalanmış tarımsal alanlar, arazi kamulaştırma çalışmaları, kalkınma projeleri, imalat sektörünün gelişmesi, ulaştırmanın gelişmesi ve deprem olarak sıralanabilir (Pazarlıoğlu, 2007: 122).

Modernitenin bir icadı olarak ortaya çıkmayan ve erken dönemlerden beri insanlık tarihinin bir parçası olan uluslararası göç, 1945'ten bu yana özellikle 1980'li yılların ortalarından itibaren önemi artarak ve hacmi genişleyerek küresel değişim üzerinde etkili en önemli faktörlerden biri haline gelmiştir (Castles ve Miller, 2008: 7). Ülkelerde yaşanan iç karışıklık, savaş, evlilik, işsizlik, ekonomik yetersizlik, doğal afetler, siyasi ve dini baskı gibi

sebepler sonucunda bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan göçlere ise dış göç denmektedir (Sağlam, 2006: 34). Uluslararası göç kavramı, kişilerin yasa dışı veya yasal olarak yer değiştirmesidir. Türkiye ile Yunanistan arasında 1923 yılında yaşanan mübadele göçü, 1960'larda Türkiye'den Almanya'ya yaşanan işçi göçleri, 2011 yılında Suriye'de başlayan savaş sonrasında Suriye'den diğer ülkelere yaşanan göçler, beyin göçleri vb. göçler dış göçlere örnek olarak verilebilir. Göç ile ilgili tasniflerin büyük bir bölümü, hareketin gerçekleştiği alan birimleri arasındaki uzaklığı baz almaktadır. Uzaklık ölçütüne dayanarak yapılan ayırım doğrultusunda temel olarak iç göçten bahsedildiğinde bir ülkenin kendi sınırları içinde meydana gelen göç hareketliliği anlaşılmaktadır. Buna karşın dış göç ise, bir ülkenin siyasi sınırlarını geçerek başka bir ülkeye doğru olan göç hareketliliğini tanımlamak için kullanılan bir kavramdır (Lewis, 1982: 15).

- **Zorunlu ve Gönüllü Göç**

Göç edenlerin, bazıları hayallerinin peşinden koşar, bazıları belirli bir kimlikten ya da tehditten kaçarak (Oliver ve O'Reilly, 2010: 50). Göçlerin sebepleri genel itibariyle bireylerin doğal afetler, savaşlar ve sürgünler gibi kendilerinden kaynaklanmayan nedenlerden dolayı yaşadıkları yerleri bırakma mecburiyetinde kalmasıyla gerçekleştiğinde zorunlu göç olarak tanımlanırken, daha iyi yaşam şartlarına kavuşma, iyi bir eğitim alma, rahat çalışma şartlarına sahip olma gibi amaçlarla yaşadıkları yerlerden ayrılmaları için bir dış güç olmadan, kendi istekleri ile yaşadıkları yerlerden ayrılarak yaptıkları göçler ise gönüllü göç olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2014: 1687). Zorunlu göç kavramı, bireylerin ya da kitlelerin kendi iradeleri dışında yer değiştirmeleri eylemini ifade etmektedir. Bireyler ya da kitleler, temel insani haklarından ve ihtiyaçlarından dahi yoksun bırakıldıklarında ya da bu hakları ellerinden alındığında, yaşadıkları yeri terk etmek zorunda kalmaktadırlar (Barakat ve Strand, 2000: 134). Temelde bir otorite veya doğal zorlama unsuru varsa “zorunlu göç” yoksa “gönüllü göç” olarak adlandırılmaktadır (Şahin, 2001: 59). Gönüllü olarak gerçekleşen göçlerde; kişinin kendi tercihi olduğu için kendini göçe hazırlaması ve yapılacak göç nedeniyle değişecek olan hayatı kabul etme durumu bulunmaktadır ama zorunlu göçlerde kişilerin kendi tercihi olmadığı için bu duruma bir ön hazırlığı bulunmamaktadır. Göçler incelenirken ve değerlendirilirken gönüllü göçlerin tercihe bağlı olarak isteyerek yapıldığı, zorunlu göçlerin ise mecbur kalan bir durum olduğu göz ardı edilmemelidir (Aydemir ve Şahin, 2018: 128).

- **Geçici ve Sürekli Göç**

Göçleri sürelerine göre ayıracak olursak insanların hiçbir süre sınırlaması olmadan yaşadıkları yerlerden ekonomik, sosyal, siyasi, kültürel ya da herhangi bir sebeple ayrılması halinde başka yerlere göç etmelerine sürekli göç denilmektedir. Sebepleri incelendiğinde sürekli göçler, gönüllü olabileceği gibi zorunlu da olabilmektedir (Koçak ve Terzi, 2012: 10). Diğer bir göç türü olan geçici göç ise, insanların tarım, hayvancılık, turizm gibi mevsimsel ve ekonomik sebeplerden ötürü belirli bir süreliğine yaptıkları göçe denilmektedir. Süreli olarak çalışmak veya belirli bir amaç doğrultusunda o bölgede bulunma şartı taşımaktadır (Erol ve Ersever, 2014: 50). Geçici göç çeşitleri arasında bulunan mevsimlik göçler tarım ve turizm işçilerinin belirli bir dönem çalışma amacıyla bulundukları bölgelerden çalışacakları bölgelere gitmesiyle gerçekleşmektedir.

- **Mübadele Göçü**

Mübadele sözcüğü köken olarak Arapça bedel kelimesinden gelmektedir. Bedeliyle değiş-tokuş etme anlamında kullanılan bir sözcüktür (Etimoloji Türkçe, 2019). Mübadele göçleri de tıpkı kelime anlamı gibi ülkeler arasında yapılan karşılıklı anlaşmalar sonucunda gerçekleşen yer değiştirme hareketidir (Koçak ve Terzi, 2012: 13). Türkiye ile Yunanistan arasında 1923 yılında yapılan anlaşma sonrasında gerçekleşen göçler, mübadele göçleri arasında dikkat çekici bir örneği oluşturmaktadır (Tepealtı, 2019: 91). Mübadele göçleri insanların isteyerek yaptıkları bir göç türü değildir. Dolayısıyla zorunlu göçler arasında yer alır. Anlaşmalar karşılığında insanlar yer değiştirdikleri için çoğunlukla mağduriyetler yaşanır.

- **İşçi Göçü ve Beyin Göçü**

Dünya nüfusunun büyük bir kısmının 21.yüzyılda yoksulluk sınırı altında yaşadığı görülmektedir. Bu yoksulluk sınırında ve altında yaşayan ülkelerdeki insanlar hayatlarını daha iyi sürdürebilmek amacıyla, iş imkânlarının ve çalışma şartlarının daha iyi olduğu, bilim, sanat ve eğitimin daha ileri olduğu gelişmiş ülkelere doğru göçler gerçekleştirmektedirler (Yıldırımoglu, 2005: 2). Nitelikli ve eğitilmiş işgücünün (doktor, bilim insanı, mühendis vb.) ülke dışına göç etmesine beyin göçü denmektedir (Tanrısevdi, vd., 2019: 133). Sanayileşen bölgelerde işgücüne duyulan ihtiyaç nedeniyle yapılan göçlere ise (örneğin 1961 Türkiye-Almanya İşgücü Anlaşması dönemi Türkiye'den Almanya'ya yaşanan göçler) işçi göçleri denilmektedir (İyi, 2020: 2).

2.2. Göç Eden İle İlgili Kavramlar

2.2.1. Göçmen

Göçmen kavramı, literatürde tek bir hukuki tanıma dayanmamakta ve farklı açılardan ele alınarak karşımıza çıkmaktadır. Göç terimleri sözlüğünde göçmen; “kişisel rahatlık” amacıyla, hiçbir zorlama olmaksızın kişi veya kişilerin hür iradeleriyle gerçekleştirdiği yer değişikliği (göç) olarak tanımlanmaktadır (Göç Terimleri Sözlüğü, 2009: 22). Genel olarak göçmen kavramı mevcut hayat şartlarını iyileştirmek isteyen bireylerin ekonomik, sosyal ve siyasi birçok farklı sebeple yaşadıkları yerleri gönüllü olarak terk ederek daha gelişmiş bir ülkeye izinli bir şekilde yerleşmesidir (Yılmaz, 2014: 1686). Tanımlamalar kurum ve kuruluşlara göre değişmektedir. Örnek olarak bazı medya kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar, göçmen kavramını mülteci, sığınmacı gibi kavramların çoğunu içine barındıracak şekilde daha geniş bir çerçeve kullanılmıştır (UNHCR, 2016). TDK’ye göre göçmen kavramı için çok genel bir çerçeve kullanarak “bir ülkeden bir başka ülkeye yerleşmek amacıyla giden kişi, aile ya da toplumsal küme” olarak tanımlanmıştır. (TDK, 2019 ve Yılmaz, 2014: 1686).

2.2.2. Düzensiz Göçmen

Her ülkenin göçmenler için kendine özgü prosedürleri vardır. Göç edilecek ülkenin istediği izin ve gerekli evraklara sahip olmadan ve o evrakları teslim etmeden ülkeye giriş yapmış ve hala ülkede bulunan/yaşayan ya da yasal yollarla o ülkeye girmiş fakat çıkış yapması gerektiği halde gereken tarihte çıkış yapmamış kişilere düzensiz göçmen denir (Özdemir, 2018: 45). Başka bir deyiş ile düzensiz göçmenlerin bazıları, yaşadıkları ülkeye yasadışı yollar ile girerken bazıları da yasal yollarla girdiği halde kalma süreleri dolmalarına rağmen hala ülkeden çıkış yapmamaktadırlar.

2.2.3. Geçici Koruma Statüsü

Geçici Koruma ifadesi ülkesinden ayrılmaya zorlanmış ve geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulma amacıyla sınırlara gelen veya sınırları geçen, haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılara sağlanan korumayı temsil etmektedir. Bulunduğu ülkenin vatandaşı olmayan kişilere yabancı denmektedir. Bu kişiler ülkede geçerli bir sebeple vize ya da vize muafiyetinin tanıdığı süreden daha fazla kalmak istedikleri zaman ikamet başvurusu yapmaları gerekmektedir (Ergül, 2012: 215).

2.2.4. Mülteci

Mülteci, Arapça kökenli bir kelime olup Türk Dil Kurumu'ndaki karşılığı sığınmacı olarak verilmektedir (TDK, 2017). Fakat her iki kelime aynı anlama gelmemektedir. Mülteciliğin tanımı hususunda başvurulabilecek en önemli kaynak olarak ise 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ndeki, Mültecilerin Statüsüne İlişkin maddelerdir. Buna göre mülteci kavramı “Yaşayışı, dini, dili, ırkı, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri sebebiyle zulüm göreceği konusundaki haklı kaygılar taşıyan ve bu sebeple ülkesinden ayrılan ve yine aynı sebeplerle ülkesine geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi ve/veya kişilerdir” şeklinde açıklanmıştır (Bozbeyoğlu, 2015: 61).

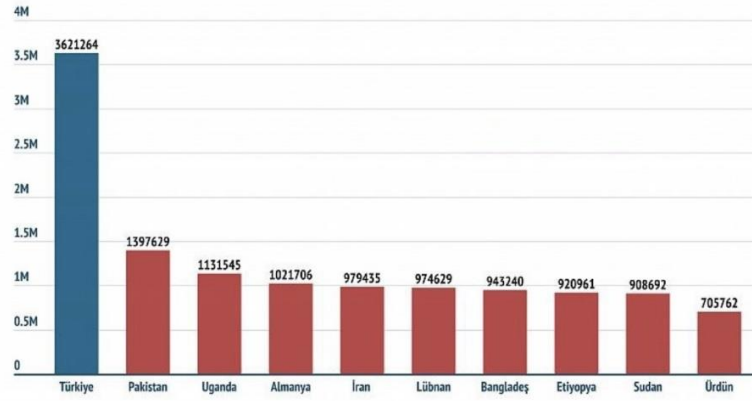
Sözleşme incelendiğinde yapılan tanımlamada ilk göze çarpan detay bireylerin yaşadıkları yerleri zorunlu sebeplerden dolayı terk etmek zorunda olduklarıdır. Kişi ve/veya kişilerin terk ettiği ülkedeki olumsuz koşulların değişmemesi ve hayati tehlikelerinin devam etmesi geri dönme ihtimallerini ortadan kaldırmaktadır.

Odman'a göre, “Kişi ve/veya kişilerin mülteci sınıfına girebilmesi için, öncelikli olarak yaşadığı ülkeden alıkoyulması ya da ülkesinden kendi isteği dışında ayrılması, bir başka ifadeyle olduğu konumda yabancı sınıfına girmesi gerekmektedir. Kendi ülkesinin sınırları dışında yabancı olarak nitelendirilen bu kişi veya kişiler ülkesinde çeşitli kısıtlamalar, zorlama ve baskı altındadır. Dini ve siyasi baskı, dil, ırk, milliyet, siyasi düşünce, sosyal gruplar ve çevre gibi kişisel, siyasal, adi veya siyasi suçlar kişi ve/veya kişilerin baskı ve zulüm altında hissetmelerine yol açabilir” (akt. Doğan, 2008: 20).

Kişi ve/veya kişilerin mülteci olarak nitelendirilebilmesi için bazı koşulları sağlaması gerekmektedir (Keskin ve Okçu, 2021: 312-313).

- Bireyin milli kimliği, ten rengi, dili, dini inanışı, siyasi görüşü gibi sebeplerle,
- Vatandaşı olduğu ülkede tehdit altında bulunmasından,
- Bu tehdit ve hayat korkusu sebebiyle, ülkenin vatandaşlarını koruyamaması ya da kişinin çeşitli nedenlerle bu korumayı istememesi,
- Kişinin vatandaşı olduğu ülkeden dışında bir ülkede olması, bu tehditler ve tehlikelerden dolayı ülkesine geri dönemeyecek durumda olması gerekmektedir.

Tablo 1: Dünyada En Fazla Mülteci Barındıran Ülkeler
Dünyada en fazla mülteci ağırlayan ülkeler (2018)

Kaynak: (UNHCR, 2018: 25)

Yukarıda verilen 2018 verilerine göre ülkelerinden ayrılarak göç eden mültecileri dünyada en fazla barındıran ülkenin Türkiye olduğu görülmektedir. Türkiye’deki mülteci sayısının bu kadar hızlı artmasının önemli nedenlerinden biri Türkiye’nin bu karışıklıklar sonucu Suriye’den kaçan kişilere yönelik açık kapı politikası izlemesidir.

2.2.5. Sığınmacı

Sığınmacı, “İrkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için, vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyuşu yoksa önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı,” ifade etmektedir (İltica ve Göç Mevzuatı, 2005:8).

Bir ülkeye sığınma olayı tek kişi ile olabileceği gibi toplu olarak da gerçekleşebilmektedir. Aynı baskı ve zulüm altında olan ülke vatandaşları toplu olarak refah düzeyi daha iyi olan bir ülke veya şehirden sığınma talep edebilmektedir. Sığınmacılık politikası hukuki anlamda iki sorun ortaya çıkarmaktadır:

1. Sığınma talep etmenin uluslararası hukukta bir hak oluşturup oluşturmadığı,
2. Sığınma talep edenlerin yabancı bir ülkeye kabul edilmesi halinde o ülkelerdeki hukuki statülerinin ne olacağı

Bu iki sorun çerçevesinde genel bir sığınmacı tanımı ortaya çıkmaktadır. Bu tanıma göre; bir kişi ve/veya topluluğun sığınmacı olarak adlandırılabilmesi için şu dört koşulu sağlaması gerekmektedir:

1. Bir kişinin sığınmacı olması için, vatandaşı olduğu devletin sınırları dışında bulunması gerekmektedir. Bu sebeple kişinin başka devletlerin sınırlarını ihlal etmesi olağan bir durum olarak kabul edilmeli ve suç sayılmamalıdır.
2. Mültecilik başvurusu yapacak olan sığınmacının, vatandaşı bulunduğu devletten koruma alamayacak bir durumda ya da koruma isteme durumunun kişinin kendi isteği dışında olması gerekmektedir.
3. Bir sığınmacının, mülteci statüsü alabilmesi için ciddi anlamda baskı ve zulüm altında olması gerekmektedir.
4. Sığınmacının, uluslararası sözleşmelerdeki nedenlerden birine dayalı olarak hayatı, bir zulüm ve tehdit altında olmalıdır. Ten rengi, milli kimlik, dini inanış, siyasi görüşü ya da bağlı bulunduğu sosyal ve toplumsal gruplar dolayısıyla bir tehditle karşı karşıya kalması uluslararası sorunlar olarak nitelendirilmektedir (Erdoğan, 2019: 13).

2.3. Entegrasyon Kavramı

Kültürel ve ırksal farklılıklara sahip toplumlar ve topluluklar bir arada yaşarken tarih boyunca birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu sorunların çözümü için devletler birçok farklı yöntemle başvurmuşlardır (Şarı, 2012: 31). Bu yöntemler bazen farklılıkları ortadan kaldırma ya da bu farklılıkları toplumdan dışlama şeklinde algılanırken bazen de farklılıklara yönelik uyum politikalarının geliştirilmesi olarak gözlemlenmektedir. Kelime anlamı olarak entegrasyon kavramı; birleşme, bütünleşme ve uyum anlamına gelmektedir. Göçmen entegrasyonu ile anlatılmak istenen bir ülkede yabancı olan insanların bulundukları bölgedeki toplumla bütünleşmesi ve uyum sağlayarak yaşamasıdır. Entegrasyonla ilgili birçok farklı yöntem ve uygulama bulunmaktadır (Aktay, 2003: 35).

Entegrasyon teriminin farklı şekillerde uygulanmasına rağmen temelde hâlâ kültürel ve ırki farklılıklara sahip nüfus yapısının birleştirilmesi yoluyla ortak kimlik inşa etme, sosyal uyum ve “çeşitli toplulukların sivil katılımı için kurum ve zeminini şekillendirme” anlamına hizmet ettiği sonucuna ulaşılabilir. Ülkesindeki göçmenlerin sosyal ve politik olarak ülkeye ve topluma entegrasyonu, politika yapıcılar için “ortak amaç” olarak görülmektedir. Fakat bu ortak amaca nasıl ulaşılacağı konusunda herhangi bir görüş birliği yoktur (Göksal, 2019: 19).

Tarih boyunca, göçmenlerin bulundukları topluma sosyal ve politik entegrasyonu için kullanılan politika stratejileri, genel olarak zıt kutuplar arasındaki tartışma yani asimilasyon ve çok kültürlülük etrafında toplanmıştır. Son yıllarda göç hareketliliği çok hızlı bir şekilde artmaktadır. Ülkelerde artan işsizlik, açlık, iç kargaşa ve savaş, ekonomik olumsuzluklar gibi

birçok faktör dünya çapında göç hareketliliğine sebep olmuştur. Bu göç hareketliliği beraberinde birçok yeni sorunu da peşinde getirmiştir. Öncelikli olarak göçmenlerin barınma ve temel ihtiyaçlarının karşılanması dışında yeni geldikleri ve yabancıları oldukları topluma uyum sorununu ortaya çıkarmıştır. Özellikle entegrasyon sorunu Avrupa'da uzun ve soluksuz tartışmaları tekrar gündeme getirmiştir. Bu kavramın Avrupa'da ortaya çıkması, İkinci Dünya Savaşı sonrası döneme denk gelmektedir. İkinci Dünya savaşına kadar olan dönemde Avrupa'da göçmenler için entegrasyondan ziyade daha çok asimilasyon ya da ayrıştırma politikaları izlendiği gözlemlenmektedir. İkinci Dünya Savaşı'nın getirmiş olduğu göç hareketliliği ve yeni toplumsal yapı göçmenlere yönelik politikaların entegrasyon çerçevesine ilerlemesini sağlamıştır (Yıldız, 2020: 26).

Entegrasyon göçmenin içinde yaşayacağı ve yabancıları olduğu topluma katıldığı ilk günden itibaren başlamaktadır. Devletlerin benimsediği entegrasyon stratejileri göçmenler için uygulayacakları hizmet çıktıları şekillendirmektedir (Ecre, 2016). Bu durum bireysel ve toplumsal olarak göçmenin entegrasyon sürecini belirlemektedir. Entegrasyon sürecinde bir strateji belirlenirken göçmenlerin, göç ettikleri (daha önce yaşadıkları) ülkedeki toplum yapısı, yaşama biçimi ve istekleri göz önünde bulundurulmalıdır. Aynı zamanda göçmenlerin sosyolojik ve psikolojik yapıları da dikkate alınmalıdır. Bulundukları durum ve yaşadıkları göz önüne alındığında daha kırılgan ve mağdur durumunda olan göçmenlerin, düzenli topluluklardan daha farklı ihtiyaçları olabileceği kabul edilmeli ve buna göre davranılmalıdır.

Tarihte birçok ulus devlet, ülkesindeki kültürel ve ırki çeşitliliğin siyasi idaresi için birçok farklı politika oluşturmuş ve benimsemiştir. 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyılın başlarında başta ABD olmak üzere, göçmenlerin yoğun halde bulunduğu ülkelerde uygulanan asimilasyon politikaları bu duruma ilk örnekler olarak gösterilebilir. Asimilasyon kavramı ilerleyen zamanlarda erime potası (meltingpoint) adını almıştır. Bu politikanın amacı, sosyal ve kültürel farklılıklar, öznel karakterler modernite ile birlikte milli bir politika içinde eriyerek milli kimliğin inşa edilebilmesidir. Böylece kültürel homojenleştirme gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Belirli denemelerin ardından bu politikanın başarılı olamayacağının anlaşılması üzerine yerine daha farklı, fonksiyonel politikalar ve teoriler üretilmeye çalışılmıştır (Gündüz, 2016: 85).

Çok kültürlülük adı verilen bu yeni politika ile birlikte farklılıkların bir arada yaşayabileceği ve aynı zamanda bu farklılıkların zenginlik olarak kabul edilebileceği toplumsal yeni bir düzen oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu politika değişikliğinin sebebinin *"1960'lardan itibaren özel kimliklerin değerinin ve öneminin yeniden keşfedilmesini sağlayan (yurttaşlıkla ilgili, bölgesel, sömürgecilik karşıtı) bir toplumsal hareketlilik yaratan etnik yenilenme"* olduğu

söylenbilir. Başta Kanada’da ortaya çıkan bu politika daha sonraları tüm Avrupa’ya ve Dünya’ya yayılmıştır. Bu politika sayesinde artık göçmenlerin kendi ulusal kimlikleri ile entegre olabilecekleri bir düzen ortaya konulmuştur. Tüm bu entegrasyon ve politika faaliyetleri yıllara yayılan bir çalışmayı temsil etmektedir. Sürekli olarak farklı yöntemler ve iyileştirilmelerle mevcut politika yenilenmelidir. Yapılan faaliyetler başta ulusal dilin öğrenimi olmak üzere, ekonomik faaliyetlere katılım, sosyal birliktelik ve ortak değerler etrafında kümelenmeyi hedefleyen bir nitelik taşımıştır. Yapılan incelemeler sonucunda günümüze kadar uygulanan entegrasyon politikalarının tam anlamıyla her koşulda başarılı olmadığı görülmektedir. Fakat bu yetersizliğe rağmen entegrasyon politikalarının yerini alabilecek alternatif bir paradigma ortaya konulmamıştır. Bu anlamda çok kültürlülük ve entegrasyon politikaları ulus devletin homojenleştirici yapısına karşı, kültürler arası iletişimi sağladığı ve toplumsal bir çatışmayı önlediği söylenebilir (Kara, 2020: 25).

Entegrasyon kavramı, kalabalık ve çeşitli bir toplumun tüm bireylerinin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yaşamlarında etkin rol oynaması ve karşılıklı olumlu ilişkiler kurmasını mümkün kılan, ulusal ve yerel düzeyde bulundukları topluma ortak aidiyet duygularını teşvik eden çok parçalı ve toplumun her kesiminin rol aldığı uzun bir süreç olarak da açıklanabilmektedir. Bu açıklama entegrasyon politikasının aslında çift rollü olduğunu göstermektedir. Birinci rol ev sahibi olan topluluğun yeni gelen topluluğu içine almasıdır. Diğer rol ise yeni gelen topluluğun, içine girdiği topluma adaptasyonu istemesi ve bunun için çaba sarf etmesidir. Bu durumlar göz önüne alındığında entegrasyon sürecinde tüm sorumluluğunun sadece göçmenlerde olmadığı görülmektedir. İzlenecek olan entegrasyon politikasına uyum noktasında mevcut halkı uyarmak için başta yönetici pozisyonunda olan devlet kurumları ve diğer güçlere birçok görev ve sorumluluklar yüklenen çok yönlü ve dinamik bir süreç olarak ele alınabilir. Örnek olarak; yabancı ve göçmenlere karşı olan bir toplumun, başka ülkelerden gelen azınlıkları kabul etmeyeceği beklenen bir şeydir. Bu durumda ikili rol oynanan bir politikada göçmen ya da azınlık grubunun tüm çabaları ve olumlu şeyleri boşa çıkacaktır. Ev sahibi olan topluluk kendini yeni gelen topluluğa kapattığı zaman topluluklar arası iletişim bile imkânsız bir hale gelecektir (Kara, 2020: 26). Ters bir durumda, devletin ve diğer sivil toplum örgütlerinin entegrasyon için uyguladığı politikaların ve olumlu davranışların toplumsal kodlarını çözemediği gruplar karşısında başarısız olacağı yine beklenen bir durum olacaktır. Bu sebeplerle hem göçmenin hem de içine yeni geldiği topluluğun entegrasyon politikalarına uygun ve hazır olması sağlıklı bir işleyiş için temel şartlardan biri haline gelmektedir. Bunların yanı sıra devletlerin de entegrasyonu teşvik edecek ve toplumsal bütünleşmeyi destekleyecek siyasetler belirleyip bunu desteklemesi gerekmektedir. Aksi bir durumda mevcut ötekileştirici

ve dışlayıcı politikalar göçmenleri ve diğer kültürleri yok sayarak entegrasyonu engelleyecektir. Karl Deutsch entegrasyonun amaç ve yararlarını temelde dört başlık altında toplamıştır: (akt. Çetin, 2016: 200).

1. Kalıcı bir toplumsal barışı sağlamak;
2. Çok amaçlı ve daha büyük kapasitelere ulaşmak;
3. Özgül görevleri yerine getirmek;
4. Toplum olarak yeni bir kimlik ve görünüş kazanmak.

2.3.1. Kültürel Entegrasyon

Kelime anlamı olarak kültürel entegrasyon, göç eden kişi ya da toplulukların yeni geldikleri toplumun değerleri, davranışları ile uyumu ve yerleşik olan toplumun göçmenlerin kültürel hayatlarına verdikleri reaksiyonla ilgilidir. Sivil toplum ve sosyal toplum ile iç içe olan bu kavram toplumun temelini oluşturmaktadır. Son zamanlarda medyada kültürel entegrasyon önemli bir rol oynamaktadır. Güçlü etnik ilişkiler başarılı bir kültürel entegrasyonun izlerini taşımaktadır (Arı, 2007: 136).

2.3.2. Yapısal Entegrasyon

Göç edilen toplum içerisinde farklı kurum ve kuruluşlarda yer alan göçmenlerin, kendilerine uygun kurum ve kuruluşlar oluşturmaya öncüllük etmek yapısal entegrasyon ile mümkündür. Bu yapılar göçmen toplulukların topluma hızlı entegre olmasında önemli rol oynamaktadır. Ekonomik, siyasi, sosyal, dini ve eğitime yönelik kurum ve kuruluşlar bu yapılanmanın dalları olabilmektedir. Ekonomik yapılanmaya örnek olarak, yerel işgücü piyasasında ortaklık gösterilebilir. Etnik içi örgütlenmelerde bazı bilim adamlarına (Baumann, Casdes, Miller) önemli bir roller atfedilir (Martikainen, 2010: 266).

2.3.3. Politik Entegrasyon

Daha çok devletin göçmenlerle ilişkisini ve iş birliğini ifade eden bu entegrasyon türü de oldukça önemlidir. Göç edilen ülkenin vatandaşı sayılmak, diğer yasal hakları kullanabilmek ve yeni topluma bütünüyle katılmak politik entegrasyonun görev ve amaçları arasındadır. Göçmenlerin kendi kendilerinin politik olarak karar verici pozisyonuna gelmesi önemli yönlerden birisidir. Ayrımcılığa karşı çıkmak kadar vatandaşlığa olumlu bakmakta önemlidir. Her ikisi de politik entegrasyonun parçasıdır. Karl W. Deutsch siyasi entegrasyonu birlikte yaşayan toplulukların barış içinde yaşaması ve gerekli kurumlar ve topluluklar üstüne bir fikir birliği olmasına yol açan süreç olarak tanımlamaktadır. Kelime anlamı olarak politik

entegrasyon, aynı toplumsal ve siyasal varlık içindeki bireylerin oluşturduğu uyumlu topluluk ilişkisi olarak tanımlanmaktadır. Toplumda beklenen bu uyum ise ortak bir bilinç ve kimlik duygusuyla kişilerin bir araya gelmesiyle oluşturulmaktadır. Temelinde, karşılıklı çıkar sağlama amacı güden politik entegrasyon kolektif bir eylemdir (Martikainen, 2010: 268).

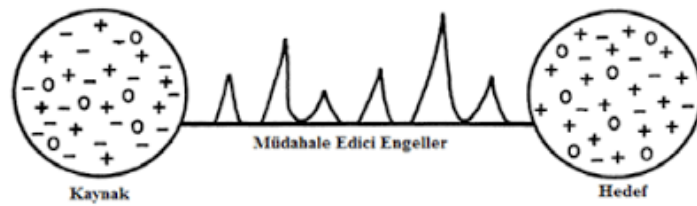
2.4. Göç Kuramları

• Everett Lee Göç Kuramı (İtme Çekme Teorisi)

Göç olgusunu ve sebeplerini açıklarken oldukça fazla kullanılan iki terim mevcuttur; itici ve çekici faktörler. Bu iki terim göçün temel unsurlarıdır. Ravenstein'ın kaleme aldığı göç kuramında da belirttiği gibi şehirlerin ticari ve ekonomik olarak gelişmiş olmaları şehirleri çekici cazibe merkezi haline getirmiştir. Bu çekici güç sayesinde kişilerin ve toplulukların kırsaldan kente göç hareketliliği oluşmaktadır. Bu hareketlilikler çekici ve itici faktörler hakkında bilgi vermektedir. Ravenstein'ın göç kanunları araştırmasından yola çıkarak bu alanda birçok çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan biri olan Lee'nin itme çekme kuramı da genellikle Ravenstein'ın makalesinden kısımlara yer verilmektedir (Özyakışır, 2013: 50).

Everett S. Lee tarafından yayınlanan “Bir Göç Teorisi” (A Theory of Migration) adlı çalışmada; göç hareketinin başlama ve gelişme süreçlerini temel olarak dört ana adımda ele almaktadır. Karar verme ve harekete geçme sürecini içeren bu temel adımlar şu şekilde sıralanmaktadır;

1. Menşei (köken) yerle ilgili faktörler
2. Hedef bölgeyle ilgili faktörler
3. Müdahil engeller
4. Kişisel faktörler (Lee, 1966: 49-50).

Şekil 1: Kaynak ve Hedef Ülkeye Yönelik Müdahale Edici Faktörler

Kişilerin hem yaşadıkları hem de göç etmek istedikleri yerlerde pek çok itici ve çekici faktör bulunduğunu savunan Lee'ye (1966: 50) göre göç hareketi artı ve eksileri bir arada bulunan bir eylemdir. Şemada görüldüğü gibi çekici faktörler (olumlu) “+” ile, itici faktörler (olumsuz) ise “-” ile gösterilmektedir. Şemada “0” ile gösterilen nötr bölgeler ise ne itici ne çekici faktörleri kapsamaktadır. Nötr faktörler, göreceli olmakla birlikte göçe hiçbir etkisi olmayan işlevsiz faktörleri temsil etmektedir. İçinde bulunan duruma ve kişisel faktörlere bağlı

olarak değişiklikler gösterebilmektedir. Örneğin; kaliteli bir eğitim sistemi çocuklu aileler için çekici bir faktörken, çocuğu olmayan aileler ve evli olmayan bireyler için nötr bir faktördür.

Şemada ifade edilen ve Lee'nin de üzerinde durduğu bir diğer önemli adım ise, “müdahil engeller” olarak tanımladığı faktörlerdir. Müdahil engellere göre; yaşanan bölge ile göç etmek istenilen bölge/şehirdeki tüm imkânlar ve durumlar eşitlendiği halde, göçmenin göçe yönelimini kişisel sebeplerle açıklamak yetersiz olacağı için “müdahil engelleri” de analiz raporuna dâhil etmemiz gerekmektedir (Çağlayan, 2006: 74). Bunun sebebi, müdahil engeller bazen kişilerin durumuna bağlı olarak ekonomik, sosyal veya mesafe bazlı birçok farklı faktör olabilmektedir. Bu faktörlerin yanı sıra ülkelerin uyguladığı sert yasalar ve göç politikaları gibi daha üst düzey faktörler de olabilmektedir. Bu durumu bir örnekle açıklamak gerekirse, Doğu Almanya hükümeti vatandaşlarının Batı Almanya'ya geçişini önleyebilmek için ani bir şekilde Berlin Duvarı'nın örölmesine karar vermiştir. Bu karar doğrultusunda hükümet bir gecede ördürölen Berlin Duvarı'yla Doğu Almanya'da oluşacak olan göç kaybını fiziksel olarak engellemeye çalışmıştır (Kurnaz, 2016: 37).

Lee “Bir Göç Teorisi” çalışmasıyla göç kavramını; hacimsel olarak, akım, karşı akım ve göçmenlerin kişisel özelliklerini de ele alarak derin bir şekilde incelemiştir. Bu incelemelerde ilk olarak göçün hacimsel boyutundan altı ilkeyle bahsetmektedir. Bu ilkeleri sırasıyla (Taştekin, 2020: 47):

1. Bir bölgedeki göçün hacmi, o bölgede yer alan göçmenlerin çeşitliliğine göre değişmektedir. Bölgeye yapılan göç, göçmenlerin yaşadığı yer ve hedefledikleri yerdeki olumlu ve olumsuz faktörlerin sonucunda gerçekleşiyorsa, bölgeler arası farklılık üst derece olacağı için bu durum yüksek göçle sonuçlanmalıdır.
2. Göçün hacmini etkileyen diğer bir unsur insan çeşitliliğidir. Irk, etnik köken, eğitim, gelir, gelenekler gibi kültürel olarak benzeyen bölgeler arasında düşük oranlı bir göç hareketi beklenmektedir.
3. Müdahil engeller göçün hacmine eksi yönde hizmet etmektedir. Başarılı göç bu engellerin başarıyla üstesinden gelmenin zorluğuyla da ilişkilidir.
4. Göçün hacmi ekonomiyle de ilgilidir. Ekonomideki dalgalanmalar göçün hacmini etkilemektedir. Artan nüfus ve işgücüyle birlikte, hızlı bir şekilde yeni işletme ve endüstriler oluşmaktadır. Bu süreçte eskiden var olan işletmeler ve endüstriler uzaktan işçi almaya devam eder. Eğer fırsatlarda eşitsizlik olursa bu durum ekonominin bunalma zamanlarında, yeni işletmelerden başarısız olmasına veya büyümenin yavaşlamasına sebep olabilmektedir.

5. Ülkelerin benimsediği göç politikaları eğer sert olmazsa ve uygulanmazsa göçler hacimsel ve oransal olarak artış gösterecektir. Bölgelerdeki olumlu ve olumsuz farklılığın artması, insanların kültürel çeşitliliğinin artması ve müdahil engellerin azalması göçlerin hacimsel ve oransal olarak artmasına sebep olacaktır.
6. Bir ülkenin gelişmişlik düzeyi ülkeye gelecek olan göç hareketinin hacmini ve oranını etkilemektedir. Eğitim, sağlık, ulaşım, teknoloji, iş imkânı, refah seviyesi gibi sosyal ve kültürel faktörlerin bir ülke veya bölgede gelişmiş düzeyde olması o ülke veya bölgenin göç hacminin ve oranının artmasına sebep olacaktır.

Lee eserinde göç kavramının hacimsel etkilerinin yanı sıra, göç hareketi boyunca oluşan akım ve karşı akımlara yönelik birtakım tespitlerde bulunmuştur. Bu tespitleri altı temel başlık altında toplamıştır. Bu başlıklar (Lee, 1966: 54-55);

1. Göç hareketi genellikle zincirleme olarak tanımlanmış belirli akımlar içinde meydana gelmektedir. Göçmenler, göç edecekleri yeri seçmek ve gitmek için daha önce belirlenen ve sıklıkla tercih edilen rotaları kullanmaktadır.
2. Doğada her şeyde olduğu gibi göç hareketinde de zıttı ile bir arada bulunma durumu gözlemlenmektedir. Göç edilen bölgede göç akımına karşı zıt bir akım meydana gelmektedir.
3. Kişilerin yaşadıkları ülkelerde itici sebepler (olumsuz durumlar) ön planda ise göç akım hızı oldukça yüksek olmaktadır.
4. Tam tersi durumda yani kişilerin yaşadığı yer ile göç etmek istedikleri yer arasındaki itici-çekici güç oranı eşite yakınsa göç akım hızının da aynı oranda düşük olması beklenmektedir.
5. Kişilerin yaşadıkları bölgeler ile göç etmek istedikleri bölgeler arasındaki müdahil engellerin oranı fazlaysa aynı oranda göç akım hızı da yükselmektir.
6. Ekonomik koşullar göç akım hızını yakından etkilemektedir. Ülkelerin yüksek refah düzeyine eriştiği zamanlarda göç akım hızı artar, ekonomik sıkışıklık (buhran) zamanlarında ise göç akım hızı azalır.

Lee eserinde son olarak (1966: 56-57) göçmenlerin kişisel özelliklerinden de bahsederek göç üzerindeki etkin bir güce sahip olduğunu vurgulamıştır. Bu etkin gücü temel olarak nitelendirdiği 7 başlık şu şekildedir:

1. Oldukça seçici bir eylem olan göç hareketi, rastgele kurgulanmamaktadır. Göçmenler yaşadıkları bölgenin ortalamasını temsil etmemektedir. Her kişi kendine has kişisel özelliklerden oluşmaktadır.

2. Göç edilecek bölgedeki olumlu özellikler göçmenler tarafından pozitif yaklaşım oluşumunu desteklemektedir. Genellikle mantıksal bir tercih yapan göçmenler zoraki bir göç durumu içinde değildir. Bu kişiler yaşadıkları yer ile hedef yer arasındaki itici ve çekici güçlerin oranına göre mantıksal bir yaklaşım kullanırlar.
3. Göç edilen yerdeki itici unsurlar göçmenler tarafından negatif tepki oluşumuna neden olmaktadır.
4. Göçmenleri toplu olarak ele alacak olursak; göçmenler tarafından çift yönlü tercihler yapılmaktadır. Yaşanılan yerdeki göçmenler hedef yerdeki her durumu incelemektedirler; bölgedeki olumlu durumlara pozitif tepki, bulunulan bölgedeki olumsuz durumlara, negatif tepki verilmektedir.
5. Ülkelerde oluşan müdahil engellerin derecesi pozitif etki oluşturmaktadır. Bu pozitif durumlar ülkelerin seçim oranını arttırmaktadır.
6. Hayat döngüsünde şartlar zorlaştığı zaman göç etme isteği artmaktadır. Toplu hareket etme isteği genellikle göçmenlerin seçiminde de etkili olmaktadır.
7. Genel olarak göçmenler, yaşadıkları bölge ile gitmek istedikleri bölgenin kişisel özellikleri karşılaştırıldığında birbirlerinin orta düzeyinde olmasını tercih etmektedirler.

Lee çalışmasında belirttiği teorisinde, dönemin göç olgusunu açıklamak için oldukça sistematik ve analitik bir çerçeve ele almıştır. Bu geniş teorik çerçeve detaylı bir tanımlama sunmaktadır. Günümüzde ise göç olgusunu açıklamak için kullanılan faktörler geçmiştekilerle benzerlik göstermektedir. İtme ve çekme kuvvetleri hala kullanılsa bile yeni dünyamızda kavramlar değişmekte ve karmaşıklaşmaktadır. Bu sebeple Lee'nin araştırmasındaki itme ve çekme kuvvetlerini toplumun her kesimi için özel olarak hesaplamak ve değerlendirmek zor ve karmaşık bir hal almaktadır (Çağlayan, 2006: 75). Bu zor hal bizlere mevcut teorinin dar bir çerçevede kaldığını göstermektedir. Bu dar çerçeve büyük çerçeveden bakılınca siyasi ve iktisadi olguların göç hareketi üzerindeki etkilerini tanımlamak ve açıklamakta yetersiz kaldığı görülmektedir (Şimşek, 2018: 26).

- **İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Kuramı**

Michael J. Poiré tarafından kaleme alınan “Göçmen Kuşlar: Göçmen İşgücü ve Sanayi Toplulukları” (Birds of Passage: Migrant Labour and Industrial Societies) adlı çalışma ile ‘İkiye bölünmüş emek piyasası’ teorisinin temelleri atılmıştır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki büyük çaplı göçün sebebi, Poiré'nin çalışmasındaki temel argümanı olarak gelişmiş ülkelerdeki iş ve göçmen işçinin pozitif yaklaşımlarını açıklamak üzerine kuruludur. Dış göç,

ekonomik olarak güçlü olan gelişmiş ülkelerdeki iş imkânlarına gelişmemiş ülkelerdeki işgücünün karşılığı olarak oluşmaktadır (Taştekin, 2020: 69). Bu bakımdan dış göçler, göç veren ülkenin olumsuz (itici) etkenleri (işsizlik veya düşük ücret gibi) yerine, göç alan ülkenin olumlu (çekici) etkenleri (daha iyi ücret ve kronik istihdam açığı gibi) sebebiyle oluşmaktadır (Massey, 1993: 440).

Piore, ekonominin gelişmiş sanayilerinde işgücüne yönelik ikili bir sınıflandırma yapmaktadır. Bu sınıflandırma yapısı işgücü piyasasında birincil ve ikincil sektör olarak geçmektedir. İkiye bölünen işgücü yapılanmasındaki iş bölümü şu şekildedir; nitelikli işgücü gerektiren yüksek bilgi ve yeteneğe dayalı işlerin bulunduğu birincil sektör ve genel olarak niteliği ve vasfı olmayan bir işgücü gerektiren düşük ücretli işçilerin bulunduğu, sosyal statü ve kayda değer istihdam istikrarsızlığı bulunan ikincil sektördür. Yerel işgücü kariyer beklentileri ve sosyal statülerini korumak için ikincil sektörde çalışmayı kabul etmemektedirler. İkincil statüde yerel işçiler çalışıyorsa bunlar genellikle; öğrenciler, ev hanımları, iç göç ile gelen işçiler gibi farklı tanımlayıcı sosyal statüleri bulunan kişilerdir (akt. Güllüpınar, 2013: 65).

Nitelikli yerli işçilerin yetersiz sayıda olması ve ikincil sektörü tercih etmemesi sebebiyle oluşacak olan işgücü eksikliği göçmen işçiler ile kapatmak bir çözüm yöntemi olarak kullanılmıştır. Kısa vadeli çözüm yöntemi olarak düşünülen göçmenler gittikleri bölgelere yerleşerek aile kurmuşlar ve böylece uzun vadeli göç gerçekleştirmişlerdir. Bu ailelerin evlatları zamanla kendilerini yetiştirerek nitelik ve statü gerektiren birincil sektördeki yerel işgücüne rakip olmaktadır. Bu süreçler yeniden ikincil sektörde açıklıklar ve diğer göçmenlere de olumlu örnek oluşturmuştur (Tekinkaya, 2015: 11).

Gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan bu göç sorunu, ikiye bölünmüş emek piyasası teorisiyle asgari düzeye inme eğilimindedir. Göçün sebep olduğu sorunlar yerine ülkeler, göç önlemleri üzerine ilişkin çalışmalar ve stratejiler geliştirmeleri gerekmektedir. Piore'ye göre; hükümet politikaları göçleri durdurmaya veya azaltmaya yönelik değil, göç sürecini yönetme ve kontrol altında tutmaya yönelik olmalıdır. Yerel hükümetin hedeflediği gibi işgücü ikincil sektörde aktif kalmalıdır. Bunu sağlamak için devletlerin görevi; göçmenlerin geri dönüşünü kolaylaştırma, göçmen çocuklarının aktivasyonlarını denetleme, düzenleme ve ikincil sektörü asgari ücretli olarak, aynı alandaki farklı iş mevzuatı şekilleriyle sınırlayabilmek için yeni politika ve yöntemler oluşturmaktır. Tüm bu politika ve yöntemler göç süreci çerçevesinde oldukça yararlı çözümler sunacaktır (Piore, 1986: 25).

İkiye bölünmüş işgücü piyasası teorisinin asıl amacı, dış emek göçünü açıklamak olsa bile savunduğu ve açıkladığı kuramlar ülkelerin içindeki bölgeler arası yapılan göçleri açıklamaya yönelik de önemli bir temel çalışma niteliğindedir. Ancak, göç sürecini sadece

olumlu (çekici) faktörler üzerinden ele alınarak tartışılması, araştırılması, göç kararının verilmesi ve analizlerin yüzeysel kalması kuramın bazı alanlarda sınırlı kaldığını göstermektedir (Hagen-Zanker, 2008: 7).

2.5. Göçün Etkileri ve Sonuçları

Göç hareketinin kişilere ve ülkelere etkileri azımsanmayacak kadar fazladır. Başta toplumsal düzen ve ekonomik durum olmak üzere pek çok alanda etkileri mevcuttur. Genel olarak göç eyleminin etkilerini iki başlık altında değerlendirilir; ilk olarak yaşanılan ülkeye (Menşe) olan etkileri, ikinci olarak da hedef ülkeye (göç olarak gidilen ülkeye) olan etkileri şeklinde sıralamak mümkündür.

2.5.1. Menşe Ülkeler İçin Göçün Etkileri

Kişi ve toplumlar yaşadıkları (menşe) ülkelerden göç ettiklerinde; ekonomik ve sosyal olarak iki tip etki meydana getirdiği gözlemlenmektedir. Bu etki unsurları aşağıdaki şu başlıklarla incelenmektedir;

- **Göçün Ekonomik Etkileri**

Göç kararı verildikten sonra kişilerin ve hane halkının ekonomik durumu ve hayat refahı direkt olarak etkilenmektedir (Azam ve Gubert, 2006: 427). Yaşadıkları ülkelerden göç eden vatandaşların, menşei ülkelerdeki hayat refahı ve ekonomi düzeylerine pozitif yönde bir etkisi gözlemlenmektedir. Menşei ülkedeki; sefaleti ve düşkünlüğü azaltmak, transfer ücretleri oluşturmak, üretim ve tüketim dengesini korumak, girişim ve inovasyon için gerekli olan maddi desteklerdeki talep artışını sağlamaktadır. Göçmenlerin mağdur olması ve bir ülkedeki göçmen hafızasının sağladığı veri ve incelemeleri sağlamakta, maddi kaynaklarının yanı sıra, sağlık, eğitim ve kültür alanlarına yatırımlar desteklenmektedir (Beine vd., 2009: 47). Bu olumlu gelişmelerin yanı sıra göç hareketliliğinin pek çok olumsuz etkileri de mevcuttur. Özellikle ekonomi alanında bu etkileri gözle görülebilir şekilde inceleyebiliriz. Göçmenler yerleştikleri ülkede iş ararken veya çalışırken yerleşik halk ve işverenler tarafından sömürülme ve vicdani manipülasyona sıklıkla maruz kalabilmektedirler. Sosyal açıdan inceleyecek olursak; ailelerinden ve vatanlarından ayrılan göçmenler, stres, kimlik karmaşası ve psikolojik sorunlar yaşayabilmektedir (Mohapatra vd., 2010: 3-4).

Göç hareketinin etkilerini göç alan ve göç veren toplumlar için ekonomik, sosyal ve kültürel olmak üzere temel olarak bu üç başlık çerçevesinde incelenmektedir. Bu etkilerden en somut ve eleştirisel olan etki, göçmenlerin geride bıraktığı ailesi için para göndermesiyle oluşan

sürekli para transferleridir (Ratha 2010: 2). Yapılan incelemelere göre 2009 yılında gelişmiş ülkelerde yaşayan veya çalışan göçmenler, menşei ülkelerine minimum 315 milyar dolar para transferi gerçekleştirmişlerdir. Bu aktarımı kimileri ailesi için yaparken kimileri de kendilerine birikim sağlamak amacı ile yapmaktadır. Yapılan araştırma ve incelemeler resmi akışları baz almaktadır, gayri resmi kanallar yoluyla gerçekleşen akışlar bu miktarın çok çok üzerindedir. Gelişmekte olan ülkelere sağlanan gelir ödemeleri 2009 yılında gerçekleşen küresel mali kriz sebebiyle bu maddi akışlara nazaran daha esnek düzeyde kalmıştır. Dolaylı yollarla sağlanan bu gelir akışı gelişmekte olan ülkeler için önemli bir finansman kaynağı olmuştur (Taştekin, 2020: 7).

Bir ülkenin refah düzeyine ve iş gücüne o ülkeye göç eden kişiler direkt ve dolaylı olarak etki etmektedirler. Gelişmekte olan 71 farklı ülkede yapılan bir çalışmada, uluslararası düzeyde yapılan nakit aktarımlarındaki (havale/eft) %10 oranında kişi başı artışın, genel olarak yoksul kesimdeki insanların payına düşen orandan eksi %3,5 değerinde bir azalmaya sebep olmaktadır (Adams ve Page 2005: 1650). Gerçekleşen bu nakit akışlarının makro ve mikro düzeyde (ülke ve hane) istikralı bir etki gücüne sahip olduğu gözlemlenmiştir (Chami, vd., 2009: 15). Barhamve Boucher (1998), Anyanwu ve Erhijakpor (2010), Stark ve Taylor (1980), Koechlin ve Leon (2007) gibi pek çok araştırmacı çalışmalarında; göçmenlerin menşei ülkelerindeki aileleri, tanıdıkları veya kendileri için sağladıkları nakit akışı (para transferi, birikim) dengesiz bir şekilde olmasına rağmen ekonomiyi önemli ölçüde etkilemektedir (Ökul ve Dengiz, 2018: 900). Böylelikle kentten kırsala aktarılan bir ekonomi geçişi ve refah düzeyi oluşmakta ve gelişmektedir.

Tüm bu olumlu gelişmelere rağmen göç kavramının eşzamanlı olarak eşitsizliği de beraberinde getireceği belirtilmiştir. Lipton'a göre göç etme imkânı olan kişiler, para transferi alacakları için ülkede gelir eşitsizliğinin oluşacağı ve artacağını savunmaktadır. Göçmenler sayesinde gerçekleşen para havaleleri yurtiçinde birikim ve tasarruf politikaları oluşturmakta böylece maddi olarak ekonomik gelişim desteklenmektedir (Aggrawal vd., 2006: 2). Bu ekonomik gelişim ve birikim politikalarını pek çok farklı ülkede göçmenler uygulamaktadır. Bu alanlarda; Taylor (1992), Taylor ve Wyatt (1996), Lucas (1987), Adams (2006), Woodruff ve Zenteno (2001) ve Yang (2008) gibi daha pek çok farklı araştırmacı incelemeler ve yayınlar yapmıştır. Bu gözlemler ve incelemelerde; göçmen olan kişilerin sağladığı birikim ve para akışı sayesinde başta tarım, hayvancılık, girişimcilik ve kobi gibi (kişilerin küçük çaplı işletmeleri) alanların kurulması ve desteklenmesinde gözle görülen bir artış meydana geldiği belirtilmiştir (akt. Özkul ve Dengiz, 2018: 900). İşçi sınıfı göçmenler hem kendi ülkelerine hem de göç ettikleri ülkeye katkı ve yarar sağlamaktadır.

Bu katkılardan en önemlisi ekonomik gelişim dolaylı olarak da ülkelerin kredi notunun yükselmesiyle, pazardaki yerini koruması ve ilerlemesi sağlamaktadır (Abdih vd., 2009: 3; Avendano vd., 2009: 57). Bir ülkenin kredi notu o ülkenin iç-dış borçlanma ve gelişme oranlarını etkilemektedir. Göçmenler tarafından sağlanan devamlı ve yüksek meblağlı döviz ve para transferleri, menşei ülkelerdeki kriz zamanlarında yatırımcı ve halkın tedirginliğini önleyerek ani hesap geçişi ve cari kayıpların önüne geçebilmektedir (Bugamelli ve Paterno, 2006: 34; Guptavd, 2007: 11). Bir başka olumlu yönü ise Ketkarand Ratha (2005), göçmenler tarafından uzun vadede gerçekleşmesi planlanan döviz ve para akışlarının, uluslararası sermaye piyasasında gelişmekte olan ülkelerinde (devlet/özel sektör kuruluşları) finansal olarak var olabileceğinin sinyalleri olarak değerlendirilmektedir.

Göç veren ve göç alan topluluklar arasında bir bağ görevi gören diasporalar, uluslararası sermayeler arası maddi güce erişim ve bağ kurma imkânlarını genişletmektedir (Goldring 2004: 802-803). Bu diasporalarla birçok kurum ve kuruluş desteklenmektedir. Bunları inceleyecek olursak; memleketlere özgü dernekler, okullar, çeşitli sivil toplum ve yardım kuruluşları, sosyal tesisler, ortak kalkınma projeleri gibi birçok kurum ve kuruluşa maddi olarak katkıda sağlayabilmektedir (Ghosh, 2006: 85-89). Bu diasporalar sayesinde göç veren ve göç alan ülkeler düzenli olarak iletişim halinde olmaktadır. Topluluklar ve kurumlar arasında oluşan; kültür, teknoloji, bilgi ve maddi kaynak akışı göçmenler sayesinde gerçekleşmektedir (Carling, 2005: 51). Bu akış sayesinde mevcut ülkelerde yerel işletme ve iş yerleri gibi kurumsallaşma faaliyetleri için başta maddi birikim, düzenli gelir, resmi işlemler için gerekli olan bilgi ve beceri gibi gereksinimlerin aktarımı sayesinde işletmelerin kurulmasında gerekli olan beceri ve bilgiye sahip olunması daha kolay olacaktır. Bir işletme kurmak için gerekli olan sabit maliyet ve bilgi gereksinimlerinin bu yollarla karşılanacağını ve indirgeneceğini savunmaktadır. Göçmenler, yabancı yatırımlara ve birikimlere kaynak sağlayabilmektedir (Mohapatra vd., 2010: 4).

Yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğine kadar olan sürede meydana gelen olaylar, krizler ve oluşturulan diasporalar bazı ülkelerin gelir kaynaklarını oluşturmaktadır. Sermaye piyasasını bu şekilde canlı tutan birçok ülke vardır (Ketkar ve Ratha 2010: 252). Oluşturulan ve sıklıkla kullanılan bu diaspora bağlantıları, ülkeler arasında öncelikli olarak ekonomik kaygı zamanlarında devamlı ve uygun dış sermaye kaynakları oluşturmaktadır. Kullanılan diaspora borçlanmalarında kullanılan tahviller; alan kişilere (genellikle göçmenler) ve satan kişilere (ihraç edenler genellikle yerli kişiler) çeşitli pozitif ayrıcalıklar sunmaktadır. Bu avantajları inceleyecek olursak: satın alınan tahviller, sayıca küçük olan topluluklara perakende satış yapılarak, kıyasla ortama göre durumu az olan (fakir) göçmenlerin ekonomik gücünü ve maddi

gücünü artırabilmektedir; kullanılan (diaspora tahvilleri) bu yöntem sadece göçmenlere özel bir uygulama değildir (Bourdet ve Falck, 2006: 269).

Ülkelerde oluşan göç hareketi insan çeşitliliği oluşumuna katkı sağlayan önemli faktörlerden birisidir. Zorunluluk hali dışında keyfi, daha iyi bir hayat koşulları, maddi refah için gelişmemiş yerlerden gelişmekte olan yerlere doğru yapılmaktadır. Daha gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki göçmenler; gelir ve birikimlerinin artması, kendi ülkelerine gönderdikleri havalelerin artması, tüketim ve alışveriş kalitesinin artması, sağlık ve eğitim harcamaları, vizyon genişlemesi gibi pek çok olumlu yönden kendilerini geliştirmektedir (Gürkan, 2006: 17).

Yoksul ülkelerdeki vatandaşların gelir elde etmesi ve ekonomik olarak meydana gelen kalkınma durumu bu ülkelerin gelecekleri için bir ihtimal sağlamaktadır. Gelir elde eden ve gelişmiş ülkelerde kendilerini geliştirmeye, eğitime ve öğrenime adanmış göçmenler daha kaliteli bir hayata erişmektedirler. Pozitif yönde ilerleme kaydeden göçmenler birbirlerini ve ülkelerini olumlu yönde etkilemektedirler (Aktaş, 2015: 38). Kırsal kesimlerde yapılan araştırmalarda kızların, geçici göçlerde eğitim ve öğrenime katılma oranları oldukça yüksektir (Mansuri, 2006). Meksika’da yapılan bir çalışmada Hildebrandt ve McKenzie göre göç hareketinin kişilerdeki kişisel hijyen ve sağlık bilgisini artırdığı, kişisel sermayelerinin artması, hamilelik süresindeki; hastalık, bebek ölüm oranları ve hamile kalma sıklığının azalmasını sağladığını göstermektedir (Hildebrandt ve McKenzie, 2005: 18). Göçmenler kendi ülkelerine döndükleri zaman gıda, su, sağlık gibi hayati ihtiyaçların önemini ülkesine kazandırmakta ve katkı sağlamaktadır (UNDP 2009: 79).

Tüm bu olumlu gelişmelerle birlikte göçmenler, geldikleri ülkede ikincil çalışan pozisyonunda olduğu için herhangi bir nitelik aramayan, zor, ağır, sanayi işçiliği, maden işçiliği gibi yerlerde çalıştıkları için çeşitli sağlık sorunlarıyla sıklıkla karşılaşabilmektedirler. Bu hastalıklar; çeşitli meslek hastalıklarının yanı sıra, tüberküloz, pnömokonyoz, astım ve kalp rahatsızlıkları gibi sağlık sorunlarını da beraberinde getirebilmektedir (Kahn vd., 2003: 2). Aynı zamanda bu göç hareketliliği bazı bulaşıcı hastalıkların da (HIV gibi) yayılmasına sebep olmaktadır (Decosas vd., 1995: 827).

Bir ülkede gerçekleşen "beyin göçü" veya vasıflı göç, ülkenin eğitim seviyesinin azalmasına ve ülke kaynaklarının kullanıldığı yetişmiş insan kaybının ülke kaynaklarına özellikle ekonomi piyasası ve pazar rekabetini azaltmaktadır. Azalan üretkenlik ve iş ortamındaki kalifiye eleman eksikliği ülkeleri oldukça zor durumlara sokmaktadır. Özellikle küçük ülkelerdeki tecrübeli ve vasıflı elemanların kaybedilmesi, eğitim, sağlık ve ekonomi alanında çalışan eksikliğine ve maddi kayıplara sebep olmaktadır (Docquier vd., 2010: 49).

Sağlık alanında meydana gelen profesyonel çalışan kaybı başta istihdam ve sağlık hizmetleri olmak üzere çok büyük sorunlara sebep olabilmektedir (Commander vd., 2004: 241). Beyin göçlerinin geri dönüşleri bu tahribatı hafifletse de net bir kazanç sağlandığını söylenememekte, ülkesine geri dönen kişilerin daha donanımlı ve nitelikli olduğu gerekçesiyle maaş artışlarına sebep olduğunu söylenmektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere yapılan göç hareketi yerli halkta eğitime ve yükseköğrenime rağbetin artması ve toplumun bilinçlenmesini sağladığı söylenmektedir. Böylece hem göç eden hem de göç alan ülkelerde daha kalifiye, bilgili ve yetenekli kişiler yetiştirilmektedir.

Tüm bu çıktılarla menşei ülke ve gelişmekte olan ülkeler arasında maddi ve finansal olarak büyüme hızı ile ilgili net veriler bulunmamaktadır. Deneysel gözlemler ve incelemelerde, göç hareketinin bölgedeki ekonomi ve finansal gelişime olumlu etkileri olduğunu savunan kısıtlı örnekler vardır (IMF, 2005: 117). Ailesinden birisi veya birkaç kişi maddi sebeplerle göç eden hanelerde hane halkı, göçmen üyeler tarafından sağlanan maddi akışla; emek arzı tepkisiyle refah düzeyleri arttığı için istihdama katılmada olumsuz tutum göstererek kısa vadede kar elde ederken uzun vadede potansiyel işçi oranı azaldığı için küçülme gözlemlenebildiğini savunan çalışmalar vardır (Azam ve Gubert, 2006: 428).

Bazı araştırmalar, menşei ülke ve göç edilen ülke arasında sağlanan maddi akışların ekonomik gelişim ve büyümeyi sağladığı için ülke ekonomisinde olumlu etkiler oluşturduğunu savunmaktadır (Toxopeus ve Lensik, 2007: 237). Jongwanich (2007)'e göre ülkeler arası sağlanan para geçişlerinin bir diğer önemli etkisi ise, ülkenin genel ekonomisindeki gelişim ve ilerleme sağlamasından önce fakir ve ihtiyaç sahiplerinin ekonomik düzeylerinin iyileşmesi ve artmasını sağlamaktır.

• Göçün Sosyal Etkileri

Ekonomik sebeplerle yapılan göç D'Emilio'e göre evin mali sermayesi ve kalkınma oranını yükseltici bir ivme sağlarken, kişilerin gelişmekte olan ülkelere göç etmesiyle bulunduğu ortamdan, arkadaşlarından, sevdiklerinden ve alışkın olduğu çevreden uzaklaşması ve kopmasıyla içine düştüğü psikolojik ve sosyal sorunlar ağır manevi kayıplara sebep olmaktadır (D'Emiliovd, 2007: 3). Bu durum kişilerde stres ve gerginlik oluşturacağı için çeşitli psikolojik sorunları tetiklemektedir (Kahnvd., 2003: 3). Bunun yanında ailenin büyükleri ile küçükleri arasında iletişim kopukluğu olduğu için aileler arasındaki; sevgi, saygı, kişisel bakım, manevi gereksinimler gibi temel bağlar zamanla kaybolmakta ve yok olmaktadır. Ailedeki roller zamanla değişmekte ve olağanüstü durumlar görülmektedir. Özellikle çocuklar bu olumsuz durumdan etkilenmektedir. Maddi ihtiyaçlarının karşılanmasının yanı sıra oluşan bu

manevi boşluk başta çocukları ve aileleri olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Günümüzde, teknoloji ve imkânlar sayesinde oluşan bu manevi boşluk ve iletişimsizliğin önüne geçilerek aile bağları arasında oluşan zedelenmenin önüne geçmeye çalışılmaktadır (UNDP 2009: 76).

Göç hareketinin sonuçları üzerine yapılan diğer bir araştırmada McKenzie ve Rapoport (2006) ise, göçmen çocukları bulundukları bölgedeki okullarda kendilerinin de göç edebilme ihtimallerine karşın kalitesiz bir eğitim almakta, çocuklar evlerinde eksik olan ebeveyn boşluğunu kendileri kapatmak istedikleri için öğrencilik görevlerini aksatmaktadırlar. Ebeveyn eksikliği yaşayan ailelerdeki çocuklarda görülen şiddete eğilim ve tekinsiz davranışları inceleyen D'Emilio vd. (2007) bu konu üzerinde bir araştırma yapmışlardır. Bu araştırmada göç hareketi sonrasında menşei ülkede halen kalan aile bireyleri özellikle çocuklarda zararlı alışkanlıklar ve bağımlılık (sigara, alkol, uyuşturucu vb.) ve eğitim hayatlarını bitirme oranlarının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Tüm bunların aksine başka bir araştırmada Gallego ve Mendola (2010)'göre; göçmenlerin yaptıkları para akışı sayesinde ailesi ekonomik rahatlığa ulaşarak çevresi ile sosyal ve kültürel olarak bağlar kurmuş ve bunları geliştirmişlerdir.

Kişiler planlı ve gönüllü olarak göç etmeyi tercih etmiş olsalar bile bazen sonuçlar planladıklarından değişik işleyebilmektedir. İstek ve beklentileri genellikle karşılanmayan göçmenler, ilk olarak iş bulma ve iş kurma açısından sorun yaşamaktadırlar. Hatta bazen göçmenler yaşadıkları ülkede tacirler tarafından yurt dışına çıkma güvencesiyle kandırılarak dolandırılmakta hatta bazen satılmakta ve köle pozisyonuna getirilebilmektedirler. Özellikle kadınlar meşru sebeplerle iş bulmak isterken global dünyada seks kölesi olarak kullanılmakta ve pazarlanmaktadır (Kebede, 2001: 7). Bu olumsuz pazarlık ve ticaretten en çok etkilenen bir diğer grup da çocuklardır. İstihdam amacıyla gerçekleşen göçlerdeki bir olumsuz durum da; ikincil aşamada işlerde düşük ücretlerde niteliksiz olarak çalıştırılmalarıdır (Agunias, 2010: 37).

2.5.2. Göçün Göç Edilen Ülkeler Üzerindeki Etkisi

Göç hareketi göç veren ülkeleri etkilediği gibi göç edilen ülkeleri de etkilemektedir. Tıpkı menşei ülkelerde olduğu gibi göç hareketinin etkileri göç edilen ülkeler içinde sosyal ve ekonomik olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir;

• Göçün Ekonomik Etkileri

Göç hareketi iki yönlü etkileri bulunan bir eylemdir. Emek talebinin artması, istihdamdaki rolü, üretime katkısı (GSYİH'i arttırması), gelişim ve yeniliğe katkısı sayesinde

göç hareketi bölgelerin finansal verimliliğini ve gücünü arttırdığı gözlemlenmektedir (Van der Mensbrugghe ve Roland-Holst, 2009: 19). Tüm bu olumlu özelliklerle birlikte olumsuz bazı durumlar da oluşmaktadır. Özellikle siyasi otoriteler göçmenlerin ülkedeki iş kaybı, gerginlik, sosyal farklılıklar, rekabet ve yerli halkın iş bulmada güçlük çekmesi sebebiyle ülkedeki suç işlemeye eğilimin arttığını göstermektedir (UNDP, 2009: 77). İşgücü piyasasına entegre olan göçmen işçiler rekabeti artırarak, ekonomik kriz ve kaoslarda göçmen işçilerin yerli çalışanların önüne geçtiği sorunları siyasetçiler tarafından pek çok kez ele alınmıştır. Artan işsizlik ve düşük maaşlar için göçmenler sorumlu tutularak kurumlar ve devletler kendini temize çekebilmektedir (Mohapatra vd., 2010: 6).

Longhi vd., (2005) yaptığı bir araştırmada OECD ülkelerindeki göç hareketinin ve göçmen işçilerin düşük maaşlara etkisinin elle tutulur bir boyutta olmadığını bildirmiştir. Hatta Van der Mensbrugghe ve Roland-Holst (2009) göçmen işçileri azaltmanın, ülkelerde çalışan yerli personel maaşlarında bir artışa sebep olmamakta aksine işgücü ve verimlilik azaldığı için maaşlarda azalmaya gidilebilmektedir. Ekonomik amaçlarla yapılan göçlerdeki etki, göçmenlerin göç ettikleri ülkedeki refah ve gelişmişliğine bağlıdır. Ülkelerdeki sosyal güvenlik ağları ve sağlık desteklerine göçmenlerin de ulaşabilmesi ülkenin düzeyi ve göçmenlerin ülkeye sağlayacağı potansiyel katkılar hesaplanmaktadır. 2006 yılında ABD Kongre Bütçe Ofisi, kapsamlı bir göç reformu yapmıştır. Yapılan reform; illegal (belgesiz) göçmenlerin yasallaştırılması, federal gelirleri, sosyal güvenlik, sağlık hizmetleri ve sosyal yardımlardaki harcamalarını artıracığı düşünülmektedir (CBO, 2006). İngiltere'de yapılan bir çalışmada Gott ve Johnston (2002) birinci kuşak, göçmenlerin ekonomik olarak olumlu etki sağlamaları ile finansal olarak katkıda bulunmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde göçmenlere sağlanan sosyal yardımların az olması ve genellikle resmi olmayan (illegal) göçmenler vergiye katkı sağlayarak üretim ve ekonomiye gelir sağlamaktadırlar. Genellikle olumlu örnekleri ortaya koyulsa da olumlu ve olumsuz göç hareketi maddi olarak her şekilde kesin bir etki sağlamaktadır (UNDP, 2009: 77).

- **Göçün Sosyal Etkileri**

Göçmenlerin bulundukları ülkelerdeki işgücü ortamında bulunmaları, sürekli nüfus artışı, ekonomik büyüme gibi faktörler göçmenlerin sosyal hayata adaptasyonunu sağlamayı gerektirmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde, göç stratejileri kurmak ve bunları uygulamak oldukça önemlidir. Sağlam bir göç politikası ve yönetmelik hazırlayarak bu işe karışan ülkeler bunları uygulayabilmek için komisyon ve komiteler kurmaktadır. Bazı ülkeler bunları sağlayamayarak başarısız olmaktadır (Adepoju, 2005: 38). Bazen sınır komşuları sığıntı

durumdayken bazen de uluslararası göçler sosyal hayata direkt kabul edilebilmektedir (Crush, 2005: 15-16). Kontrol edilemeyen göçlerde, göçmenlerin halkla uyum sağlayamaması olumsuz olaylara, suça teşvik ve bazı sorunlara yol açabilmektedir.

Ekonominin baskı altında olduğu durumlarda, göçmen halk oryantasyonunun olumsuz olması göçmenlerin bulundukları ülkelerden sınır dışı edilmesiyle sonuçlanabilmektedir. 1983 yılında Nijerya Hükümetinde yaşanan krizde göçmenler suçlu sayılarak Gana'da 2 milyona yakın göçmenin ihraç edilmesi bu uygulamaya örnek olarak verilebilmektedir (Lassailly-Jacob vd., 2006: 14). 2008 yılında Amerika'da yaşanan benzer bir durumu ele alan UNDP (2009), araştırmasına göre yaklaşık olarak 300.000 göçmeni bu durumdan dolayı sınır dışı etmiştir. Göçmen sayısı artan gelişmekte olan ülkelerin; göç ve entegrasyon politikalarını güçlendirmeleri oldukça önemli bir konudur (Mohapatra, Ratha, ve Scheja, 2010: 7).

Kentsel alanlarda eksikliği en çok hissedilen sorunlardan bir tanesi entegrasyon zorluğudur. Entegrasyon sorunu yaşayan göçmenlerin birçoğu gelişmekte olan ülkelere göç etmektedirler. İç ve dış göçmene sağlanan istihdam, iş dünyasında yakınlık, enformel ulaşım ve destek hizmetlerinde çalışabilme imkanları sebebiyle tercih edilmektedir (Lassailly-Jacob vd., 2006: 14).

Artan emek ve işgücü kapasitesi, göç ile ilgili yanlış politikaların (yetersiz bilgi ve yetenekleri) esiri olduğunda, bölgelerde yoksulluk, çarpık ve düzensiz yapılaşma oluşturmaktadır (UNDP, 2009: 83). Öte yandan zorunlu göçler bölgelerde kentleşmeye yardımcı olabilmektedir. Kırdan kente göçe sebep olan pek çok faktör bulunmaktadır; savaş, çevresel dejenerasyon ve ekonomik kriz gibi sorunlar göç hareketine sebep olmaktadır (Lassailly-Jacob vd., 2006). Hızla gelişen kentlerde yönetimde oluşan bazı sorunlar ve reform eksikliği sebebiyle olumsuz durumlar meydana gelmektedir. Kentleşme kavramının ufak bir parçası olan göç kavramı; hızlı kentleşme ile ülkelerin politikaları için uygun bir zemin hazırlamaktadır (UNDP, 2009; Mohapatra vd., 2010: 7).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SURİYE GÖÇ SÜRECİ

3.1. Suriye Göçüne Neden Olan Etmenler

Suriye’de 1963 yılında yapılan seçimle iktidara gelen parti Baas Partisidir (İnce, E., 2017: 262). Ülke Hafız Esad yönetimi boyunca olağanüstü hâl ilan etmiştir. Ohal yasaları ile yönetilen Suriye birçok sorun yaşamıştır. 2010 yılına kadar Suriye’deki Baas yönetimi, ohal ve maddi sorunlar vatandaşları bir çıkmaza sürüklemiştir. 2010 yılında yürürlüğe giren Arap Baharı vatandaş için bir çıkış kapısı ve nefes olmuştur. Protesto yaparak rejimi değiştirmeye çalışan ülkelerin bazıları başarılı olmuştur. Suriye’de ise işler planlandığı gibi gitmemiştir, protestolara karşı güçlü bir tepki veren Esad rejimi ülkeyi bir çıkmaza sürüklemiştir (İnce, E., 2017: 262).

Bu karışıklığın içerisine dış güçler ve terörizm de eklenince çok farklı boyutlara taşınan iç kargaşa savaş haline gelmiştir. Yaklaşık 11 yıldır süren bu savaş hali günümüzde bile tam anlamıyla bitmiş sayılmamaktadır. Ülke nüfusundan kayıtlara geçen 500.000 kişi hayatını kaybetmiş, 13.000.000 kişi ise ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Ülkesini terk etmek zorunda kalan insanlar ilk olarak sınır komşuları olduğu için Türkiye’yi seçmişlerdir. Olumlu göçmen politikaları ve yakınlığı sebebiyle ilk tercih olması Türkiye’yi hala bitmeyen bir göç hareketliliğine dâhil etmiştir. İlk olarak 2011 yılı mart ayında Ürdün’e sınır olan Dara bölgesinde başlayan olaylar, ülke yönetiminin şiddete başvurusuyla tüm ülkeye yayılmıştır (Ulutaş vd., 2015: 7).

Şam Şehitler Meydanı’nda içlerinde siyasi mahkûmların akrabaları ve arkadaşlarının da bulunduğu 150’ye yakın protestocu toplanmıştır. 16 Mart günü Şehitler Meydanında toplanan protestocular koruma kuvvetlerince dağıtılmıştır (Dilek, 2018: 43). Bir gün sonra yine Dara’da toplanan halk reform istemeye devam etmiştir. Protestocular 26 Mart tarihinde olayları başkent Şam’a taşımışlardır (Çarhoğlu, 2011: 106). Tüm ülkeyi saran bu protesto hareketleri ilk zamanlarda önemsenmemiş olsa da rejim bir süre sonra müdahale etmeye başlamıştır. Müdahalelerin ardından yılmayan protestocular ülkede iç savaşı başlatmışlardır. Arap Baharından etkilenen ülkelere reformlar yapmasını söyleyen Esad, başta kendisi de reformlar yapmış olsa da sonrasında çok sert müdahalelerde bulunmuştur. Arap Baharı, Arabistan’daki diktatör rejimler (Fransız Mandası döneminden günümüze kadar devam eden), sömürge politikaları ve baskılar çerçevesinde oluşmuştur (Özdemir, 2016: 82).

Diktatör olan babasının ardından vatandaşına barış ve huzur vaat eden Beşar Esad, başlarda sözünde durmuş olsa da kötüleşen ekonomi ve olaylarla rejim baskısını arttırmıştır.

Bu kötü gidişat ve baskılara halk ayaklanarak tepki göstermiştir (Özdemir, 2016: 83). Arap Baharının etkisiyle 2011 yılında halk yine yönetime karşı ayaklanmaya başlamış ve hükümetten reform talep etmişlerdir.

Reformdan Suriye vatandaşının beklentileri:

- Uzun süredir yürürlükte olan OHAL'in kaldırılması (8 Mart 1963- Günümüz)
- Hükümetin bazı kurumlarının bağımsızlaştırılması (İçişleri Bakanlığı, yasama, yürütme ve yargı), koruyucu kuvvetlerin görev tanımlarının düzenlenmesi
- Kişisel hakların tanımlanması (Suriye vatandaşı olmayan Kürtlere vatandaşlık hakkı verilmesi)
- Ülke genelinde adaletli bir gelir dağılımının sağlanması
- Yıllardır iktidar olan Baas Partisi'nin yetkilerinin azaltılması ve siyasi partiler yasasının değiştirilmesi (Sandıklı ve Semin, 2012: 196).

Reform isteyen halkın Dara kentinde başlayan protestolarını durdurmak için Beşar Esad bazı tedbirler almıştır. Bunları inceleyecek olursak:

- Olaylarda tutuklanan bazı vatandaşların serbest bırakılması (8 Mart 2011).
- Askerlik yaşı 21'den 18'e düşürülmüştür (19 Mart 2011).
- Siyasal sebeplerle tutuklanmış kişilerin 260'ı serbest bırakılmıştır (25 Mart 2011).
- Suriye Başbakanı Naci Itri istifa etmiştir (29 Mart 2011).
- Yürürlükte olan olağanüstü hâl yasası kaldırılmıştır (30 Mart 2011).
- Kürtlere vatandaşlık verilmeyeceğini savunan yasayı iyileştirmek için bir ekip oluşturulmuştur (Yaklaşık olarak 120 bin vatandaş) (Yılmaz, 2017: 78).

Beşar Esad reform başlığında 2003-2011 yıllarında Tarım Bakanı olan Adil Sefer' in 14 Nisan 2011 yılında yeni bir hükümet kurmasına izin vermiştir (Karadağ, 2017: 15).

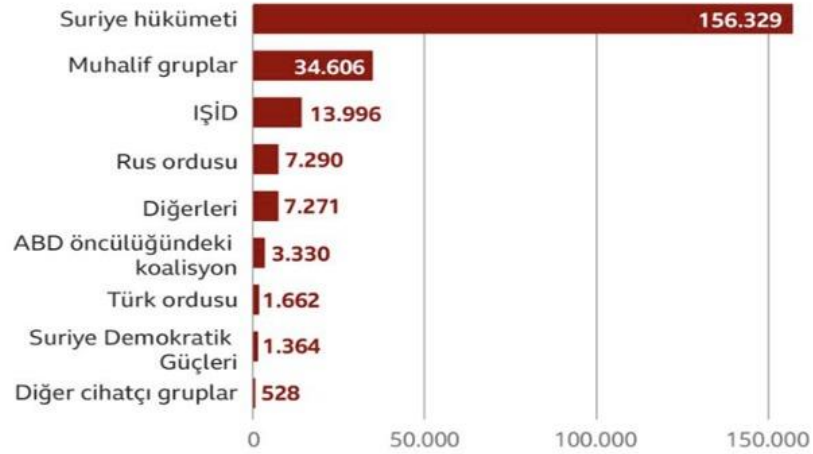
Beşar Esad'ın çözüm için sunduğu bu reformlar halka yeterli gelmemiş ve yine olaylar devam etmiştir. Olaylarda can kayıpları arttığı için halk tedirgin olmuş ve daha çok tepki göstermiştir. Protestocuları durdurmak için artan askeri güç şiddetin seviyesini ve tahribatı arttırmıştır. Artan olaylar sonucunda muhalif güçler Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) adı altında örgütlenmişlerdir. Cisir eş-Şuğur kasabasında 6 Haziran'da gerçekleştirilen ve yüzün üzerinde Suriyeli güvenlik personelinin katledilmesi sonucunda tedirgin olan Suriyeliler Türkiye'ye göç etmeye başlamıştır (Salık, 2011: 27). Hükümetle aynı görüşte olmayan ordu görevlileri muhalif tarafa geçerek 29 Temmuz 2011'de Albay Riyad Musa Riyad El Esad önderliğinde ÖSO'yu kurmuşlardır (Aljazeera, 2012). Muhalif güçlere destek olan çevre ülkeler (Suudi Arabistan, Katar ve Türkiye gibi) ÖSO'nun silahlanmasını doğru bulmamıştır (Özdağ, ve Demirağ, 2016: 206). İki tarafta birbirini alt edememiş ve ülke yıkıma ve büyük bir kayba uğramıştır (Atlıoğlu,

2012: 3). Bölgesel bir savaş olmaktan ziyade küresel bir sorun haline gelen bu iç kargaşayı başta Kuveyt, Rusya, Çin ve İran gibi birçok ülke desteklemekte ve bu olaylardan etkilenmektedirler (Özdemir, 2016: 81).

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde 3 Şubat 2012'de rejim güçlerinin 200'den fazla sivil katletmesinin ardından Beşar Esad'ın görevini bırakması oylanmış, 15 üyeden 13'ü tasarıya evet derken Rusya ve Çin hayır dediği için tasarı konseyden geçmemiştir (Şimşek, 2017: 20). 2011'den beri devam eden Muhalif güçler ve rejim arasındaki çatışmaları bitirmek için BM ve Arap Birliği tarafından atanan Kofi Annan 6 maddelik barış planı ortaya koymuştur (Ağır ve Aksu, 2017: 51). Maddeler şu şekildedir:

- Suriye'de refahın sağlanması için halkın taleplerine kulak vermek ve barış temsilcisi (Annan) ile iş birliği halinde olmak,
- Özellikle silahlı saldırıların bitmesi, bölgede ateşkesin sağlanması ve iş birliği yapılması çağrısı,
- İnsani yardımı sağlamak için ilk olarak günde 2 saat çatışmaların durdurulması,
- Sebepsiz olarak tutuklanan kişilerin serbest bırakılması,
- Basın özgürlüğü için gazetecilerin ülkede serbestliğinin sağlanması,
- Kişilerin barışçıl toplanma ve protesto yapmak haklarına saygı duyulması talep ediliyor.

Esad rejimi başta bu maddeleri kabul ettiğini söylemiş olsa bile Suriye'de kan akmaya devam etmiştir. Tüm bunlar olurken 25 Temmuz 2012'de Türkiye göçmen geçişleri dışındaki Suriye ile olan bütün sınır kapılarını kapatmıştır. ÖSO kuvvetleri 2013 yılı mart ayında Rakka'yı ele geçirerek direniş için büyük bir güç elde etmişlerdir. Farklı isimlerde (İŞİD, PYD, YPG vb.) birçok terör oluşumu meydana gelmiştir. 2021 yılında yapılan bir araştırmaya göre, Suriye'de kurulan Suriye'deki İhlaller Belgeleme Merkezi'nin(VDO) yaptığı araştırmaya göre 2011'de nüfusu 22 milyon olan ülkede, 10 yılda neredeyse 600 bin kişi hayatını kaybetmiştir (BBC, 2021). Bu ölen insanların büyük bir bölümünden Suriye hükümeti sorumludur. Bunu muhalif gruplar, Rus ordusu ve diğer gruplar takip etmektedir (BBC, 2020).

Şekil 2: Sivil ve Savaşçı Ölümünün Sorumlularına Dair Şekil

Kaynak: VDC (2020) (URL32)

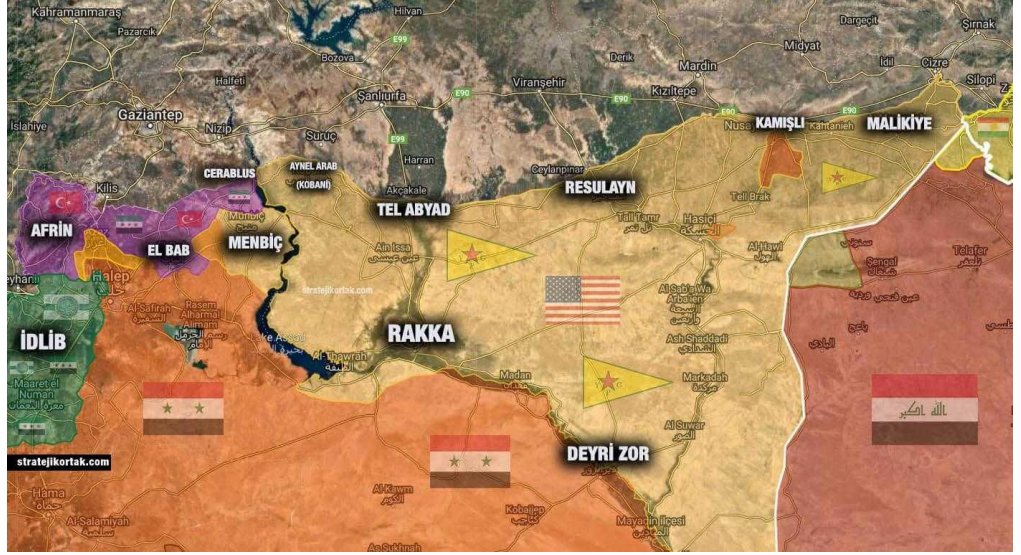
Başta Rusya olmak üzere ABD, İngiltere, Fransa ve Arap ülkelerinin de içinde olduğu bazı ülkeler Suriye'ye destek olarak bölgedeki terör eylemlerine müdahale etmektedirler (2015). Suriye ile sınır komşusu olan ve bu olaylardan en çok etkilenen Türkiye 2016 yılında Suriye'nin kuzeyindeki Cerablus kentinden başlayarak Suriye'ye askeri bir operasyon düzenlemiştir (Özalp, 2018: 178). Böylece şehrin hâkimiyeti Türk askeriyle birlikte ÖSO'ya geçmiştir. Suriye'nin düzenini sağlamak için diplomatik görüşmeler yapan siyasiler bir adım atamamışlardır. Bu süreçlerde Türkiye El-Bab ve Zeytin Dalı operasyonu (2018) ile Afrin'i de terör örgütlerinden temizlemiştir ve 2020 yılında Bahar Kalkanı Harekâtı yapılmıştır. Türkiye'nin 2016 ve 2020 yılları yaptığı operasyonlar tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Türkiye'nin Suriye'ye Yönelik Askeri Operasyonları

Askeri operasyonun ismi	Operasyonun amacı	Operasyon tarihi
Fırat Kalkanı	El-Bab kentini DEAŞ'lı teröristlerden temizlemek	2016
Zeytin Dalı Harekâtı	Afrin kentini PYD unsurlarından temizlemek	2018
Barış Pınarı	Rasulayn ve Tel Abyad'daki PYD milislerini hedef almak	2019
Bahar Kalkanı	İdlib bölgesindeki rejim güçlerini hedef almak	2020

Kaynak: (SETA, 2020: 26)

Türkiye, Suriye de güvenli bölge oluşturmak için 9 Ekim 2019 tarihinde Barış Pınarı Harekâtına başlamıştır (Çetin, 2019: 15). Meşru Müdafaa kapsamında yapılan bu harekâtın amacı Fırat Nehri'nin doğusunu ve Halep'i korumak ve terörizmden temizlemektir (Kurt, 2019: 57).

Harita 1: Barış Pınarı Harekâtı Son Durum Haritası

Kaynak: TSKMAP (2019) (URL23)

Suriye de yaşanan göçmen krizine son verme ihtimali olan Barış Pınarı Harekâtını desteklemeyen (Amerika, Finlandiya ve Norveç gibi) bazı BM ülkeleri olmuştur. Son zamanlarda iyi müzakereler sağlanan Rusya, Türkiye ve Suriye arasındaki olaylara dâhil olmayacağını belirtmiştir. Mike Pence, Amerika yönetimi adına 17 Ekim 2019’ de İstanbul’a gelerek Türkiye ve ABD Suriye’de ateşkes ilan etmiş ve böylece Barış Pınarı Harekâtı durdurulmuştur (Oda Tv, 2019). Benzer bir anlaşma 23 Ekim’de Rusya ile yapılmıştır. Anlaşmalardan önce TSK ve ÖSO tarafından Tel Abyad ve Resulayn’ın terör örgütlerinden temizlendiği bildirilmiştir (Akşam, 2019).Türkiye, güvenli bölge ve istikrarı tesis etmek için keşif, gözetleme, mayın/EYP temizliği ve normal hayata geçiş için çalışmalara devam etmektedir (Hürriyet, 2019).

Suriye’de meydana gelen savaşta oluşan tüm olumsuz durumlardan yaklaşık olarak 911 km kara sınırımız olduğu için öncelikle olarak Türkiye etkilenmiştir. Türkiye dâhil başka ülkelere göç eden Suriyeliler, ülkeleri; siyasi, güvenlik, insani sorumluluk ve sınamalarla karşı karşıya bırakmıştır (TCDB).

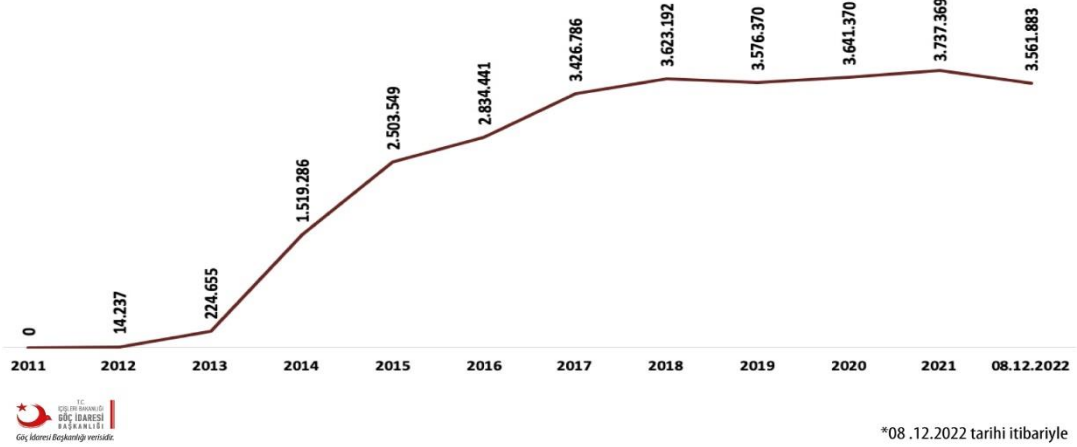
Suriye’de devam eden Esad rejiminin baskıları ve müdahalelerinin sonucunda Türkiye Şam yönetimine 30 Kasım 2011 tarihinde tek taraflı olarak 9 maddelik yaptırım kararı almıştır:

- Suriye halkının güvende olduğu bir düzen oluşturulana kadar Yüksek Düzeyli Stratejik İş birliği Konseyinin durdurulması,
- Baas rejiminde olup Türkiye’de mal varlığı olanların mal varlıklarına el koyularak ülkeye girişlerinin yasaklanması,
- Esad rejimini destekleyen iş adamlarına da aynı şekilde yaptırımlar uygulanması,
- Suriye rejimine askeri malzeme satışının durdurulması,

- Başka ülkelerce Türkiye üzerinden yapılacak silah ve askeri malzeme tedarikinin önlenmesi,
- Türkiye ve Suriye Merkez Bankaları arası geçişlerin durdurulması,
- Hükümetler arası kredi işlemlerinin durdurulması,
- Suriye Ticaret Bankası ile ilişkilerinin bitirilmesi,
- Suriye'deki proje finansmanı sağlanması için Eximbank ile sağlanan kredi anlaşmasının durdurulduğunu bildirmişlerdir (Sandıklı ve Semin, 2012: 43).

Suriye'deki kriz yüzünden yaşanan insan hakları ihlalleri 21. yy'nin en dramatik olayı olarak tarihe geçmiştir. Esad rejiminin ağır baskıları sebebiyle birçok insan kaçmış ve ülkesinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Özellikle başta Türkiye olmak üzere Irak, Ürdün ve Lübnan gibi komşu ülkelere göç etmişlerdir. Göç sürecinin başlamadan önce 2011 yılında Türkiye'de 58 bin yabancı uyruklu insan varken bu rakam Suriyelerin gelmesi ile daha da artmıştır. Son olarak 2022 yılı verilerine bakıldığında Türkiye'deki kayıtlı Suriyeli sayısının toplam 3 milyon 561 bin 883 kişi olduğu görülmektedir (Tablo 3).

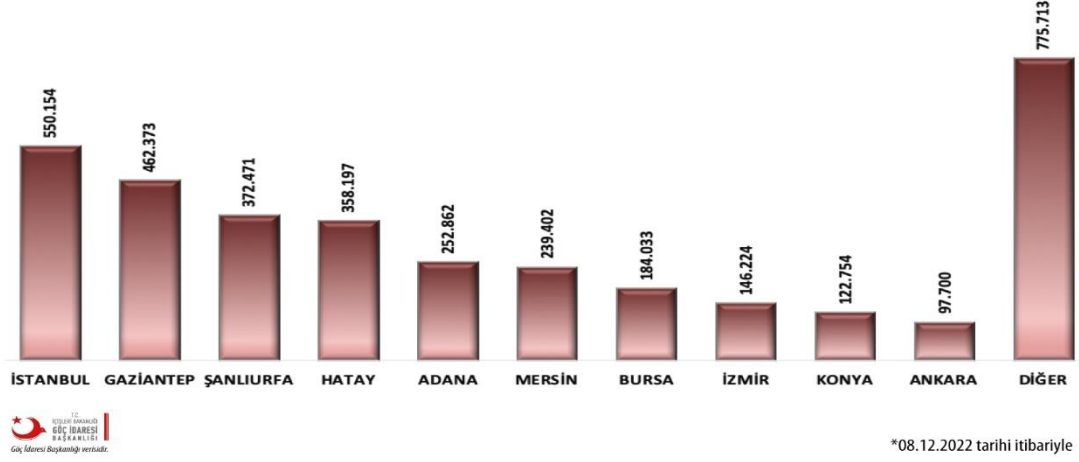
Tablo 3: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler
YILLARA GÖRE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURIYELİLER

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı (2022) (URL24)

Türkiye bu savaşta önemli bir rol oynayarak, açık kapı politikasıyla Suriyeli göçmenleri sınırlarına kabul etmiştir. Başlarda sınır hattındaki çadır kentlerde yaşayan mülteciler daha rahat bir hayat için farklı il ve ülkelere iç ve dış göç gerçekleştirmiştir. Türkiye'de en çok mülteci İstanbul'da bulunmaktadır (Tablo 4). Kilis Belediye Başkanı Hasan Kara'nın 2018'de verdiği rakamlara göre Kilis'te 130 bin resmi kayıtlı, 138 bin resmi kayıtlı olmayan Suriyeli olduğu belirtilmektedir. Bu bilgiye göre 2018 yılı baz alındığında Kilis de yerel halktan daha fazla miktarda Suriyeli göçmen bulunmaktadır.

Tablo 4: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı
GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURIYELİLERİN
İLK 10 İLE GÖRE DAĞILIMI

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı (2022) (URL24)

Aralık 2022 Göç İdaresi Başkanlığı'nın verilerine göre Suriyelilerin geçici kamp merkezleri arasında 5 önemli il vardır. Bunlar; Adana, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis ve Osmaniye'dir. Bunlar arasında en çok Suriyeli barındıran il Adana'dır (Tablo 5).

Tablo 5: Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezine Göre Dağılımı
GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURIYELİLERİN
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİNE GÖRE DAĞILIMI (5 İLDE 7 BARINMA MERKEZİ)

İL	GBM ADI	GBM MEVCUDU	TOPLAM MEVCUT
ADANA (1)	Sarıçam	15.897	15.897
HATAY (3)	Altınözü	3.864	7.020
	Yayladağı	3.156	
	Apaydın	0	
KAHRAMANMARAŞ (1)	Merkez	9.703	9.703
KİLİS (1)	Elbeyli	7.573	7.573
OSMANİYE (1)	Cevdetiye	7.509	7.509
TOPLAM		47.702	
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ DIŞINDA BULUNAN SURIYELİ SAYISI		3.514.181	

Göç İdaresi Başkanlığı verisidir.

*08.12.2022 tarihi itibarıyla

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı (2022) (URL24)

Suriyelilerin en fazla göç ettiği ülke Türkiye'dir. Türkiye açık kapı politikası ile Suriyelileri kabul etmiştir. Suriyeliler Avrupa'ya geçmek için Türkiye'yi köprü olarak kullanmıştır. Yunanistan üzerinden Avrupa Birliği ülkelerine kaçak olarak geçmeye çalışmışlardır. Lakin deniz yoluyla geçmeye çalışırken birçok insan ölmüştür. Bu amaç doğrultusunda 2021 Haziran ayı verilerine göre toplam 1.453 kişi insan hayatını kaybetmiştir (MÜLTECİDER, 2022).

3.2. Türkiye’deki Suriyelilere Yönelik Sosyal Politikalar

Türkiye 2011 yılında başlayıp hala devam etmekte olan göç sürecine yakından ev sahipliği yapmaktadır. Geleceklerini Türkiye’de kurmayı planlayan birçok Suriyeli bulunmaktadır. Göç hareketi farklı senaryolar oluşturduğu için ülke yönetiminin tüm faktörleri göz önüne alarak maksimum fayda minimum zarar prensibiyle kısa ve uzun vadeli politikalar oluşturmaktadır. Başlangıçta kısa süreli olan bu durumda mülteciler “Suriyeli misafirlerimiz” olduğu için Geçici Koruma Statüsünde kısa vadeli planlar yapılırken süreç uzadıkça uzun vadeli planlar oluşturulması gerekmektedir. Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014’te Resmî Gazete’ de ilan edilerek yürürlüğe girmiştir. Geçici koruma kimlikleri sayesinde mülteciler; istihdam, barınma, eğitim ve sağlık gibi temel ihtiyaçları için imkân sağlamaktadır. Bu koruma kimlikleri göç etmeye zorlanan yabancı vatandaşlar için kullanılır hale getirilmiştir. Türkiye’de göçmenlere uygulanan sosyal ve siyasal politikanın temelini geçici koruma yönetmeliği oluşturmaktadır (Yetiş, 2016: 29). Bu politikalar için gerekli alanlarda görevli bakanlıklarla iş birliği halinde çözümler üretilmektedir.

Çalışmanın bu kısmında Türkiye’de göçmenlere karşı uygulanan sosyal politikalar ele alınacaktır. Uygulanan sosyal politikalar kapsamında; barınma, sağlık, eğitim, çalışma, güvenlik ve sosyal hizmet konusunda uygulanan politikaların hangi kurumlarca yürütüldüğü, etkileri ve diğer önemli noktalar üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

Barınma

Türkiye, Suriye göçünün ülke topraklarına doğru yoğunlaşması ile birlikte gerekli tedbirleri acil olarak almış ve göçmenleri “misafir” olarak kabul etmiştir. Ancak göç sürecinin beklenilenin aksine uzaması ve belirsizleşmesi nedeniyle başta“ misafir” olarak nitelenen Suriyeli göçmenlerin zaman içinde ülkelerine dönmek yerine Türkiye’de sürekli olarak yaşamak isteklerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Suriyeli göçmenlerin bu istekleri doğrultusunda iskân ve sosyal hak politikaları geçicilikten kalıcılığa geçiş yapmak zorunda kalmıştır (Yetiş, 2016: 29).

Türkiye’de Suriyeli göçmenler için geçerli olan iskân politikasında; akrabası ve yakını olmayan Suriyeliler önce kayıt altına alınmakta daha sonra istisna olan bazı durumlar dışında AFAD tarafından oluşturulan Geçici Barınma Merkezlerine sevk edilmektedir. Geçici Barınma Merkezleri’nde Suriyeli göçmenler için barınma, eğitim, sağlık, temizlik, psiko-sosyal destek, oyun parkları, spor alanları, teknoloji ürünleri gibi çeşitli destekler bulunmaktadır. Ancak Suriyeli göçmenler, kültürel ve yerleşik hayat alışkanlıkları nedeni ile barınma merkezlerindeki bu imkânları bırakarak şehirlerde kendi imkânlarıyla yaşamayı tercih etmeye başlamışlardır.

Türkiye, 10 şehirde kurulan 26 geçici barınma merkezinde 256.971 Suriyeli sığınmacıya kapılarını açarak ev sahipliği yapmıştır. Bu anlamda göçmenlerin, geçici barınma merkezleri dışında hayatlarını idame ettirmeleri desteklenerek 16 Eylül 2020 tarihi itibarıyla 5 şehirde 7 geçici barınma merkezi kurulmuş ve Suriyeli vatandaşlar yerleştirilmiştir. Türkiye'deki Suriyelilerin çoğu Suriye-Türkiye sınırına yakın bölgede yaşamaktadır (Tablo 5).

Savaş ortamından kaçarak Türkiye'ye sığınan göçmenlerin gündelik hayatlarındaki normalleşme ve bir düzene kavuşma istekleri, kamp alanlarının kendilerine sunduğu olanakları geride bırakmalarına ve göçmenlerin kamp dışına doğru yönelmelerine neden olmuştur. Ancak göçmenlerin bu isteklerine karşılık şehirlerde yaşayan yerli halkın, göçmenlerin kendi yaşam alanlarında bulunmasına ve yaygınlaşmasına karşı çıktıkları ve zaman zaman bu konuda toplumsal çatışmaların meydana geldiği görülmektedir. Toplumsal huzurun sağlanabilmesi için günümüzün en çok tartışılan konularından biri haline gelen bu sorunun çözümünde ve politika yapıcılar tarafından atılacak adımlarda hem yerli halk hem de göçmenler için en doğru kararlar verilmeli, mağduriyetler engellenmelidir.

Alınan kararlara göre “Geçici Koruma Kimlik Belgesi”ne sahip olan göçmenler, sadece ikamet edecekleri yerlerde yaşamlarını sürdürebilecektir. Yer değişikliği yapmak isteyenler için ise e-ikamet sistemi üzerinden işlemlerini takip etmek suretiyle bazı işlemleri gerçekleştirme zorunlulukları bulunmaktadır. Ayrıca göçmenler ve yerli halk arasında toplumsal huzurun sağlanabilmesi için kolluk kuvvetleri ve diğer kamu kurumları gerekli takip ve tedbirleri alarak sürece destek vermektedir. Tarihi sürece bakıldığında ise 1950’lerde planlanarak uygulamaya geçirilen uydu kent projesinin 5683 Sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkındaki Kanun’unun 17. Maddesi altında kabul edildiği görülmektedir (Kolukırk, 2014: 44). Böylelikle göçmenlerin mevcut ülkelerden farklı olarak üçüncü bir ülkeye yerleştirilmesini sağlayan çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar sırasında üçüncü ülkeye yerleştirilecek sığınmacıların barınmalarına yönelik olarak uydu kentler kurulmuştur (Kolukırk, 2014: 51).

Tablo 6: İstanbul’da Suriyelerin En Yoğun Olduğu İlçeler

İlçeler	Suriyeli GK’nın Oranı	Oransal Sıralama	Gelişmişlik Sıralaması
Zeytinburnu	%8,77	1	25
Fatih	%7,04	2	15
Sultanbeyli	%6,83	3	39
Arnavutköy	%6,59	4	17
Başakşehir	%6,18	5	6
Sultangazi	%6,0	6	38
Şişli	%5,57	7	1
Beyoğlu	%5,14	8	26
Bağcılar	%5,13	9	37
Esenler	%5,10	10	34

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (2019) (URL 27)

İlk kez Türkiye’de yapılan bu uydu kent uygulaması oldukça dikkat çekici ve kullanışlıdır. Güvenlik ve korumayı baz alan 3. Bölge seçimi mültecilerin en rahat yaşayabileceği ve kontrol edilebileceği şekilde yapılmaktadır. Her uydu kent kendine özgü yönetim şekli ve yasalar uygulamaktadır, ortak bir yasal düzenleme yapılmamaktadır. Uydu kentlerde bazı olumsuz durumlar da yaşanmaktadır; bölge halkı ile uyumsuzluk, sosyal dışlanma, statü kaybı gibi pek çok kültürel sorun yaşanabilmektedir. İlk olarak kısa vadeli bir iskân politikası devreye koyulduğu için süreç uzayınca uzun vadeli etkin ve devamlı düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Verilen kararların hem yerli halk hem de mülteciler için en doğru kararlar olmalı ve hiçbir kesim mağdur edilmemelidir. Özellikle Suriyeli göçmenlerin yoğun bir şekilde yaşadığı İstanbul’un bazı ilçelerinde (Fatih, Zeytinburnu, Sultanbeyli) yerli halktan daha fazla sayıda bulunan Suriyeli göçmenler halkı tedirgin ederek taşınmalarına sebep olmaktadır (Terzioğlu, 2018: 456). Maddi imkânsızlıklar nedeniyle çoklu bir şekilde yaşamaları da olumsuz bir diğer faktördür. İskân (ikamet ve barınma) politikalarının yanı sıra; eğitim, sağlık ve güvenlik gibi temel olmayan diğer ihtiyaçlar için de pek çok uygulama mevcuttur. Bu uygulamalar göçmenlerin sosyal hayata karışmasını sağlamak amacını gütmektedir.

Eğitim

Suriye’de yaşanan savaş sonrasında göçe zorlanan halkın temel ihtiyaçlarının yanında sosyal ihtiyaçları bulunmaktadır. Evlerinden, okullarından, işlerinden ayrılan insanlar göç ettikleri yerde bu açığı kapatmaları gerekmektedir. Bu alanlara yönelik faaliyetler Türkiye’de oldukça iyileştirilmiş durumdadır. En önemli sosyal politika eğitim faaliyetleri olduğunu varsayarsak beraberinde; çevreye uyum sağlama, iş hayatı, sağlık ve sosyal hayat gibi pek çok alanda kolaylık sağlamaktadır. Türkçeyi öğrenen Suriyeli göçmenlerin yaşam kaliteleri artmakta ve hızlı bir sosyal uyum gözlemlenmektedir. Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenen

müfredatlar dâhilinde göçmenlere Türkçe öğretilmektedir. Türkiye’de bulunan tüm Suriyeli öğrencilere Türkçe dil becerileri kazandırılması ve artırılması amacıyla çalışmalar yürütülmüştür. Ayrıca Türk eğitim sistemine uyumlarının sağlanması amacıyla 2019/15 sayılı “Yabancı Öğrenciler Uyum Sınıfları” genelgesi yayımlanmıştır. Tüm Türkiye’de açılan uyum sınıflarında ortalama 95.000 öğrenci destek almaktadır (MEB, 2019).

Ayrıca MEB tarafından yetişkinlere özel kurslar açılmış ve Türkçe öğretimi gerçekleştirilmiştir. 2019 verilerine göre kurslara tam devamlılık sağlanmamış olup kurslar yarım bırakılmıştır (Tablo 7).

Tablo 7: Kursiyerle İlgili Veriler

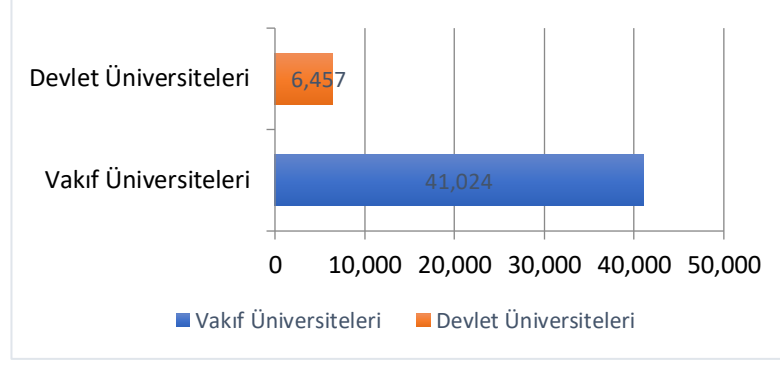
Açılan Kurs Sayısı	19.811
Toplam Kursiyer Sayısı	358.596
Kadın Kursiyer Sayısı	180.409
Sertifika Alan Kadın Kursiyer	82.983
Erkek Kursiyer sayısı	178.187
Sertifika Alan Erkek Kursiyer	84.339

Kaynak: (MEB, 2019: 25)

Ayrıca çocuklar üzerine de birçok çalışma yapılmıştır. Bu alana yönelik birçok yatırım, destek ve anlaşma yapılmaktadır. AB destekli "Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi", Bakanlığı “Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Desteklenme Projesi (PİCTES)”, “Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler İçin Mali İmkân” projeleri bunlara örnek oluşturmaktadır. Türkiye’nin göçmenler için lisans düzeyine kadar eğitim ve öğretimi destekleyen politikaları mevcuttur (Güler vd. 2018: 8). Göçmenler YÖS’ e (Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı) girerek lisans ve lisansüstü eğitimlerine devam edebilmektedir. Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye’de öğrenim görebilmeleri için Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER) tarafınca yapılan seviye tespitlerde Türkçe seviyesi olarak C1 düzeyinde olmaları gerekmektedir (Güler vd. 2018: 8).

Ülkemize gelen 18-24 yaş arasındaki Suriyelilerin çok azı ülkemizde lisans eğitimlerine devam edebilmektedir. YÖK tarafından verilen bilgilere göre Ekim 2021 itibarıyla Türkiye’deki 184 farklı devlet ve vakıf üniversitesinde öğrenim gören Suriyeli öğrenci sayısı 47.481’ye ulaşmıştır. Bu öğrencilerin 41.024’ü (% 86) devlet, 6.457’i ise (% 14) vakıf üniversitelerinde öğrenim görmektedir (YÖK, 2021) (Tablo 7). Her ne kadar 184 farklı üniversitede Suriyeli öğrenci bulunsa da, bu öğrencilerin % 50’sine yakını 10 üniversitede toplanmıştır. Bu üniversitelerin bulunduğu şehirler İstanbul, Ankara, Gaziantep, Eskişehir ve Adana’dır (YÖK, 2021).

Tablo 8: YÖK Suriyeli Öğrenci Raporu

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu (2021) (URL33)

Suriye’de belirli bir alanda eğitim almış nitelikli kişilerin diplomalarının denkliğinin sağlanması ve işgücüne direkt katılım sağlaması oldukça önemlidir. Tıp, mühendislik gibi alanlarda eğitilmiş kişilerin ülke içinde çalışması topluma hizmet etmesi önemli bir adımdır.

Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrenciler için Geçici Barınma Merkezlerinde ve yoğun olarak göç edilen il-ilçelerde Geçici Eğitim Merkezleri kurulmuştur. Bu kurumlarda Suriye müfredatına uygun olarak Arapça eğitim verilmektedir. Aynı zamanda Türkçe dersler de müfredata eklenmektedir (MEB, 2020). Yaklaşık olarak 19 şehirde 223 tane geçici eğitim merkezi aktif hale getirilmiştir. Savaşta ailelerini kaybeden çocuklar içinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı harekete geçerek sevgi evleri ve yetimhane projeleri geliştirmişlerdir.

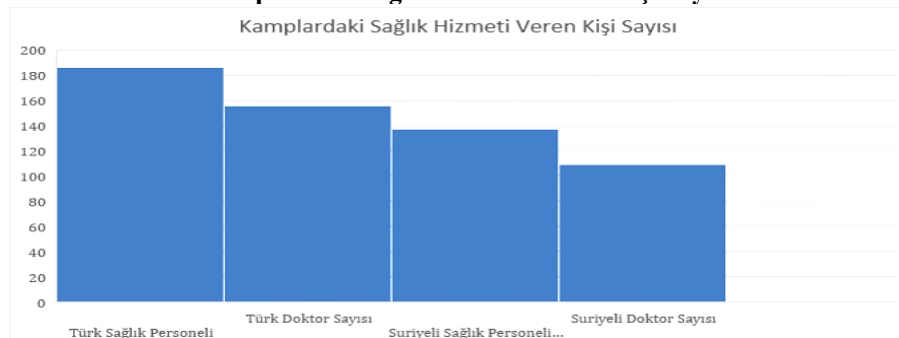
MEB ve AFAD, barınma merkezlerinde yüzlerce çocuğu sokaktan kurtararak hayata ve eğitime kazandırmıştır (MEB, 2020). Eğitim politikalarında da tıpkı iskân gibi yerli halkın ve göçmenlerin ortak çıkarını sağlamalı ve maksimum fayda sağlamalıdır. Aynı zamanda Türkler ve Suriyeliler arasındaki uyum ve iş birliğinin sağlanmasında eğitim politikalarının görevi büyüktür. Ancak başta dil ve alfabe farklılığından kaynaklanan pek çok farklı sorun bulunmakta (asimilasyon korkusu, maddi sorunlar, dini inanışlar) ve göçmen öğrenciler eğitimlerine devam edememektedir (MEB, 2020). Maddi engellerin önüne geçmek için ilgili bakanlıklar, Kızılay Derneği, AFAD, ECHO ve UNICEF gibi birçok kuruluş “Şartlı Nakit Transferi” gibi yardımlarla destek olmaktadır (SETA, 2017). Suriyelilerin eğitimlerine devam edebilmelerini sağlamanın yolu çocuk ve gençler ile onların ailelerinin eğitime devamlarına istekli olmalarının yanı sıra sağlanan maddi imkânların sürekliliğidir. Göçmenlerin eğitim hakkını kullanmaması, sosyal hayattan kopmasına, kültürsüzlük, vasıfsız işgücüne, mesleksizliğe, ekonomik yetersizlik ve sosyal olarak dışlanmalarına sebep olabilmektedir. Öncelikle bireysel sonrasında ise toplumsal bir sorunu oluşturmaktadır (UNICEF, 2016). Maddi yetersizlik sebebiyle küçük yaşlardaki çocukların çalışma hayatına girmesini önlemek için devlet ve diğer organizasyonların eğitimlerinin devamı için maddi imkân, burs ve diğer desteklerin sağlanmasını oldukça önemlidir.

Sağlık

Sağlık kavramını, kişinin sadece hasta ve rahatsız olmaması değil, aynı zamanda bedensel ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hali içinde olması olarak tanımlayan Dünya Sağlık Örgütü bu alanda çalışmalar yapmaktadır. Ülkemize gelen göçmenler, 1982 Anayasası'ndaki "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir, sağlıklı yaşam hakkı doğuştan kazanılmış en temel bireysel ve toplumsal bir haktır." kanunu ile hak sahibi olmuşlardır. Başka ülkelere göç etmek zorunda kalanlar; beslenme bozuklukları, enfeksiyon hastalıkları ve bazı psikolojik sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Bu süreçlerde öz bakım, hijyensiz ortam, çevresel tahribat, düşük bağışıklık ve yetersiz beslenme gibi sorunlarla sık sık karşılaşmaktadır (Deniz vd., 2016: 28). Bu sorunlar bulaşıcı hastalıkların oluşması ve artmasına sebep olmaktadır. Savaşlardan en çok olumsuz etkilenen grup savunmasız olan kadın ve çocuklardır. Kalabalık göçmen popülasyonu olan kesimlerde yeni hastalıklar türemiş ya da eski hastalıklar (çocuk felci ve kızamık) tekrar baş göstermiştir (Sezen vd., 2019: 119). Savaş sonrası Türkiye'ye göç eden Suriyeliler, özellikle sınır illerinde yaşamlarını sürdürenler içerisinde Türkiye'de pek rastlanmayan ancak Suriye'de yaygın olarak bilinen kütanoz layşmaniyazis, tifo ve hepatit A gibi hastalıklar da görülmeye başlamıştır (Sharara ve Kanj, 2014: 4).

Türkiye'deki geçici koruma kapsamında yaşayan göçmenlerin AFAD' ın oluşturduğu Geçici Koruma Yönetmeliği'ne göre sağlık hizmetlerinden faydalanmaları sağlanmaktadır. Bu alanda etkinlik gösteren ilk ve öncü kuruluş AFAD' tır. Yine yönetmeliğe göre sağlık uygulamalarında kontrol ve sorumluluk AFAD tarafından üstlenilmektedir. Geçici koruma altında olmayan göçmenler için acil sağlık hizmetleri devreye girmektedir (Ağır, 2018: 122). Koruma kapsamındaki göçmenlerin SGK primleri yine AFAD tarafından ödenmektedir.

Tablo 9: Kamplardaki Sağlık Hizmeti Veren Kişi Sayısı

Kaynak: (Sezen vd., 2019: 125).

Geçici Barınma Merkezlerinde yaşamayan göçmenler için nüfus yoğunluğu olan bölgelerde sağlık ocaklarına bağlı olarak "Göçmen Sağlığı Birimleri" kurulmuştur. Yapılan gözlem ve araştırmalara göre göçmen kampları içinde sağlık hizmetlerine erişim oranı %66

üzerindeyken kamp dışında bireysel yaşam sürenlerin ise çok daha düşük bir orandadır (Sezen vd., 2019: 121). Göçmen Sağlığı Birimlerinde; hekim, ebe, hemşire veya sağlık memuru, tercüman, hizmetli bulundurulması gerekmektedir (asgari olarak 1'er tane). Özellikle İstanbul'da birçok ilçede bu Göçmen Sağlığı Birimleri bulunmaktadır (AFAD, 2014).

Tablo 10: Suriyeli Göçmenlere Verilen Sağlık Hizmetleri

2011-2019 Yılları Arası Verilen Hizmetler	
Poliklinik Sayısı	66.301.472
Yatan Hasta Sayısı	2.315.058
Ameliyat Sayısı	1.983.522
Doğum Sayısı	526.194
Rutin Aşılama (doz) Sayısı	5.493.750

Kaynak: (Sezen vd., 2019: 121)

Sağlık Bakanlığı tarafından açıklanan 2019 verilerine göre; kamp illerinden olan Gaziantep ve Şanlıurfa'da hastaneye başvuranların %10'u, Hatay'da %11'i ve son olarak ise Kilis'te ise %30'unu Suriyeli göçmenler oluşturmaktadır. Tablo 10'da görüldüğü üzere; 2011-2019 yılları arasında Suriyelilere 66 milyon poliklinik sağlık hizmeti verilmiş olup; yaklaşık 2,3 milyon kişi yatarak tedavi görmüş ve 1,9 milyon ameliyat olmuştur. Bunun yanında 2019 yılında Türkiye'de doğan Suriyeli bebek sayısı 526 bine yükselmiştir (Küçük, 2020: 485) (Tablo 10).

Tablo 11: Göçmen Sağlık Merkezinin Bulunduğu İller

Kaynak: SIHHAT (2021) (URL 22)

Ağır durum ve vakalarda göçmenlerin daha büyük kuruluşlarda sağlık hizmeti alması gerekmektedir. Özellikle sınır illerdeki devlet hastanelerinde kapasite ve personel eksikliği bulunmaktadır. Aynı zamanda görevli personel ile hastalar arası iletişim eksikliği de bir diğer sorundur. Fiziksel sorunların yanında tüm yaşananlardan psikolojik olarak olumsuz etkilenen göçmenlerin sıklıkla psiko-sosyal desteğe ihtiyaçları vardır (Küçük, 2020: 489). Geçici koruma altındaki göçmenlere sağlanacak olan psiko-sosyal desteğin yürütücülüğünü Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı sağlamaktadır. Aynı zamanda AFAD sağlık hizmetlerinin yanı sıra psikolojik destek de sağlamaktadır. Bu kapsamda Hatay, İzmir, Adana, Bursa, İstanbul, Mardin

ve Şanlıurfa, Kilis, Gaziantep illerinde 10 adet TRSM faaliyete geçirilmiştir. TRSM'lerde hizmet sunan uzman personellerce psikolojik rahatsızlığı olan Suriyeli göçmenlere destek verilmektedir (Sıhhat Projesi, 2021).

Türkiye'de 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 60. Maddesi kapsamında İçişleri ve Sağlık Bakanlığı sığınmacı ve vatansız olarak tanıdığı göçmenlere genel sağlık sigortasından faydalanmalarını sağlamaktadır. Türkiye'deki göçmenlere daha kaliteli sağlık hizmetleri sağlanabilmesi için 2017 yılında AB tarafından finanse edilen ve Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü'nce yürütülen "SIHHAT" projesi faaliyete geçirilmiştir. Yaklaşık olarak 3 yıl aktifliğini koruyan proje çok basamaklı sağlık hizmetleri ve uygulamalarını desteklemektedir. Projenin asıl amacı, geçici koruma altında olan göçmenlerin yoğun olarak bulunduğu yerlerdeki sağlık statülerinin ulaşım kolaylığı, iyileştirilmesi ve geliştirilmesidir. Bir diğer amaç da sağlık alanındaki nitelikli işgücünden yararlanılma isteğidir (HSGM, 2019).

Belli bir birikim ile göç eden Suriyeliler barınmak için konut olarak yerleşme yöntemini seçmektedirler. Türkiye'de bazı ev sahipleri göçmenlere ev vermemekte bazıları da fahiş fiyatlarda işlem yapmaktadır. Normalde ev statüsüne girmeyen; depo, kiler, bodrum kat gibi köhne yerleri yüksek miktarlarda satışa sunmaktadırlar. Durum böyle olunca ev almayı veya kiralamayı başaran göçmenler, birkaç aile bir arada yaşamak durumunda kalmaktadır. Geçici koruma kapsamına girmeyerek kayıt altına alınmayan göçmenler; kalitesiz ve hijyenik olmayan koşullarda yaşamakta ve zor durumlara düşmektedir. Sağlık hizmetlerinden faydalanma durumu yine kayıt altında olma durumuyla ilişkilidir. Kayıtlı göçmenler AFAD ve SGK'nın sağladığı Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) kapsamında hizmet alabiliyorken, kayıtsız göçmenler sadece acil durumlarda hizmet alabilmektedir (Küçük, 2020: 489). Sağlık hizmetlerinde bir diğer sorun dil sorunudur. Bunun çözümü için tercüman, Arapça bilen doktor gibi çözümler aranmakta ama etkili olmamaktadır. Sürekli göç halinde ve yer değiştirme halinde olan hastaların da takibi zorlaşmaktadır. Özellikle Suriyelilerin fazla olduğu sınır illerimizde yerli halkın sağlık imkânlarına erişiminde sorunlar meydana gelmektedir. Her iki tarafında mağdur edilmemesi gerekmektedir. Bu sorunun çözümü için yoğunluk olan şehirlere takviye sağlık çalışanı ve sağlık kurumları ile destek olunmalıdır.

Çalışma

Hayatta kalmanın temel getirilerinden bir tanesi para kazanmak olduğu için göçmenler işe girmek ve çalışmak zorundadır. Durum böyle olunca ülke ekonomisi bu durumdan etkilenmektedir. Bunun haricinde iş bulamayan ya da çalışmak istemeyen göçmenler hırsızlık,

kapkaççılık, darp ve cinayete kadar giden bir suç silsilesinin yolunu açmaktadır. Tüm bu olumsuzlukların yaşanmaması için hükümetin doğru bir politika izlemesi gerekmektedir. Aktif olarak ülkemizde bulunan 4 milyona yakın göçmenin neredeyse tamamı iş gücüne katılacak pozisyonudadır. Bu kişilerin istihdamı ve yerli halkın mağdur olmaması için en doğru iş planı ve politika uygulanmalıdır (Deniz vd., 2016: 83). Uygulamaya 2014 yılında başlanan Geçici Koruma Yönetmeliği'ndeki "İş Piyasasına Erişim Hizmetleri" burada devreye girmektedir. Göçmenlerin çalışma haklarını ele alan bu kanun ilgili bakanlıkça uygulanmaktadır (Erden, 2016: 384). Bu kanun sayesinde geçici koruma kimlik belgesine sahip göçmenlere çalışma izni verilmektedir.

Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik göçmenlerin kayıtlı oldukları bölgede yaklaşık bir yıl boyunca minimum asgari ücretle işe başlayabilmelerini sağlamaktadır. Bu izin sayesinde göçmenler yerli halk gibi ekonomik, sosyal ve kültürel haklara sahip olmaktadır. Türkiye'de göçmenlerin çalışmalarıyla ilgili ayrıntılar 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ve Uygulama Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (6458) kapsamında yapılan güncellemelerle Çalışma İzni Muafiyet Teyit Belgesi ikamet izni yerine kullanılmaktadır (Yıldız ve İzmirlioğlu, 2022: 35).

Çalışma şartları ve kurallarını düzenleyen tek kurum Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı değildir. Ekonomi Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Göç İdaresi Müdürlüğü gibi pek çok kurum bu kararda söz sahibi olabilmektedir (Tavukçu, 2019: 79). Göçmenlerin çalışma hakları yerli kanunlar dışında uluslararası düzeyde de kanunlarla korunmaktadır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi buna güzel bir örnektir. Herkesin saygı ve hukuk çerçevesinde hak ettiği insani boyutta bir ücretlendirme hakkı vardır. Farklı ülkelerde çalışmak zorunda kalanlar ve göçmenler için iş ve işçi hakları Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından düzenlenmektedir (Dönmez Kara, 2016: 166).

Türkiye'ye pasaportuyla giriş yapan göçmenlerin ülkeye kaydı daha hızlı yapılmaktadır. Kayıtlı göçmenler için çalışma ve iskân izni daha kolay bir şekilde alınmaktadır. Bu izinler 2013 yılından beri resmi bir şekilde gerekli bakanlıklarca sağlanmaktadır. Çalışmamızın genelinde bahsedildiği üzere Suriyelilerin ülkemizde ikame süresi geçici başlayarak kalıcı hale gelecek şekilde gelişmiştir. Türkiye'de uzun süre kalıcı bir şekilde yaşamak isteyen göçmenlerin, belirli bir maddi kaynağa ihtiyaçları vardır. Ülkelerinden getirdikleri birikimleri bir süre sonra tükendiği için çalışarak maddi akışı sağlamak zorundadırlar. Bu sebeple iş ayırt etmeksizin başta hizmet sektörü olmak üzere her alanda çalıştıkları gözlemlenmektedir. Genellikle vasıfsız olarak güç isteyen ağır işlerde kayıtsız olarak yok paraya çalıştırılmaktadırlar. Özellikle çok

çocuklu ailelerde çocuk işçi sıklıkla görülmektedir. Eğitim-öğretim görmesi gereken yaşta çalışmaya başlayarak iş hayatına atılan çocuklar yaşlıları ve bulundukları toplumla uyumsuzluklar yaşayabilmektedir. Eğitimden ve toplumdan uzaklaşan çalışan çocukların ilerleyen zamanlarda suç işleme eğilimleri yükselmektedir.

2016 yılında UNICEF tarafından yapılan araştırmaya göre Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmenler içerisinde 1,490,033 çocuk vardır. Maalesef bu çocukların sadece 325.000 okula gidebilmektedir. İstatistikler eğitim alma yaşında olan ancak okula gidemeyen 530 bin Suriyeli çocuğun olduğunu ortaya koymaktadır (Ardıç Çobaner, 2016: 18) (Tablo 12).

Tablo 12: Türkiye’de Suriyeli Mültecilerin Durumuna İlişkin Veriler

Türkiye’de kayıtlı Suriyeli Sayısı	2,749,140
Suriyeli çocuk sayısı (toplam Suriyeli nüfusun %54’ü)	1,490,033
Kamplarda kalan Suriyeli Sayısı	270,380
Kamp dışında yaşayan Suriyeli sayısı	2,478,760
Eğitim alma yaşında olan çocuk sayısı	850,000
Okula kayıtlı Suriyeli çocuk sayısı	325,000
Eğitim alma yaşında olup okula gidemeyen Suriyeli çocuk sayısı	530,000

Kaynak: UNICEF (2016) (URL28)

Mevsimlik işçi olarak da değerlendirilen Suriyeli göçmenler tarımsal faaliyetlerde rol oynamaktadır. Hak ettiği maaşları alamayan göçmenler mağdur olurken aynı zamanda yerli çalışanlarla haksız rekabet olduğu için iş gücü kaybı yaşayan yerli halk mağdur olmaktadır. Normalde belirli bir statü sahibi olan nitelikli göçmenlerin bu şekilde vasıfsız kalmasının önüne geçebilmek için 2017 yılında Sağlık Bakanlığı göçmenlerle ilgili merkezlerde ve birimlerde çalışabilmeleri için Suriyeli nitelikli elemanlara yönelik mesleki uyum eğitimleri vererek onlara istihdam imkânı sağlamıştır.

Türkiye’de yaşayan Suriyeliler, son rakamlara göre 7 yılda 7.243 yeni şirket kurmuştur. Kayıt dışı olan diğer firmalarla birlikte sayının 10 binden fazla olduğu düşünülmektedir. Şirketlerin ağırlıklı olarak çalıştığı alan ise; toptan ticaret, gayrimenkul ve inşaat sektörleridir (İNGEV, 2017).

İşgücü ve emek piyasasında yer almaya başlayan göçmenler yerli halk için bir tehdit unsuru haline gelmiştir. İşverenler göçmenlere sigorta yapmamaları, herhangi bir sosyal hak sağlamamaları ve daha uygun fiyatla çalıştırılmaları gibi sebeplerle göçmenleri tercih etmektedirler. Geçici bir fırsatçılık yapan işverenler yerli halkı mağdur etmekte ve işsizliğe sebep olmaktadır (Erdoğan, 2014: 81). Emek sektöründeki bu hareketlilik kayıtlı göçmenlerden ziyade kaçak yollarla ülkemize gelen ve çalışan göçmenler sayesinde olumsuz bir grafik seyretmektedir. Aynı zamanda göçmenlerin bulundukları bölgede yerel halkın çalışması gereken işlerde çalışmadığı, niteliksiz görevler ve çalışma alanlarında değerlendirildiği

savunulmaktadır (Aygül, 2018: 76). Tüm bu hususlar incelendiğinde hem göçmenlerin çalışma hakkına sahip olması hem de yerli halkın iş imkânlarının kısıtlanmaması gerekmektedir.

Ülkemizdeki göçmenlerin finansal, sosyal, kültürel ve toplumsal uyuma sahip olması için toplumun bir parçası olması gerekmektedir. İş hayatına alması kişileri, dolaylı yoldan topluma adapte etmektedir. Hükûmetin uygulamış olduğu politikalar her ayrıntıyı hesaplayarak detaylı olarak uygulamaya geçirmesi gerekmektedir. Çalışan göçmenler yerli işçiler için bir risk oluşturmamalıdır. İlk olarak kayıtsız çalışanların önüne geçilmesi gerekmektedir. Sosyal ve ekonomik yapının korunması ve gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi için göçmenlerin kontrol altına alınması gerekmektedir. Bunun yanında eğitim sahibi olan (doktor, mühendis, asker, polis, öğretmen vb.) göçmenlerin bilgi ve tecrübelerini kullanabileceği iş imkânlarının oluşturulmasında yardımcı olunmalıdır.

Sosyal Entegrasyon

Suriye’de yaşanan savaştan sonra geçici olarak Türkiye’ye sığınan göçmenlerin 2011’den günümüze değin süregelen bu süreçte geçicilik durumlarının kalıcı hale geldiği gözlemlenmektedir. Kısa süreli oluşturulan politika ve stratejiler bir süre sonra yetersiz hale gelmiştir. Geçtiğimiz 10 yıllık süreçte yerleşik hayata geçen Suriyeliler savaş sona erse bile düzenlerini bırakarak Suriye’ye geri dönmek istemeyebilirler.

Türkiye’de rahat ve uyumlu bir yaşam sürmeleri bu isteklerini tetiklemektedir. AFAD tarafından 2017 yılında yapılan bir anket çalışmasına göre kayıtlı ve kayıtsız göçmenlerin yaklaşık %25’u ülkelerine geri dönmeyi düşünmemektedir (AFAD, 2017). Yine aynı araştırmanın verilerine göre olaylar bittikten sonra ülkesine dönmek isteyen göçmen sayısı yaklaşık olarak %5’tir. Geri dönme oranının bu kadar düşük olmasının sebebi Türkiye’deki rahatlık, olumlu tutum ve davranışlardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Farklı kültürlerle göç eden insanların kolay adaptasyon ve uyum sağlaması toplumun göçmenlere karşı tutumlarıyla alakalıdır. Ülkelerini terk etmek ve yabancı kültürlerle göç etmek kişilerin sosyal ve psikolojik durumunu derinden etkilemektedir. Göçmenler başta stres, depresyon ve bunalım gibi psikolojik sorunlarla yüz yüze gelmektedirler.

Dil, kültür, din, gündelik hayat, düzen ve zevklerin tamamen farklı olduğu kültürlerdeki insanların biranda aynı ekosistemi paylaşmaları oldukça riskli bir durumdur. Taraflar arası uyum ve güvenin sağlanması belirli bir zaman gerektirmektedir. Sınır komşusu olan Suriye ve Türkiye’nin coğrafi yakınlığının entegrasyon sürecine hem olumlu hem de olumsuz etkileri bulunmaktadır. Devamlı olarak Türkiye’de kalmak isteyen göçmenler burada evlenme, iş

kurma ve konut edinmeye çalışmaktadırlar. Tüm bu unsurlar taraflar arası iletişimi ve uyumu olumlu olarak etkilemektedir.

Olumlu stratejik yaklaşımların yanında; farklı dil, hayata farklı bakış, göçmenlerin içerisinde bulunduğu psikolojik durum ve beklentiler taraflar arası uyumu olumsuz etkileyen faktörlerdendir. Göçmenlere sağlanan imkânlar ve kolaylıklar sebebiyle zor durumda kalan Türkler, bu durumlardan şikâyetçi olmakta ve Suriyelilere karşı önyargılı olmaktadır. Geçici koruma statüsündeki Suriyeli göçmenlerin sahip oldukları hakların ve görevlerin bilincinde olmaları kişilerin çevreyle uyum süreçlerini etkilemektedir.

31 Mart 2019 seçimlerinde ilk defa vatandaşlık sahibi olan 18 yaş üstü Suriyeliler oy kullanmıştır. Göçmenlerin sosyal ve kültürel olarak uyumunu ifade eden ‘entegrasyon’ kavramı sevgi ve saygı çerçevesinde sürdürülmesi gerekmektedir (Nurdoğan vd., 2018: 1164). Sosyal uyumun sağlanması için ilk olarak taraflar arası dil sorununun çözülmesi gerekmektedir. İlgili bakanlıklar özellikle çocuklar için gerekli düzenlemeleri ve çalışmaları yapmaktadır.

Tüm bu uyum sürecinde devletin politikaları kadar yerli halkın tutum ve davranışları da önemlidir. Aynı şekilde Suriyeli göçmenlerin de uyum içerisinde olması gerekmektedir. Devletlerin uyguladığı politikalar yerli halkı mağdur etmeyecek şekilde olması ile taraflar arası önyargı ortadan kalkabilecektir.

2015 yılında ülkemizde GİGM iş birliğiyle oluşturulan altı farklı dil desteği bulunan 157 YİMER destek hattının ülkemizdeki uyum ve uzlaş için sağlanan ilk hizmet olduğu söylenebilmektedir (Alakuş ve Uzan, 2020: 105). YİMER kişilerin yasal hak ve yükümlülükler gerektiren konular hakkında hem bilgi hem danışma merkezi olarak görev almaktadır.

Göçmenlerin sorunlarına hızlı ve pratik çözümler üreterek gerekli kurumlara yönlendirilmeleri yapılmaktadır. Böylece göçmenler arasında birinci olarak sorun teşkil eden dil sorunu bir nebze ortadan kaldırılmıştır. Göç kavramını yerli halk gözüyle değerlendirecek olursak; kitlesel göç halkın başta sağlık, iş imkânları, barınma ve özgürlük alanlarını kısıtlamaktadır. Göçmenlerden dolayı hayatları değişen vatandaşlar herkes gibi bu duruma tepki göstermiştir. Sonrasında empati yaparak ve devletin de rahatlatıcı uygulamaları sayesinde durum biraz normalleşmiştir. Günümüzde hala bazı kesimler göçmenleri istememekte ve yapılan yardımlara tepki göstermektedir. Ancak göçmenlerin sadece kendi istekleri ile geri dönebilecekleri ve neredeyse tüm ülkede yerleşik hayata geçtikleri için birlikte yaşamak bir gereklilik haline gelmiştir.

Sosyal Yardımlar

AFAD, Belediyeler, STK'lar gibi kurumlar göçmenler için çeşitli sosyal yardımlar düzenlemektedir. Göçmenler konusundaki her detayın incelendiği Geçici Koruma Yönetmeliğinin 30. Maddesi olan “Sosyal Yardım ve Hizmetler” kapsamında yardımların yapılmasıyla ilgili yöntemler belirlenmiştir.

Geçici koruma kanunu 30. Madde: MADDE 30- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan ihtiyaç sahibi olanlar, 29.05.1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 3. maddesinde belirtilen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulunun belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde anılan Kanun kapsamındaki sosyal yardımlardan yararlandırılabilir. Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan ihtiyaç sahibi olanların, sosyal hizmetlere erişimleri Bakanlık ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından belirlenen usul ve esaslara göre sağlanır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda 1986 yılında yapılan düzenlemelerle 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 3. Maddesi gereğince gerekli kişilere yapılacak yardımlar için belirtilen fonlar kullanılacaktır. Yönetmeliğin hedeflerinden bir tanesi kadın ve çocukların başına gelen haksızlıkların ve ayrımcılığın önüne geçmektir. Göçmenler bulundukları ilin İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından kontrol edilmekte ve yardımlardan faydalanmaktadır.

Tüm şehir valilikleri tarafından kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV), göçmenlere karşı tek seferlik maddi ve temel ihtiyaç yardımı yapmaktadır. Geçici Koruma Kimlik Belgesi'ne sahip olan göçmenler bu yardımlardan faydalanabilmek için başvurmaktadır. Yapılan başvurular SYDV'nin Mütevelli Heyeti tarafından değerlendirilerek sonuçlandırılmaktadır. Sağlıkla ilgili yardım almak isteyen göçmenlerin yardımları sağlık raporları ve ilaç reçeteleri kontrol edilerek sağlanmaktadır.

Sosyal yardımların bir önemli aşaması da sosyal hizmetlerdir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüklerince kurulan ve kontrol edilen Sosyal Hizmet Merkezleri, korunmaya ihtiyacı olan kimselere ve göçmenlere sahip çıkmaktır. Sosyal Hizmet Merkezlerinin görevi; psikolojik, sosyal-ekonomik destek, danışmanlık, eğitim ve öğretim desteği gibi imkânları ihtiyaç sahibi kişilere sağlamaktır. Başta yoksullar olmak üzere engelli ve hastalar için sosyo-ekonomik destek sağlayan Sosyal Hizmet Merkezleri toplumda yapıcı rol oynamaktadır. İhtiyaç sahibi ve yardıma muhtaç olan insanları belirlemek için ekiplerle ev ziyaretleri ve saha çalışmaları yapılmaktadır. Engelli bireylere yönelik evde bakım hizmeti, engelli olan hasta bireylerin günlük ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

Bu merkezler dışında göçmenlerin bulunduğu il ve ilçe merkezlerindeki yoğunluğa göre yardımlar sağlanmaktadır. Öncelikli olarak beslenme konusunda besin ve kıyafet gibi temel ihtiyaçları temin etmede belediyeler önemli rol oynamaktadır. İstanbul'da Zeytinburnu ve Fatih

ilçeleri bu alanda öncülük etmektedir (Erdoğan, 2016: 170). Sağlanan sosyal yardımların bir farklı uygulaması Yabancılar Yönelik Sosyal Uyum Yardımı (SUY) Programı'dır. Göçmenlerin hayati ihtiyaçlarını karşılamak için anlık çözüm sağlayan SUY programı çok fonksiyonlu bir para akışı sağlamaktadır. Avrupa Komisyonu Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları (ECHO) kuruluşunun maddi zeminini oluşturduğu Kızılay, ASHB ve BM tarafından sürdürülen Gıda yardım Programı oldukça önemlidir. Bu yardımlara ihtiyacı olan bireylere KIZILAYKART-SUY verilmektedir. Her aileden bir bireye verilen bu karta her aile üyesi için 120 TL verilmektedir (Tavukçu, 2019: 90). Her şekilde ve her yerde kullanıma açık olan bu kart Kızılay Hizmet Merkezi tarafından verilmektedir.

Savaş ve göç faktörlerinden herkes olumsuz etkilenirken özellikle kadınlar bu durumdan yakından etkilenmektedir. Savaşta eşlerini ve çocuklarını kaybeden kadınlar gücünü sosyal olarak kaybetmektedir. Güvenlik ve kaygı sebebiyle belirli alanlarda işgücüne katılabilmektedirler. Kadınlar çalışırken maddi ve manevi olarak bir destek ve güvenceye ihtiyaç duymaktadırlar. Özellikle kız çocukları için aşırı muhafazakâr kesimlerde eğitimlerine devam edememe sorunları öne çıkmaktadır. Kadınlarla birlikte çocuklar da bu durumdan kötü bir şekilde etkilenmektedir. Savaş sürecinde ebeveynsiz kalan çocuklar her anlamda çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Bu sorunlar kapsamında çocuk işçiler gündeme gelmekte, çocuklar istismara maruz kalmakta ve mağdur olmaktadır. Bazı durumlarda aileler de çocuk işçileri desteklemekte ve çalışmaya itmekte olduğu görülmektedir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında refakatiz çocuk deyimi, sorumlu yetişkin bir kişi tarafından bakımı üstlenilmeyen kanuni, adeti veya örfi olarak kendi başına göç eden veya tek kalan çocukları ifade etmektedir.

Refakatsiz çocuklar için Geçici Koruma Yönetmeliğindeki 23. Madde kapsamında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı olarak AFAD iş birliğiyle yürütülen çalışmalar kapsamında geçici barınma ve bakımları sağlanmaktadır. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, ülkemizdeki mülteci çocuklardan korunmaya muhtaç olanlar için geçici aile yanında desteklenme, bu sağlanmazsa 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamındaki koruyucu ve destekleyici önlemlerle çocukları hayattaki tehlikelerden korumaya yönelik hizmetler sunmaktadır. Bu imkânlar kullanılmadığında ebeveyni olmayan çocuklar, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce koruma altına alınmaktadır. Bu kararlar verilmeden önce çocuklar hakkında detaylı olarak bir sosyal inceleme ve mesleki çalışma yürütülerek durum netleştirilmektedir.

Eğitim için Şartlı Nakit Transferi (Şartlı Eğitim Yardımı – Ş.E.Y.) programı Türkiye'deki en kapsamlı sosyal yardım programıdır. Program; Aile ve Sosyal Hizmetler

Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı(MEB), Kızılay ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) gibi ortakların dâhiliyle uluslararası düzeyde desteklenen bir programdır. Geçici yerleşim yerleri dışında yaşayan tüm Suriyeliler bu fondan faydalanabilmektedir. Uygun kriterleri sağlayan ailelerin çocuklarının eğitim masraflarını karşılayabilmeleri için nakit olarak sağlanan bir yardımdır. Fondan faydalanabilmek için gerekli yaş aralığı anaokulu ve Lise arası dönemdir. Programın temel hedefi çocukların maddi kaygılar olmadan eğitimlerini tamamlayabilmeleridir.

3.3. Suriye’de Yaşanan Kriz ve Türkiye’ye Etkileri

Çalışmanın bu bölümünde, göçün nedenleri üzerinde yoğunlaşarak sebep olduğu durumlar açıklanmaya çalışılacaktır. Göçle birlikte başta barınma, eğitim, güvenlik ve ekonomik olmak üzere pek çok sorunda gelmektedir. Bunları alt başlıklar olarak ele alırsak;

Eğitim Sorunu

Göç hareketinde meydana gelen ve geri dönüşümü en zor olan sorun, eğitim sorunudur. Okul çağındaki çocuklar dil sorunu, maddi zorluklar ve dışlanma gibi sebeplerle eğitimine devam edememektedir. Suriye’deki eğitim seviyelerinin ülkemize göre yetersiz kalması da bir diğer sorundur. 2011’de ülkemize göç eden Suriyeliler bir yıl sonra beyin göçü sağlamıştır. İyi eğitim almış olan nitelikli mültecilere göçte öncelik sağladığı için Avrupa ve Amerika’ya geçiş yapmışlardır (Kanat ve Üstün, 2015: 25).Türkiye’ye göç eden nitelikli göçmenlerin iş alanı olarak Türkiye yer bulamamaları sebebiyle beyin göçü yapmak zorunda kalmışlardır. Avrupa ve Kuzey Amerika kıtalarına geçiş yapılabilmesi için beyin göçü politikaları sağlanmaktadır (Çiloğlu vd., 2017: 26).

Türkiye’de bulunan Suriyeli akademisyenler ve öğrenciler, Türkiye’nin mülteci sorunlarını incelemeye ve ortaya koymaya çalışmaktadır. Gelecekte Türklerle yapılabilecek iş birlikleri planlamaktadırlar. Genellikle nitelikli ve eğitilmiş mülteciler ilk olarak Türkiye’ye gelerek canlarını ve mallarını güvenceye aldıktan sonra beyin göçüyle farklı ülkelere geçiş yaptıkları gözlemlenmektedir (Erdoğan, 2017: 3).

Türkiye’deki genel tabloda mülteciler için iş imkânları ve istihdam gücü oranları yükselirken yerli halk için düşüşte seyretmektedir. Çocuk, kadın, niteliksiz kişiler bu işsizlik sürecinden en zor durumda kalanlar olmuştur. İş gücü pazarını mülteci hareketliliği etkilemiş ve dengeleri değiştirmiştir (Küçükgöz, 2019: 13). Nitelik sahibi olan mülteciler iş hayatına vasıflarına uygun olarak devam etmeli ve çalışma politikalarına uygun hareket etmelidir. Sektörde uygulanan doğru strateji ve politikalarla kişi ve kurumlar daha kolay iş

yapabilmektedir (Korkmaz, 2017: 77). Nitelikli ve eğitim almış Suriyelilerin denkliklerinin tespiti için MEB ve bazı STK'lar çeşitli uygulamalar yapmaktadır.

STK'lar tarafından kurulan komisyonlarla mültecilerin yaşadıkları bölgelerde farklı alanlarda eğitim ve öğrenim merkezleri ve okullar kurmaktadır (Dillioğlu, 2015: 17). Bu merkez ve okullarda Suriye'deki eğitim sistemi ile uyumlu müfredatlar gönüllü öğretmenler tarafından mültecilere verilmektedir. Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve Birleşmiş Milletler (BM) gönüllülük esaslı olan bu eğitim projesine asgari düzeyde nakit para fonu sağlamıştır (Korkmaz, 2017: 47).

Türkiye en çok Suriyeli öğrenciye sahipliği ülkelerin başında gelmektedir. 2018-2019 yılları arasında; Türkiye'ye Avrupa, ABD, Asya ve Afrika ülkelerinden öğrenciler gelmiştir. Bu ülkeleri sıralamak gerekirse; Suriye, Azerbaycan, Türkmenistan, Afganistan, Almanya ve Irak'tır (Tablo 13). Bu ülkeler içerisinde Suriye'nin ilk sıradadır.

Tablo 13: Türkiye'de Üniversite Eğitimi Alan Göçmen Öğrenciler

Ülkenin Adı	Öğrenci sayısı	Ülkenin Adı	Öğrenci sayısı	Ülkenin Adı	Öğrenci sayısı
Almanya	4378	Fas	1071	İtalya	119
Afganistan	6804	Fransa	356	Kamerun	583
ABD	661	Fildişi	194	Mısır	2910
Azerbaycan	19.383	Bulgaristan	3010	Kazakistan	2191
Benin	115	Gambiya	169	Nijerya	1562
Birleşik Krallık	192	Gana	379	Somali	3764
Burkina Faso	192	Gine	495	Suriye	27.034
Cibuti	535	Irak	7608	Tunus	396
Çin	2257	Yunanistan	2713	Türkmenistan	17.571
Çad	989	Iran	7154	Uganda	293
Danimarka	78	İspanya	72	Yemen	3076
Etiyopya	507	İsviçre	174	Zambiya	195

Kaynak: (Gözler, 2019).

2013-2014 yılları arasında, 1785'i Suriyeli 48.183 göçmen öğrenci üniversitelerde eğitim görürken, 2018-2019 eğitim döneminde bu sayı tüm göçmen öğrenciler için 125.138'e yükselmiştir. Suriyeli öğrenci sayısı ise 27.034'ü görmüştür (Altunbaş, 2020: 67) (Tablo 14).

Ülkemize gelen 18-24 yaş arasındaki Suriyelilerin çok azı ülkemizde lisans eğitimlerine devam edebilmektedir. YÖK tarafından verilen bilgilere göre Ekim 2021 itibarıyla Türkiye'deki 184 farklı devlet ve vakıf üniversitesinde öğrenim gören Suriyeli öğrenci sayısı 47.481'ye ulaşmıştır. Bu öğrencilerin 41.024'ü (% 86) devlet, 6.457'i ise (% 14) vakıf üniversitelerinde öğrenim görmektedir (YÖK, 2021). Her ne kadar 184 farklı üniversitede Suriyeli öğrenci bulunsa da, bu öğrencilerin % 50'sine yakını 10 üniversitede toplanmıştır. Bu üniversitelerin bulunduğu şehirler İstanbul, Ankara, Gaziantep, Eskişehir ve Adana'dır (YÖK, 2021). Türkiye'de üniversite eğitim alan Suriyeli öğrenci sayıları illere göre dağılımı Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 14: Türkiye’de Üniversite Okuyan Göçmen Sayısı

Dönem	Türkiye’de Göçmen Öğrenci Sayısı			Türkiye’de Suriyeli Öğrenci Sayısı		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
2013-2014	33.431	14.452	48.183	1405	380	1785
2014-2015	49.635	22.543	72.178	3937	1623	5560
2015-2016	60.156	27.747	87.903	6513	3176	9689
2016-2017	71.854	36.222	108.076	9738	5304	15.042
2017-2018	81.783	43.355	125.138	12.980	7721	20.701
2018-2019	100.220	54.285	154.505	17.096	9938	27.034

Kaynak: YÖK (2020) (URL33)

Tablo 15: Türkiye’de Üniversite Okuyan Göçmenlerin En Fazla Olduğu İller

İl	Suriyeli Öğrenci Sayısı		
	Erkek	Kız	Toplam
1 İstanbul	3837	2120	5957
2 Şanlıurfa	1468	1096	2564
3 Gaziantep	1088	869	1957
4 Karabük	1144	343	1487
5 Kahramanmaraş	689	529	1218
6 Mersin	512	652	1164
7 Siirt	579	217	796
8 Eskişehir	519	263	782
9 Adana	445	302	747
10 Ankara	433	249	682
11 Samsun	448	142	590
12 Konya	296	199	495

Kaynak: YÖK (2020) (URL33)

Güvenlik Sorunu

Yakın tarihte dünyada yaşanan en büyük mülteci krizlerinden birisi Suriye’de yaşanmıştır. Dünya çapındaki bu soruna olumlu çözümler pek üretilmemiştir. Güvenlik ve koruma talebinde olan mülteciler büyük oranda hayal kırıklığına uğramıştır (Uluslararası Af Örgütü, 2014: 7). Mülteci olarak yaşamamanın zorluğu, dil sebebiyle yaşanan eğitim zorluğu, sosyal ve kültürel farktan kaynaklanan uyum sorunu, işsizlikten kaynaklanan ekonomik zorluklar beraberinde suça yönelim ve olumsuz durumlar getirmektedir. Bu sorunların yanı sıra güvenlik sorunu kişilerin uğruna ülkelerini değiştirdiği bir durum olduğu için oldukça önemlidir. Sürekli olarak uyarılan ve kısıktırılan Suriyeliler şiddete yönelim göstermektedirler (Kaypak, 2016: 26).

Şiddete yönelen Suriyeliler birlikte hareket ederek can güvenliklerini sağlamaya çalışmaktadırlar. Suriyeli mültecilerin teşkilatlanma haline gelmeleri Türk vatandaşlarıyla kutuplaşmalarına sebep olmaktadır (Orhan ve Gündoğar, 2015: 19). Aynı şekilde yerli halkta kendini ve ülkesini terör örgütlerinin açık hedefi halinde hissetmektedir (Kaypak ve Bimay, 2016: 103). Genel olarak incelendiğinde ülkeye giriş yaptıktan sonra kayıt yaptırmayan kişiler aynı zamanda suça eğilimi olan kişilerdir. Bunun sebebi yaşanan olası sorunlarda ve şiddet

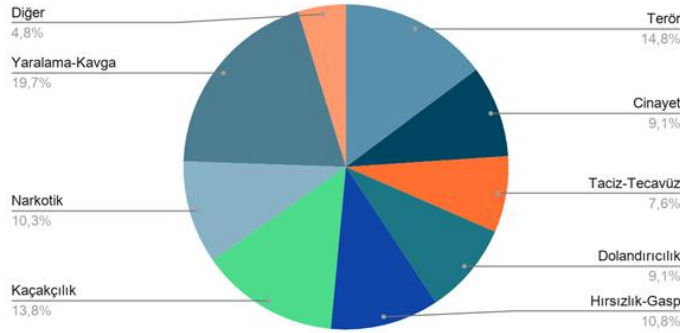
olaylarında bölgeyi terk ederek geride kanıt bırakama isteği olduğu düşünülmektedir (Yazıcıoğlu, 2015).

Resmi olarak kayıt altına alınmamış kişiler bir suç veya olaya karıştıktan sonra kaçarak ceza almaktan kurtulma şansları yüksektir (Ağır ve Sezik, 2015: 115). Türkiye’de ve Suriye sınırında bulunan şehirlerde oluşan bir diğer önemli sorun şehirler ve ülkeler arası yaşanan nüfus değişimi ve karmaşıklığın oluşturmuş olduğu güvensizlik ortamıdır. Başta Hatay, Kilis, Gaziantep ve Şanlıurfa gibi sınır ülkelerde bu durum daha çok gün yüzüne çıkmaktadır (Orhan ve Gündoğar, 2015: 17).

Tablo 16’ya göre, ilk sırada %19,7 ile yaralama-kavga suçu yer almaktadır. Onu sırasıyla %14,8 ile terör, %13,8 ile kaçakçılık, %10,8 ile hırsızlık-gasp, %10,3 ile narkotik, %9,1 ile cinayet ve yine %9,1 ile dolandırıcılık, %7,6 ile taciz-tecavüz ve son olarak %4,8 ile diğer suçlar takip etmiştir (21YYTE, 2020).

Tablo 16: Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Suç İstatistikleri

2012-2020 Arası Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin İşledikleri Suçların Başlıklara Göre Dağılımı

Kaynak: (21YYTE, 2020)

Ekonomik Sorunlar

Braccoco ve Onnisz 2016 yılında göç ve kayıt dışı ekonomiyle ilgili bir çalışma yapmıştır. Yaptığı çalışmada kayıt dışı ekonomik faaliyetlerle göç arasında olan bir ilişki saptanmıştır. Yerel düzeyde pozitif yönlü bir ilişkiye sahip olan kayıtsız ekonomi ve göç hareketinde oran %1’dir. Türkiye’deki göçmen nüfusunun % 1 artmasıyla kayıtsız ekonominin %5 arttığı gözlemlenmektedir. Benzer bir çalışmada ise Camacho ve diğerleri (2015), yasadışı göç hareketiyle kayıt dışı ekonominin arasındaki ilişkinin denge grafiği oluşturulmuştur. Yapılan çalışmaya ve araştırmalara göre iki değer arasında doğrusal bir oran vardır. Yasadışı göç oranı arttıkça kayıt dışı ekonominin de boyutu artmaktadır. Aynı şekilde kayıt dışı ekonomi oranı arttıkça yasadışı göç oranı da artmaktadır. Göçmenlerin kayıt dışı olma sebepleri aynı zamanda yasadışı olma sebepleriyle aynıdır. Bu gerçeği vurgulayan çalışmanın temel amacı,

Türkiye’deki göçler kayıt dışı ekonomiyi arttırmakta ama kayıt dışı istihdamın ve işsizliğin sebebi sayılmamaktadır (Baylan ve Pazarcı, 2017: 179).

Türkiye’de meydana gelen Suriyeli mülteci akımı pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. En temel sorun ise ekonomik temelli olanlardır. Bu durumlar Türkiye’nin dış ülkelerle ticari ilişkilerinde azalmalara sebep olmuştur. Türkiye’nin Ticari ilişkilerindeki azalmanın sebebi ise; Suriye’den Körfez ve Ortadoğu ülkeleriyle yapılan ticaret ve nakliyede yaşanan sorunlardır. Geçmişte yapılan anlaşmalar incelendiğinde savaş öncesi dönemde 2010 yılındaki verilere göre yapılan anlaşmalar 2 milyar 297 milyon \$ civarındayken, savaş yılındaysa 1 milyar 946 milyon \$ civarına inmiş, 2012 yılının 8 aylık döneminin verileri incelendiğinde ise ticaret anlaşmaları 400 milyon \$’a kadar düşmüştür. Suriye’de yaşanan iç savaş ve karışıklık Suriye’yi etkilediği kadar Türkiye’nin sosyo-ekonomik yapısını da olumsuz yönde etkilemektedir (Canyurt, 2015: 139).

Sağlık Sorunu

Ülkemizdeki yoğun mülteci akımı sebebiyle sağlık alanında da pek çok sorun meydana gelmiştir. Göç hareketinin başladığı ilk zamanlarda sadece geçici koruma kapsamındaki kişiler kamplarda sağlık hizmeti alabilmekteydi. AFAD öncülüğünde 18 Ocak 2013’ten itibaren yapılan çalışmalar ve anlaşmalar sayesinde göçmenler bulundukları bölgelerdeki sağlık kuruluşlarından faydalanabilmektedir (Dinçer, vd., 2013: 25). AFAD tarafından 23 Haziran 2013 – 7Temmuz 2013 tarihleri arasında yapılan bir anket çalışmasında Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin sosyo-ekonomik, eğitim ve demografik özellikleri incelendiğinde göç edenlerin %60’lık diliminin Türkiye’deki sağlık hizmetlerinden faydalandığı görülmektedir (AFAD, 2013: 36).

Türkiye’de bulunan Suriyelilerin Türkiye ortalaması altında bir yaşa tekabül ettikleri görülmektedir. Türkiye nüfusunun 2018 verilerine göre yaş ortalaması ise 31,7 iken geçici koruma altındaki Suriyelilerin yaş ortalaması 22,54’tür. Genç nüfus (15-24 arasındaki yaşlar) karşılaştırmasında, Türkiye’nin genç nüfus oranı %15,8 iken, Suriyeliler içindeki genç nüfus oranı %22,55’tir. Türkiye’de 2011 sonrasında doğan Suriyeli bebek sayısı her geçen gün artmaktadır. Hayatın normalleşmesinin de bir sonucu olarak anlaşılabilecek olan yeni doğan bebek sayısı özellikle 2016 sonrasında hızlanmış ve Sağlık Bakanlığı’nın resmi verilerine göre Ocak 2020 itibari ile 535 bine ulaşmıştır. Türkiye’de 2011-2015 arasında 116.000, 2016’da 82.850, 2017’de 111.325, 2018’de 113.000, 2019’da ise 107.000 Suriyeli bebek doğmuştur. Aralık 2019 sonu itibari ile Türkiye’de 0-4 yaş arası Suriyeli çocukların sayısının 591 bin, 5-9 yaş arası çocukların sayısının 494 bin olduğu dikkate alınırsa, Türkiye’de doğan Suriyeli bebek

sayısının 550 bini aştığı hesaplanmaktadır. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2018'e (TNSA) göre Türkiye'de doğurganlık düzeyi %2,3'tür. Türkiye'de en yüksek düzey Doğu Anadolu'dadır ve %3,2'dir. Türkiye'deki Suriyelilerde toplam doğurganlık düzeyi %5,3'tür. Suriyelilerin doğumlarının %93'ünün bir sağlık kurumunda gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Tablo 17: Türkiye'deki Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

**GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURIYELERİN
YAŞ VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI**

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.906.772	1.655.111	3.561.883
0-4	284.587	265.966	550.553
5-9	270.608	255.443	526.051
10-14	213.305	200.468	413.773
15-18	135.667	116.888	252.555
19-24	246.448	190.360	436.808
25-29	207.675	152.150	359.825
30-34	153.480	114.874	268.354
35-39	122.248	94.632	216.880
40-44	83.524	71.039	154.563
45-49	57.837	56.486	114.323
50-54	43.594	42.860	86.454
55-59	34.325	34.655	68.980
60-64	22.134	23.193	45.327
65-69	14.435	15.657	30.092
70-74	8.724	9.700	18.424
75-79	4.160	5.097	9.257
80-84	2.238	3.043	5.281
85-89	1.059	1.528	2.587
90 ve üstü	724	1.072	1.796

*08.12.2022 tarihi itibarıyla

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı (2022) (URL23)

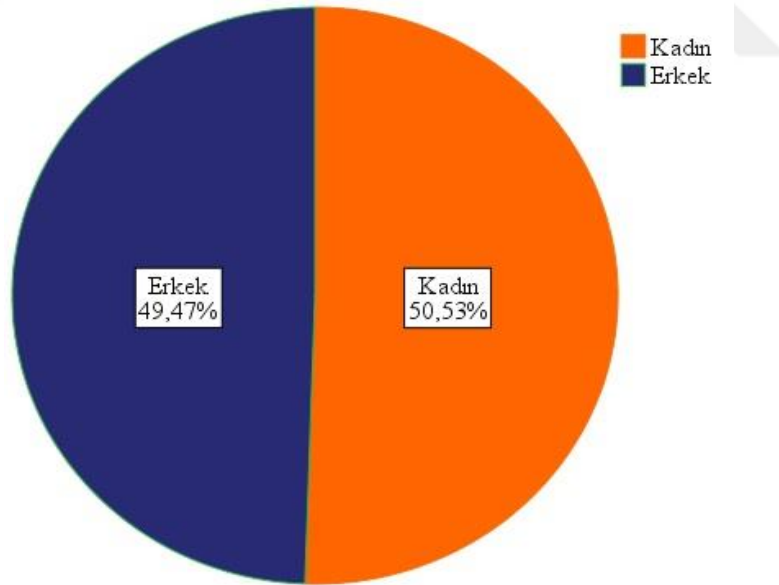
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırma kapsamında hazırlanan anketlerden veri elde edebilmek amacıyla Antalya'nın merkez ilçelerinde (Kepez, Muratpaşa, Konyaaltı, Döşemealtı ve Aksu) yaşamlarını sürdüren Suriyeli düzensiz göçmenlere anketler uygulanmıştır. Araştırmanın saha çalışması 30.10.2021-30.12.2021 tarihleri arasında yapılmıştır. Anketler yüz yüze görüşülerek yapılmıştır. Toplamda 95 katılımcı ile görüşme yapılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak Suriyeli vatandaşlara uygulanan anket sorularından toplanan veriler SPSS-25 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Suriyeli vatandaşların demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları incelenmiştir. Suriyeli vatandaşların cinsiyet, yaş ve medeni durumuna göre ölçeğin diğer soruları ile ilişkisine bakmak adına parametrik olmayan testlerden ki-kare anlamlılık testi uygulanmıştır.

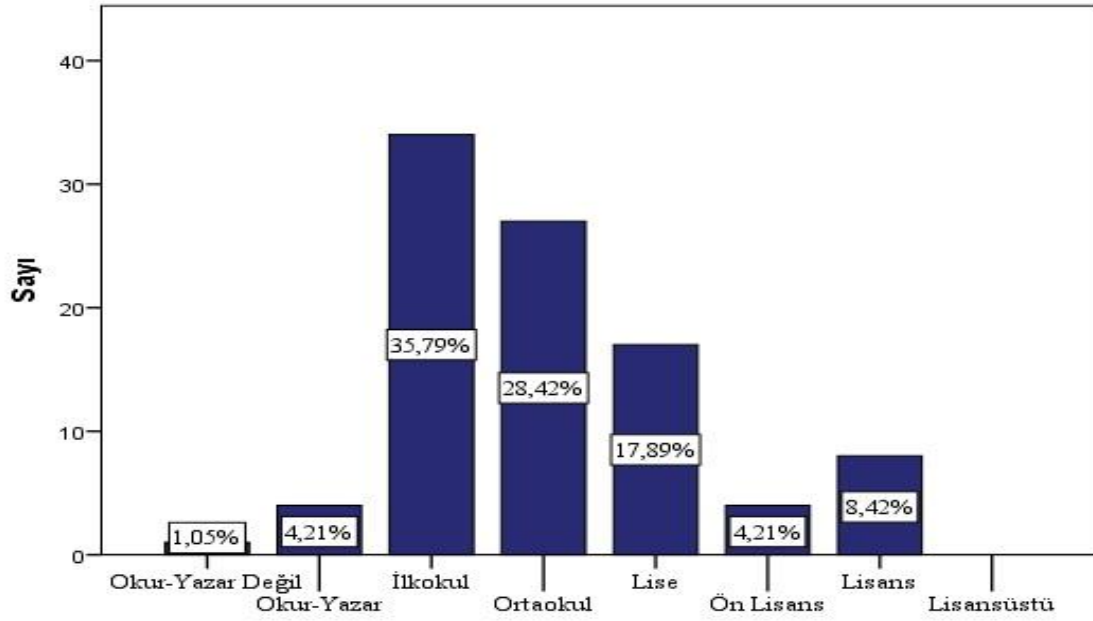
4.1. Sosyo-Demografik Özellikler

Araştırma sonuçları kapsamında örneklem grubuna ait olgusal kimlikler aşağıda sunulmuştur.

Şekil 3: Cinsiyet Dağılımı

Katılımcıların cinsiyet dağılımına bakıldığında %49,7'si erkek, %50,5'i ise kadın bireylerden oluşmaktadır. Görüldüğü üzere kadın katılımcıların oranı, erkek katılımcılara göre az bir farkla fazladır. Araştırmanın yapıldığı saatlerde kadın katılımcıların ikamet ettikleri yerlerde bulunmaları nedeniyle bu farkın oluştuğu söylenebilir.

Şekil 4: Katılımcıların Eğitim Durumu

Eğitim düzeyi açısından ise ilkököl %35,7, ortaokul %28,4 ve lise %17,8 mezunu bireylerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Okur-yazar olmayan bir kişi bulunmaktadır. Lisans mezunu olan bireylerin oranı ise %8,4'tür. Örneklem grubunun eğitim düzeyi noktasında belirgin farklılıklara sahip olduğu söylenebilir. Genel itibariyle bu çalışmaya dâhil olan Suriyeli nüfusun çoğunluğunun düşük eğitim düzeyine sahip bireylerden oluştuğu görülmektedir.

AFAD'ın Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı Adıyaman, Gaziantep, Kahramanmaraş, Hatay, Malatya, Mardin gibi illerde 2013 yılında, Suriyeli sığınmacıların demografik özelliklerini aydınlatmaya yönelik olarak gerçekleştirdiği ve 2700 hane halkını kapsayan saha araştırmasında, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların çoğunluğunun ilkököl mezunu olduğu saptanmıştır. Bu araştırmaya göre kamplarda yaşayan ilkököl mezunu sığınmacıların oranı %37 iken, kamp dışında yaşayanların oranı %33'tür. İkinci büyük grubu ise orta öğretim mezunları oluşturmaktadır (AFAD,2013:26). Benzer şekilde AFAD tarafından 2017 yılında yapılan araştırmada da kamplarda yaşayanların %31,4'ü; kamp dışında yaşayanların %25,3'ü ilkököl mezunu olarak tespit edilmiştir. Yapılan bu araştırmada da eğitim düzeyinin düşük olduğunun saptanması yıllar içinde bu alanda somut bir değişimin olmadığını göstermektedir (AFAD,2017:50).

Tablo 18: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri		
	n	%
Yaş		
18-25	44	46,3
26-35	34	35,8
36-45	14	14,7
46-55	3	3,2
Medeni Durum		
Evli	51	53,7

Bekâr	41	43,2
Boşanmış	1	1,1
Eşi vefat etmiş	2	2,1
Toplam	95	100,0

Örneklem grubunun çoğunluğu %46,3 genç (18-25) ve genç yetişkin %35,8 (26-35) bireylerden oluşmaktadır. Orta yaş %14,7 (36-45) ve üstünün %3,2 (46-55) diğer yaş kategorilerine göre daha düşük olduğu görülmektedir. Göçmenler arasında yaşlı nüfus (65+) bulunmamaktadır. Görüşme yapılan katılımcıların genel olarak 45 yaş altında olduğu değerlendirildiğinde, bu yaş grubunun üretim ve iş gücü potansiyelini de içerdiği görülebilir. Bu bağlamda dinamik ve aktif iş gücünü barındıran bu bireylerin, zorunlu göç ile başka bir ülkeye yerleşmek zorunda kaldıkları dikkati çekmektedir. Ancak genç nüfus oranına rağmen Suriyeli sığınmacılar, eğitim düzeyi, kültürel uyum, dil yetersizliği ya da sosyal dışlanma gibi nedenlerle, göç edilen şehirlerde daha çok vasıfsız işlerde çalışarak yaşamlarını sürdürmektedir. Dolayısı ile Aygül'ün (2018: 74) belirttiği gibi bu dezavantajlı konumlar, Suriyeli göçmenlerin bir yandan çalışma hayatlarını etkilerken bir yandan da onları prekaryalaştırmaktadır.

Antalya açısından değerlendirildiğinde ise ilin Suriyeli göçmenlere kapalı olması ve Antalya Göç İdaresi Müdürlüğü'nce Geçici Koruma Kimlik Belgesi verilmemesi nedeni ile, Antalya'da bulunan Suriyeli göçmenlerin istihdam olanaklarının oldukça kısıtlandığı ve dezavantajlı oldukları görülmektedir. Çalışma izni olmayan bu dezavantajlı gruplar, Antalya'da tarım sektöründe özellikle seracılık alanında yevmiye karşılığı ve sigortasız olarak çalıştırılmaktadırlar. İşverenler açısından ucuz iş gücü olarak görülen Suriyeli göçmenlerin çalışma izni olmadıkları halde Antalya'yı tercih etme nedenleri arasında bu alandaki istihdam olanakları gösterilebilir. Ancak Antalya'da yasal yollarla işgücü piyasasına katılımları engellenmiş olan Suriyeli göçmenlerin bu durumu, entegrasyon sürecini zorlaştırırken, toplumsal eşitsizlikleri de beraberinde getirmektedir.

Katılımcıların tamamı Suriye'de doğmuştur. Medeni durum değişkeni açısından değerlendirildiğinde %53,7'si evli ve %43,2'si bekârdır. Evli olan katılımcıların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Hanede yaşayan kişi sayısına göre katılımcıların %30,5'i beş kişilik, %17,9'u altı kişilik ve %17,9'u yedi kişilik ailelerde yaşamaktadır. İki kişilik ailede yaşayan %4,2'lik kesim bulunmaktadır. Genel itibari ile örneklem grubunun geniş aile yapısına sahip olduğunu söylemek mümkündür. Suriyeli göçmenlerin geniş aile yapısına sahip olması kültürel özellikler kadar yaşanan göç sürecinin de bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Barınma, çalışma koşulları, gelecek kaygısı, dil yetersizliği ve kültürel uyum gibi başlıca nedenlerle aile bireyleri bir arada yaşamayı tercih etmektedirler.

Tablo 19: Katılımcıların Çocukları İle İlgili Değişkenler

Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumu

	n	%
Evet	48	50,5
Hayır	47	49,5
Toplam	95	100,0
Katılımcıların Okula Devam Eden Çocuğu Olup Olmama Durumu		
Evet	34	35,8
Hayır	14	14,7
Toplam	48	50,5
Okula Giden Çocukların Akranları ile Sorun Yaşama Durumu		
Evet	13	13,7
Hayır	10	10,5
Bazen	11	11,6
Toplam	34	35,8

Katılımcıların %50,5'i çocuk sahibidir. Evli ve çocuk sahibi olmayan katılımcı sayısı 4'tür. Diğer evli katılımcıların tamamının çocuğu bulunmaktadır. Bireylerin ağırlıklı olarak üç çocuk sahibi olduğu görülmektedir. En fazla altı çocuk sahibi olan aileler bulunmaktadır. Çocukların 29'u Türkiye'de, 19'u ise Suriye'de doğmuştur. Katılımcıların göç sonrası Türkiye'de doğum yapma oranının arttığı söylenebilir. Çocuklu katılımcılar arasında okul çağında olan ve okula devam eden çocukların oranı %35,8'dir. Okula gitmeyen %14,7'lik kesim arasında ise yaşı küçük olan, okul çağını geçmiş olan ve okul çağında olmasına rağmen okula gitmeyen çocuklar da bulunmaktadır. Okula devam eden çocukların %13,7'sinin akranları ile sorun yaşadığı ifade edilmiştir. AFAD'ın paylaştığı verilerine göre, barınma merkezlerinde, devlet okullarında ve geçici eğitim merkezlerinde ikamet izni olan çocuklara yaş gruplarına göre eğitim verilmektedir(AFAD,2018:1) Bu araştırmanın örneklem grubuna göre ise Antalya'da okul çağına devam eden çocukların oranının %35,8'de kalması, katılımcıların Antalya'da ikamet izinlerinin olmamasından kaynaklanan önemli bir değişken olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Antalya'da okula devam etmesi gereken çocuklar aileleri ile birlikte kayıt dışı olarak tarım sektörü, inşaat sektörü, atık toplayıcılığı gibi alanlarda çalışarak yaşamlarını sürdürmektedirler. Nitekim Antalya'ya yerleşen ve katı atık toplayarak yaşamını sürdüren ve ikamet izni bulunmayan Suriyeli aileler üzerine yapılan bir araştırmada da çocukların eğitime devam etme olanaklarının bulunmadığı tespit edilmiştir (Çabuk vd, 2022: 98). Öte yandan daha önce de belirtildiği üzere (bkz.s.7) Antalya Valiliği'nin kentte kayıtlı 472 Suriyeli göçmene karşılık 2400 Suriyeli çocuğun eğitim aldığı ifadesi, kayıt dışılık ve eğitim alanlarında düzenli bir uygulamanın olmadığını göstermektedir. Netice itibariyle Suriyeli çocukların eğitim konusu başta toplumsal uyum ve kabul olmak üzere dil yeterliliği, meslek edinme vb. birçok değişkeni içinde barındıran önemli bir süreçtir. Bu nedenle Antalya'da yaşayan Suriyeli göçmenlerin çocuklarının eğitim süreçleri, yapılacak düzenlemelerle gözden geçirilmeli, kısıtlı sayıdaki araştırmalar arttırılmalıdır.

4.2. Sosyo-Ekonomik Özellikler

Örneklem grubunun sosyo-ekonomik durumlarına ilişkin veriler ve tablolar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 20: Katılımcıların Çalışma Durumları

Katılımcıların Çalışma Durumu		
	n	%
Çalışıyor	52	54,7
Çalışmıyor	27	28,4
İş Arıyor	16	16,8
Toplam	95	100,0

Kadın ve erkek katılımcıların %54,7'sinin hali hazırda bir işte çalışmakta olduğu görülürken, %28,4'ü çalışmamakta ve %16,8'i iş aramaktadır. Araştırmaya katılan Suriyeli göçmenler, kentin kayıta kapalı olması ve çalışma izinlerinin bulunmaması nedeni ile yasal düzenlemelerden de yoksun kalmaktadır. Önemli bir bölümünün de yaşamlarını idame ettirecek iş ve kazanç arayışları devam etmektedir. Ayrıca Türkiye'deki genel tabloya bakıldığında da yapılan bir araştırmada Suriyeli göçmenlerin ekonomik entegrasyonuna ilişkin açık bir tablo oluşmadığı, çalışma izni hakları konusunda yapılan yasal düzenlemelerin sınırlı kaldığı görülmektedir. Çalışmaya göre Suriyeli göçmenler daha çok sınıf altı gruplarca yapılan bir iş kolunu oluşturan ve bir emek havuzu olarak nitelenen tarım işçiliği alanına yönlendirilmektedir (Çetin, 2016: 5). Dolayısı ile özellikle geçici merkezler dışında yani şehirlerde yaşamlarını ve geçimlerini sürdürmeye çalışan göçmenlerin, içinde bulundukları yasal statüler nedeni ile çalışma hayatlarında zorluklar ve engeller ile karşılaştıkları belirtilebilir.

Tablo 21: Katılımcıların Çalışma Durumları İle Cinsiyet Değişkenleri Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu

Katılımcıların Çalışma Durumu * Katılımcıların Cinsiyeti Crosstabulation					
			Katılımcıların Cinsiyeti		
			Kadın	Erkek	Toplam
Katılımcıların Çalışma Durumu	Çalışıyor	n	21	31	52
		%	40,4%	59,6%	100,0%
	Çalışmıyor	n	19	8	27
		%	70,4%	29,6%	100,0%
	İş Arıyor	n	8	8	16
		%	50,0%	50,0%	100,0%
	Toplam	n	48	47	95

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	6,395 ^a	2	,041	,041	
Likelihood Ratio	6,539	2	,038	,041	
Fisher's Exact Test	6,380			,041	
Linear-by-Linear Association	1,961 ^b	1	,161	,178	,103
N of Valid Cases	95				

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 7,92.

b. The standardized statistic is -1,400.

Katılımcıların cinsiyeti ve çalışma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($\chi^2=6,395$, $p=0,041$). Erkek katılımcılarda çalışan sayısı, kadın katılımcılarda ise çalışmayan sayısı açısından farklılıklar bulunmaktadır.

Tablo 22: Katılımcıların Göç Sonrası Gelir Durumu

Katılımcıların Göç Sonrası Gelir Durumu		
	n	%
1001-2000	2	2,1
2001-3500	19	20,0
3501-5000	17	17,9
5001-7500	20	21,1
7501-10000	19	20,0
10000+	18	18,9
Toplam	95	100,0

Katılımcıların hane gelirleri incelendiğinde farklı aralıklarda yoğunlaşmalar yaşandığı söylenebilir. Bireylerin %21,1'inin hane geliri 5001-7500 TL, %20'sinin 2001-3500 TL, %20'sinin 7501-10000 TL ve %18,9'unun 10000 TL üzeri gelire sahip olduğu görülmektedir. En düşük gelir düzeyi 2000 TL, en yüksek gelir düzeyi ise 20000 TL'dir. Düşük gelir grubuna mensup kişilerin oranı anlamlı bir yüzdeye sahip değildir. Bunun yanı sıra orta gelir durumuna sahip bireylerin sayısı daha fazladır. Örneklem grubunun hane geliri ortalaması ise 7268,42 TL'dir.

Tablo 23: Katılımcıların Ekonomik Durumlarını Tanımlama Biçimleri

Katılımcıların Ekonomik Durumlarını Tanımlama Biçimleri		
	n	%
İyi	10	10,5
Orta	47	49,5
Kötü	33	34,7
Çok kötü	5	5,3
Toplam	95	100,0

Katılımcılar genel olarak ekonomik durumlarını orta %49,5 ve kötü %34,7 şeklinde tanımlamaktadır. İşgücü piyasasının durumu, göç sonrası iş bulma ve çalışma koşulları, göç öncesi ve sonrası mesleki farklılaşmalar vb. nedenler bu durumda etkili olabilmektedir. İyi bir gelire sahip olduğunu düşünen %10,5'lik kesim bulunmaktadır.

Tablo 24: Katılımcıların Ekonomik Durumlarını Tanımlama Biçimleri İle Cinsiyet Değişkenleri Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu

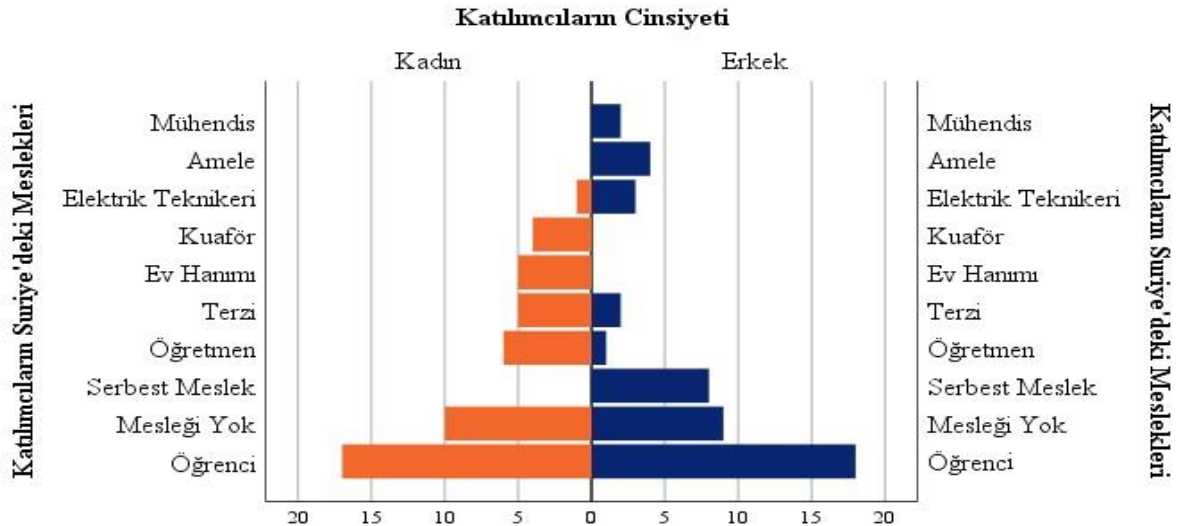
Katılımcıların Ekonomik Durumlarını Tanımlama Biçimleri * Katılımcıların Cinsiyeti Crosstabulation					
			Katılımcıların Cinsiyeti		
			Kadın	Erkek	Toplam
Katılımcıların Ekonomik Durumlarını Tanımlama Biçimleri	İyi	n	6	4	10
		%	60,0%	40,0%	100,0%
	Orta	n	20	27	47
		%	42,6%	57,4%	100,0%
	Kötü	n	17	16	33
		%	51,5%	48,5%	100,0%
	Çok kötü	n	5	0	5
		%	100,0%	0,0%	100,0%

		%	100,0%	0,0%	100,0%
	Toplam	n	48	47	95
Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	6,463 ^a	3	,091	,092	
Likelihood Ratio	8,400	3	,038	,061	
Fisher's Exact Test	6,349			,093	
Linear-by-Linear Association	1,438 ^b	1	,231	,269	,145
N of Valid Cases	95				
a. 3 cells (37,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,47.					
b. The standardized statistic is -1,199.					

Katılımcıların ekonomik durumlarını tanımlama biçimleri ve cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (Fisher's Exact Test=6,349, p=0,093). Hem kadınların hem de erkeklerin ekonomik durum açısından benzer düzeyde görüşlere sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 25: Katılımcıların Suriye'deki Meslek Dağılımları

Katılımcıların Suriye'deki Meslekleri		
	n	%
Öğrenci	35	36,8
Mesleği yok	19	20,0
Serbest Meslek	8	8,4
Öğretmen	7	7,4
Terzi	7	7,4
Ev Hanımı	5	5,3
Kuaför	4	4,2
Elektrik Teknikeri	4	4,2
Amele	4	4,2
Mühendis	2	2,1
Toplam	95	100,0

Şekil 5: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Suriye'deki Meslekleri

Örneklem grubunun Suriye'deki mesleklerine bakıldığında %36,8'inin öğrenci olduğu görülmektedir. Bireylerin %20'sinin ise göç öncesi bir mesleği bulunmamaktadır. Bunun dışında farklı meslek dallarında çalışan (serbest meslek %8,4; öğretmen %7,4; terzi %7,4; ev

hanımı %5,3; kuaför %4,2; elektrik teknikeri %4,2; amele %4,2 ve mühendis %2,1) katılımcılar bulunmaktadır. Tüm bu değişkenler Antalya'ya göç etmiş Suriyeli bireylerin, özellikle Avrupa ülkelerine göç etmiş olan nitelikli mesleklere haiz Suriyeli göçmenlerin aksine düşük nitelikli bir kitlenin varlığını göstermektedir. Bu bağlamda iş gücü piyasasına yansıyan bu olumsuz durum, kayıt dışı istihdamın da etkisiyle artmaktadır. Öte yandan Suriyeli göçmenlerin yerel halkın elindeki iş fırsatlarını kullandığı yönündeki görüşlerin yanında, vasıfsız iş kolları alanındaki açığı kapattıkları yönünde olumlu bir izlenim de mevcuttur (Sayın vd.,2016: 9). Göçmenlerin, tepkilere rağmen yerel halkın çalışma alanlarına dâhil olması ile birlikte düşük ücret, çalışma saatlerinin uzunluğu, sigortasız çalışma gibi sorunlar da ortaya çıkmıştır. Bu durum aynı zamanda sığınmacı karşıtlığının nedenleri arasında gösterilmiştir (Kocadaş,2018:6). Ayrıca Korkmaz'ın (2017, 68) belirttiğine göre “Avrupa ülkelerine giden Suriyeli nitelikli işgücü nedeniyle nitelikli yerli işgücü piyasada ciddi bir rekabet ile karşı karşıya değildir”.

4.3. Göç ve Türkiye’de Yaşam

Katılımcıların göç sonrası Türkiye’de yaşamlarına dair düşünce ve değerlendirmeleri aşağıdaki tablolarda paylaşılmıştır.

Tablo 26: Katılımcıların Türkiye’de Yaşama Süreleri

Katılımcıların Türkiye’de Yaşama Süresi		
	n	%
1-2 Yıl	1	1,1
3-4 Yıl	3	3,2
5-6 Yıl	16	16,8
7-8 Yıl	32	33,7
9-10 Yıl	39	41,1
11+	4	4,2
Toplam	95	100,0

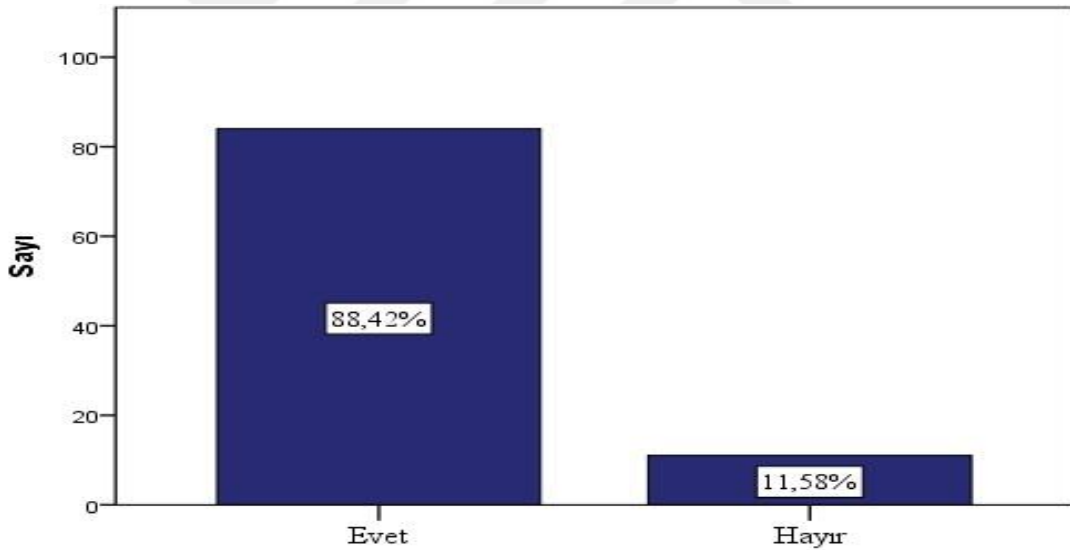
Katılımcıların büyük çoğunluğunun %41,1 9-10 yıldır Türkiye’de yaşadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra %33,7’si 7-8 yıldır, %16,8’i 5-6 yıldır Türkiye’de yaşamaktadır. Genel olarak Suriyeli sığınmacıların genelinin yeni gelmedikleri anlaşılmaktadır. Yeni gelen %1,1’lik bir kesim bulunmaktadır. Bu anlamda sığınmacıların Suriye’de iç savaşın ilk ortaya çıktığı zamanlarda Türkiye’ye göç ettikleri sonucuna varılmıştır.

Tablo 27: Katılımcıların Göç Etmek İçin Türkiye’yi Seçme Nedenleri

Katılımcıların Göç Etmek için Türkiye’yi Seçme Nedenleri		
	n	%
Türkiye Devletinin Açık Kapı Politikası	13	13,7
Akrabalık Bağları ve Daha Önce Göç Edenlerin Telkinleri	14	14,7
Türkiye Devletinin Kabul Edeceğinin Düşünülmesi	2	2,1
Kültürel Yakınlık	1	1,1
Sınırsal Yakınlık	29	30,5
Diğer	2	2,1
Hepsi	34	35,8

Toplam	95	100,0
--------	----	-------

Araştırmaya katılan göçmenlerden “göç etmek için Türkiye’yi seçme sebebiniz nedir?” değişkenine verilen cevaplar incelendiğinde; “Türkiye devletinin açık kapı politikası” yanıtı verenler %13,7; “akrabalık bağları ve daha önce göç edenlerin telkinleri” cevabını verenler %14,7; “Türkiye devletinin kabul edeceğini düşündüğümüz için” diyenler %2,1; “kültürel yakınlık” yanıtı verenler %1,1; “sınırsal yakınlık” cevabını verenler %30,5 ve “hepsi” yanıtı verenler ise genel kitlenin %35,8’ini oluşturmaktadır. Araştırma grubunun %30,5’i göç etmede sınırsal yakınlığın etkililiğini Türkiye’ye göç etmekteki gerekçeleri olarak belirtmiştir. Bu bulgu Ravenstein’in “Göç Kanunları”nda bahsettiği göçmenlerin büyük bir kısmı sadece kısa mesafeli bir yere göçer (Akt. Yalçın, 2004, 23-25) maddesi ile örtüşmektedir. Geçen yıllarla birlikte Erdoğan’ın (2019: 7) ifade ettiğine göre kamplarda yaşayan Suriyeli nüfusun oranı oldukça azalmış özellikle 2013 yılından sonra Suriyeliler yakınlarının olduğu ve çalışabilecekleri kentlerde ikamet etmeye başlamışlardır. Bu durum aynı zamanda kentlerde dengesiz bir Suriyeli nüfusun varlığını ortaya çıkarmıştır. Özellikle sınır bölgelerinde bazı ilçe, belde ve köylerde göçmenlerin sayısının oldukça arttığı görülmektedir.

Şekil 6: Katılımcıların Türkiye’de Yaşamaya Devam Etme Durumları

“Türkiye’de yaşamaya devam etmek istiyor musunuz?” değişkeni incelendiğinde evet diyenler genel kitlenin %88,4’ünü ve hayır değişkeni genel kitlenin %11,5’ini oluşturmaktadır. Suriye’nin mevcut durumu, savaş koşulları yüzünden eskisi gibi güvende hissetmeme, Türkiye’de yeni bir yaşam kurma talebi vb. faktörlerin Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de kalma isteğini artırdığı söylenebilir. Erdoğan (2019: 24) 2014-2018 yılları arasında Türkiye’den Suriye’ye dönen ve orada kalanların sayısının sadece 55 bin olduğuna işaret ederken, %80’inden fazlasının artık geri dönmeyeceğini ve sürekli olarak Türkiye’de yaşamaya devam

edeceklerini bir gerçeklik olarak görmektedir. Bu durumu da göç ile gelen kriz sürecinin devam etmesi halinde 2 yıl sonra kalıcı adımlar atılmaya başlanmasına bağlamaktadır.

Tablo 28: Katılımcıların Türkiye’de Yaşamaya Devam Etmek İsteme Durumları İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu

Katılımcıların Türkiye’de Yaşamaya Devam Etmek İsteme Durumu * Katılımcıların Cinsiyeti					
			Crosstabulation		
			Katılımcıların Cinsiyeti		
			Kadın	Erkek	Toplam
Katılımcıların Türkiye’de Yaşamaya Devam Etmek İsteme Durumu	Evet	n	43	41	84
		%	51,2%	48,8%	100,0%
	Hayır	n	5	6	11
		%	45,5%	54,5%	100,0%
	Toplam	n	48	47	95

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,128 ^a	1	,720	,759	,485
Continuity Correction ^b	,001	1	,970		
Likelihood Ratio	,128	1	,720	,759	,485
Fisher's Exact Test				,759	,485
Linear-by-Linear Association	,127 ^b	1	,722	,759	,485
N of Valid Cases	95				

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,44.

b. Computed only for a 2x2 table

c. The standardized statistic is ,356.

Katılımcıların cinsiyetleri ile Türkiye’de yaşamaya devam etme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamaktadır ($x^2=0,128$, $p=0,720$). Kadın erkek fark etmeksizin katılımcıların büyük çoğunluğu Türkiye’de yaşamaya devam etmek istemektedir.

Tablo 29: Katılımcıların Türkiye’de Yaşamaya Devam Etmek İsteme Durumları İle Yaş Değişkenleri Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu

Katılımcıların Yaşı * Katılımcıların Türkiye’de Yaşamaya Devam Etmek İsteme Durumu					
			Crosstabulation		
			Katılımcıların Türkiye’de Yaşamaya Devam Etmek İsteme Durumu		
			Evet	Hayır	Toplam
Katılımcıların Yaşı	18-25	n	40	4	44
		%	47,6%	36,4%	46,3%
	26-35	n	29	5	34
		%	34,5%	45,5%	35,8%
	36-45	n	12	2	14
		%	14,3%	18,2%	14,7%
	46-55	n	3	0	3
		%	3,6%	0,0%	3,2%
	Toplam	n	84	11	95

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)

Pearson Chi-Square	1,084 ^a	3	,781	,779	
Likelihood Ratio	1,419	3	,701	,707	
Fisher's Exact Test	1,075			,779	
Linear-by-Linear Association	,092 ^b	1	,762	,847	,443
N of Valid Cases	95				
a. 4 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,35.					
b. The standardized statistic is ,303.					

Katılımcıların Türkiye’de yaşamaya devam etmek isteme durumu ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulgulanmamıştır (Fisher’s Exact Test=1,075, p=0,779). Her yaş grubundan bireyin Türkiye’de yaşamaya devam etmek istediği görülmektedir.

Tablo 30: Katılımcıların Türkiye’de Güvende Hissetme Durumları

Katılımcılar Türkiye’de Güvende Hissediyor Mu?		
	n	%
Evet, Hissediyorum	77	81,1
Hayır, Hissetmiyorum	18	18,9
Toplam	95	100,0

Katılımcıların büyük çoğunluğu %81,1 Türkiye’de güvende hissettiklerini belirtmektedir. Güvende hissetmediğini ifade eden %18,9’luk kesim bulunmaktadır. Bu durum Suriye’de can ve mal güvenliği endişesi ile Türkiye’ye gelen göçmenlerin öncelikli kaygılarından kurtulduğunu göstermektedir.

İç savaşın etkisiyle 2011 yılından bu yana yaşam alanlarında öncelikli olarak güvenlik arayışına giren Suriyelilerin Türkiye’yi güvenli bir liman olarak gördükleri bilinmektedir. Bölgenin bugün itibariyle süren istikrarsızlığı ve Suriyelilerin geri dönüş noktasındaki kaygıları zaman içinde göç ettikleri bölgelerde gerek siyasi ve ekonomik alanlarda gerekse sosyal ve güvenlik alanlarında çeşitli sorunların doğmasına neden olmaktadır. Antalya özelinde yapılan ve kısıtlı sayıda katılımcı ile gerçekleştirilen bu araştırmanın sonuçları Türkiye’de Suriyelilerin kendilerini güvende hissettiklerini göstermesine karşılık, toplumsal kabul noktasında Türkiye’de Suriyeliler gün geçtikçe bir güvenlik sorunu olarak görülmeye başlanmıştır. Erdoğan (2014: 24-35) tarafından yapılan çalışmada %62’3 oranında Suriyelilerin güvenlik riski oluşturduğu düşünülmekte, toplumun %45,1’i Suriyelilerin ülkelerine geri dönmelerini beklemekte ve %66,9’u da bu bağlamlarda Suriyelilerin Türk toplumu ile uyum sağlayacağına inanmamaktadır. Suriyeli göçmenlerin Türkiye ve Türk toplumuna yönelik etkileri ile ilgili yapılan değerlendirmelerde ise Tunç (2015: 59), Suriyeli göçmenlere yönelik güvenlik kaygılarının başlıca hassasiyet alanlarından biri haline geldiğini ifade etmektedir. Netice itibariyle bu noktada bir yandan toplumun Suriyelilere karşı güvenlik algısı yönünde olumsuz düşünceler artarken bir yandan da bu çalışmada Suriyeli göçmenlerin kendilerini güvenli hissettikleri görülmektedir. Dolayısıyla daha kesin sonuçlara ulaşabilmek için güvenlik algısı alanındaki değişkenlerin neler olduğu yapılacak derinlemesine araştırmalarla ele alınmalıdır.

Tablo 31: Katılımcıların Türkiye’de Güvende Hissetme Durumları İle Cinsiyet Değişkenleri Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu

Katılımcıların Türkiye’de Güvende Hissetme Durumu * Katılımcıların Cinsiyeti Crosstabulation					
			Katılımcıların Cinsiyeti		
			Kadın	Erkek	Toplam
Katılımcıların Türkiye’de Güvende Hissetme Durumu	Evet	n	42	35	77
		%	54,5%	45,5%	100,0%
	Hayır	n	6	12	18
		%	33,3%	66,7%	100,0%
	Toplam	n	48	47	95

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	2,626 ^a	1	,105	,123	,087
Continuity Correction ^b	1,846	1	,174		
Likelihood Ratio	2,666	1	,103	,123	,087
Fisher's Exact Test				,123	,087
Linear-by-Linear Association	2,598 ^b	1	,107	,123	,087
N of Valid Cases	95				
a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8,91.					
b. Computed only for a 2x2 table					
c. The standardized statistic is 1,612.					

Katılımcıların Türkiye’de güvende hissetme durumu ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($\chi^2=2,626$, $p=0,105$). Hem kadınlar hem de erkeklerin büyük çoğunluğu Türkiye’de kendini güvende hissetmektedir.

Tablo 32: Katılımcıların Türkiye Dışında Bir Yerde Yaşamak İsteme Durumları İle Türkiye’de Güvende Hissetme Durumları Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu

Katılımcıların Türkiye Dışında Bir Yerde Yaşamak İsteme Durumu * Katılımcıların Türkiye’de Güvende Hissetme Durumu Crosstabulation					
			Katılımcıların Türkiye’de Güvende Hissetme Durumu		
			Evet	Hayır	Toplam
Katılımcıların Türkiye Dışında Bir Yerde Yaşamak İsteme Durumu	Evet	n	34	15	49
		%	69,4%	30,6%	100,0%
	Hayır	n	43	3	46
		%	93,5%	6,5%	100,0%
	Toplam	n	77	18	95

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	8,966 ^a	1	,003	,003	,002
Continuity Correction ^b	7,466	1	,006		
Likelihood Ratio	9,693	1	,002	,003	,002
Fisher's Exact Test				,003	,002
Linear-by-Linear Association	8,872 ^b	1	,003	,003	,002
N of Valid Cases	95				
a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8,72.					
b. Computed only for a 2x2 table					
c. The standardized statistic is -2,979.					

Katılımcıların Türkiye dışında bir yerde yaşamak isteme durumları ile Türkiye’de güvende hissetmeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır ($\chi^2=8,966$, $p=0,003$). Türkiye dışında başka bir ülkede yaşama isteği bulunan kitlenin daha çok Avrupa ülkelerine gitme isteklerinin bulunduğu ve bu nedenle Türkiye’de yaşamaya devam etmek istemediklerini ifade ettikleri, yapılan görüşmelerde tespit edilen bulgulardan biridir.

Tablo 33: Katılımcıların Gelecek Planlarına Dair Değişkenler

Gelecek için Planlarımı Türkiye'ye Göre Yapıyorum		
	n	%
Evet	76	80,0
Hayır	19	20,0
Gelecek için Planlarımı Suriye'ye Göre Yapıyorum		
Evet	7	7,4
Hayır	88	92,6
Toplam	95	100,0

Örneklem grubunun %80’i gelecek planlarını Türkiye’ye göre yapmaktadır. Farklı bir ülkede gelecek planlarını sürdürme eğilimi olan kişiler de (%20) bulunmaktadır. Genel itibari ile Türkiye’de bulunmaktan memnun oldukları ve bu doğrultuda yaşamak istedikleri söylenebilir. Bunun yanı sıra gelecek planlarını Suriye’ye göre yapan kişiler %7,4’tür. Göçmenlerin %92,6’sı ise Suriye’ye geri dönmeyi düşünmemektedir. IOM (Uluslararası Göç Örgütü)’un yaptığı araştırmaya göre de 2012-2015 yılları arasında Türkiye’ye gelen Suriyelilerin büyük çoğunluğu (%74) Türkiye’de kalmak istediklerini belirtmişlerdir (2017: 2). Erdoğan (2014: 6) ise Suriyelilerin Türkiye’de yaşamayı tercih etme olasılıklarının oldukça yüksek olduğunu belirtmekte ve ülkelerinde barış ortamı sağlansa dahi geri dönmenin kısa ve uzun vadede pek mümkün olmadığını ifade etmektedir.

Tablo 34: Katılımcıların Gelecek Planlarını Türkiye’ye Göre Yapma Durumları İle Yaş Değişkenleri Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu

Katılımcıların Yaşı * Gelecek için Planlarını Türkiye'ye Göre Yapma Durumları Crosstabulation					
			Gelecek için Planlarını Türkiye'ye Göre Yapma Durumları		
			Evet	Hayır	Toplam
Katılımcıların Yaşı	18-25	n	37	7	44
		%	48,7%	36,8%	46,3%
	26-35	n	29	5	34
		%	38,2%	26,3%	35,8%
	36-45	n	10	4	14
		%	13,2%	21,1%	14,7%
	46-55	n	0	3	3
		%	0,0%	15,8%	3,2%
	Toplam	n	76	19	95
		%			

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	13,699 ^a	3	,003	,006	
Likelihood Ratio	11,372	3	,010	,013	

Fisher's Exact Test	10,185			,011	
Linear-by-Linear Association	5,885 ^b	1	,015	,019	,014
N of Valid Cases	95				
a. 3 cells (37,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,60.					
b. The standardized statistic is 2,426.					

Katılımcıların gelecek planlarını Türkiye'ye göre yapma talepleri ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Fisher's Exact Test=10,185, p=0,011). Her yaş grubundan bireyin gelecekte Türkiye'de bir yaşam kurma düşüncesinin olduğu görülmektedir.

Tablo 35: Katılımcıların Türkiye'deki Mevcut Durumları ve Planları

Katılımcılar Türkiye'de Yatırım Yapmayı Düşünüyor Mu?		
	n	%
Evet	58	61,1
Hayır	17	17,9
Fikrim yok	20	21,1
Katılımcılar Türkiye'de Resmi İşlemlerde Zorluk Yaşıyor Mu?		
Evet	56	58,9
Hayır	14	14,7
Bazen	25	26,3
Katılımcılar Türkiye'de Ev Kiralama Konusunda Zorluk Yaşıyor Mu?		
Evet	78	82,1
Hayır	6	6,3
Bazen	11	11,6
Toplam	95	100,0

Tablo 36: Katılımcıların Türkiye'de Yatırım Yapma Düşünceleri İle Çalışma Durumları Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu

Katılımcıların Çalışma Durumu * Katılımcıların Türkiye'de Yatırım Yapma Düşüncesi Crosstabulation						
			Katılımcıların Türkiye'de Yatırım Yapma Düşüncesi			
			Evet	Hayır	Fikrim yok	Toplam
Katılımcıların Çalışma Durumu	Çalışıyor	n	37	10	5	52
		%	63,8%	58,8%	25,0%	54,7%
	Çalışmıyor	n	11	5	11	27
		%	19,0%	29,4%	55,0%	28,4%
	İş Arıyor	n	10	2	4	16
		%	17,2%	11,8%	20,0%	16,8%
	Toplam	n	58	17	20	95
		%				

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	11,338 ^a	4	,023	,021	
Likelihood Ratio	11,310	4	,023	,033	
Fisher's Exact Test	11,098			,020	
Linear-by-Linear Association	3,705 ^b	1	,054	,056	,034
N of Valid Cases	95				
a. 3 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,86.					
b. The standardized statistic is 1,925.					

Katılımcıların çalışma durumları ile Türkiye’de yatırım yapma düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Fisher’s Exact Test=11,098, p=0,020). “Türkiye’de yatırım yapmayı düşünüyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların %61,1’inin evet yanıtını verdiği görülmektedir. Bu kapsamda Türkiye’de yerleşik bir düzen kurma isteklerinin belirgin olduğu anlaşılmaktadır. Bunun dışında %21,1’lik kesim bu konuda fikrinin olmadığını, %17,9’luk kesim ise hayır cevabını vermiştir. Sosyo-ekonomik durum ile ilişkili olarak göçmenlerin çalışma hayatı, mesleki statü vb. mevcut koşullarının yatırım düşüncelerinde etkili olduğu söylenebilir.

“Türkiye’de resmi işlemlerde Suriyeli olduğunuz için zorluk yaşıyor musunuz?” değişkeni incelendiğinde evet grubu genel kitlenin %58,9’unu, bazen grubu genel kitlenin %26,3’ünü ve hayır grubu genel kitlenin %14,7’sini oluşturmaktadır. Bu durum aslında her ne kadar Antalya’nın Suriyelilerin resmi olarak ikametine kapalı bir il olmasına karşın, resmi işlerde Suriyeli göçmenlerin karşılaştıkları ölçüde zorluk çektiklerini göstermektedir.

“Türkiye’de ev kiralamak konusunda Suriyeli olduğunuz için zorluk yaşıyor musunuz?” değişkeni incelendiğinde evet grubu genel kitlenin %82,1’ini, bazen grubu genel kitlenin %11,6’sını ve hayır grubu genel kitlenin %6,3’ünü oluşturmaktadır. Yapılan görüşmeler neticesinde özellikle Kepez ve Aksu ilçelerinde bulunan Suriyeli göçmenlerin genellikle tek katlı, gecekondü veya konteyner tarzı evlerde yaşadıkları, genel gözlem neticesinde de apartman dairelerinde pek fazla evlerinin bulunmadığı ve özellikle atıl vaziyette bulunan evleri tercih ettikleri görülmüştür. Bu durum Suriyelilerin Antalya’da ev kiralama konusunda zorluk çektiklerini göstermektedir.

4.4. Ayrımcılık ve Yabancılaşma

Katılımcıların göç sonrası ayrımcılık ve dışlanmaya dair düşünce ve deneyimlerine ilişkin değerlendirmeleri aşağıdaki tablolarda paylaşılmıştır.

Tablo 37: Katılımcıların Ayrımcılığa Maruz Kalma Durumları

Katılımcılar Bulundukları Bölgede Ayrımcılığa Maruz Kaldıklarını Düşünüyor Mu?		
	n	%
Her Zaman	31	32,6
Bazen	44	46,3
Emin Değilim	16	16,8
Hiçbir Zaman	4	4,2
Toplam	95	100,0

“Bulunduğunuz bölgede ayrımcılığa maruz kaldığınızı düşünüyor musunuz?” değişkeni incelendiğinde katılımcıların %46,3’ü bazen; %32,6’sı her zaman; %16,8’i emin değilim ve %4,2’si hiçbir zaman yanıtını vermiştir. Genel olarak Suriyelilerin Antalya’ya ve yerli halka

tam olarak bir uyum sağlayamadıkları, zaman zaman belli konularda yerli ve göçmen kimliği arasındaki ayrımı yoğun olarak hissettikleri söylenebilir.

Tablo 38: Katılımcıların Ayrımcılığa Maruz Kalma Durumları İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki Ki Kare İlişki Durumları

Katılımcıların Bulundukları Bölgede Ayrımcılığa Maruz Kaldıklarını Düşünme Durumu * Katılımcıların Cinsiyeti Crosstabulation					
		Katılımcıların Cinsiyeti			
			Kadın	Erkek	Toplam
Katılımcıların Bulundukları Bölgede Ayrımcılığa Maruz Kaldıklarını Düşünme Durumu	Her Zaman	n	10	21	31
		%	32,3%	67,7%	100,0%
	Bazen	n	29	15	44
		%	65,9%	34,1%	100,0%
	Emin Değilim	n	6	10	16
		%	37,5%	62,5%	100,0%
	Hiçbir Zaman	n	3	1	4
		%	75,0%	25,0%	100,0%
Toplam		n	48	47	95

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	10,348 ^a	3	,016	,012	
Likelihood Ratio	10,569	3	,014	,018	
Fisher's Exact Test	10,213			,012	
Linear-by-Linear Association	1,942 ^b	1	,163	,169	,103
N of Valid Cases	95				

a. 2 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,98.
b. The standardized statistic is -1,394.

Katılımcıların bulundukları bölgede ayrımcılığa maruz kalıp kalmadıkları hakkındaki tutumları ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Fisher's Exact Test=10,213, p=0,012). Erkekler daha fazla ayrımcılığa maruz kaldıklarını düşünmekte iken kadınlar bazen ayrımcılık yaşadıklarını düşünmektedir.

Tablo 39: Katılımcıların Türkiye’de Kendini Yabancı Hissetme Durumları

Katılımcılar Türkiye’de Kendini Yabancı Hissediyor Mu?		
	n	%
Evet, Hissediyorum	77	81,1
Hayır, Hissetmiyorum	18	18,9
Toplam	95	100,0

“Kendinizi Türkiye’de bir yabancı olarak hissediyor musunuz?” değişkeni incelendiğinde evet diyenler genel kitlenin %81,1’ini ve hayır değişkeni genel kitlenin %18,9’unu oluşturmaktadır. Hangi noktalarda yabancılık hissettiklerine dair verilen cevaplar farklılaşmaktadır. Bu kapsamda yerli halkın göçmenlere bakışının etkili olduğu söylenebilir. Genel olarak ayrımcılık temasının baskın olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra dışlanmış hissetme, ırkçılığa maruz kalma, yabancı kimliklerine yapılan vurgu, “Sen Suriyelisin” şeklinde etiket ve damgalanma yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 40: Katılımcıların Türkiye’de Kendini Yabancı Hissetme Durumları İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu

Katılımcıların Türkiye’de Kendini Yabancı Hissetme Durumu * Katılımcıların Cinsiyeti Crosstabulation			Katılımcıların Cinsiyeti		
			Kadın	Erkek	Toplam
Katılımcıların Türkiye’de Kendini Yabancı Hissetme Durumu	Evet	n	38	39	77
		%	49,4%	50,6%	100,0%
	Hayır	n	10	8	18
		%	55,6%	44,4%	100,0%
	Toplam	n	48	47	95

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,225 ^a	1	,635	,794	,416
Continuity Correction ^b	,045	1	,832		
Likelihood Ratio	,225	1	,635	,794	,416
Fisher's Exact Test				,794	,416
Linear-by-Linear Association	,222 ^b	1	,637	,794	,416
N of Valid Cases	95				
a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8,91.					
b. Computed only for a 2x2 table					
c. The standardized statistic is -,472.					

Katılımcıların Türkiye’de kendini yabancı hissetme durumları ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulgulanmamıştır ($x^2=0,225$, $p=0,635$). Her iki kesim de göç sonrası kendini yabancı hissetmektedir.

Tablo 41: Katılımcıların Türkiye’de Kendini Yabancı Hissetme Durumları İle Türk Vatandaşlarıyla Anlaşma Durumları Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu

Katılımcıların Türkiye’de Kendini Yabancı Hissetme Durumu * Katılımcıların Türk Vatandaşları ile Anlaşma Durumu Crosstabulation			Katılımcıların Türk Vatandaşları ile Anlaşma Durumu		
			Evet	Hayır	Toplam
Katılımcıların Türkiye’de Kendini Yabancı Hissetme Durumu	Evet	n	11	66	77
		%	14,3%	85,7%	100,0%
	Hayır	n	7	11	18
		%	38,9%	61,1%	100,0%
	Toplam	n	18	77	95

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	5,751 ^a	1	,016	,024	,024
Continuity Correction ^b	4,260	1	,039		
Likelihood Ratio	5,022	1	,025	,039	,024
Fisher's Exact Test				,039	,024
Linear-by-Linear Association	5,690 ^b	1	,017	,024	,024
N of Valid Cases	95				
a. 1 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,41.					
b. Computed only for a 2x2 table					
c. The standardized statistic is -2,385.					

Katılımcıların Türkiye’de kendini yabancı hissetme durumları ile Türk vatandaşları ile anlaşma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Fisher’s Exact Test $p=0,039$). Göç sonrası yabancı hissetme hali, göç edilen yerde yaşayan vatandaşlar ile etkileşim kurma ve sosyal hayatta anlaşma ilişkilerini olumsuz etkileyebilmektedir.

4.5. Sosyal Hayat, Kültürel Uyum ve Entegrasyon

Katılımcıların göç öncesi ve göç sonrası sosyal yaşamlarında meydana gelen farklılaşmalar, arkadaşlık ve komşuluk ilişkilerine dair algı ve tutumları ve kültürel uyum mekanizmalarına dair değerlendirmeleri aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 42: Katılımcıların Savaş Öncesi Suriye’deki Sosyal Hayatları

Katılımcıların Savaş Öncesi Suriye’deki Sosyal Hayatları		
	n	%
Çok iyi	14	14,7
İyi	31	32,6
Orta	42	44,2
Kötü	8	8,4
Toplam	95	100,0

Katılımcıların savaş öncesi sosyal hayat değişkenine bakıldığında orta sosyal hayat grubu genel kitlenin %44,2’sini, iyi sosyal hayat grubu genel kitlenin %32,6’sını oluşturmaktadır. Kötü bir sosyal hayata sahip olduğunu söyleyen %8,7’lik kesim bulunmaktadır. Savaş öncesi Suriye’deki sosyal hayatlarının daha iyi algılandığı söylenebilir. Yaşamış oldukları göç süreci ve yeni bir yaşam mücadelesinin de etkisi ile göç öncesi hayatlarını genel anlamda olumlu değerlendirdikleri görülmektedir. Türkiye’de can güvenliği riskleri bulunmasa da menşei ülkelerindeki standartlarının daha iyi olduğunu düşünmektedirler. Bu düşünceye sahip olmalarındaki başkaca faktörler ise Antalya’da kentsel yaşamın zorlukları, düşük gelir ve ucuz iş gücüdür.

Tablo 43: Katılımcıların Savaş Öncesi Suriye’deki Sosyal Hayatlarına Dair Bulgular İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu

Katılımcıların Savaş Öncesi Suriye’deki Sosyal Hayatları * Katılımcıların Cinsiyeti Crosstabulation					
			Katılımcıların Cinsiyeti		
			Kadın	Erkek	Toplam
Katılımcıların Savaş Öncesi Suriye’deki Sosyal Hayatları	Çok iyi	n	12	2	14
		%	85,7%	14,3%	100,0%
	İyi	n	11	20	31
		%	35,5%	64,5%	100,0%
	Orta	n	19	23	42
		%	45,2%	54,8%	100,0%
	Kötü	n	6	2	8
		%	75,0%	25,0%	100,0%
	Toplam	n	48	47	95
		%			

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2- sided)	Exact Sig. (2- sided)	Exact Sig. (1- sided)
Pearson Chi-Square	12,128 ^a	3	,007	,006	
Likelihood Ratio	13,040	3	,005	,007	
Fisher's Exact Test	12,141			,006	
Linear-by-Linear Association	,611 ^b	1	,434	,470	,255
N of Valid Cases	95				

a. 2 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,96.
b. The standardized statistic is ,782.

Katılımcıların cinsiyeti ile savaş öncesi Suriye'deki sosyal hayatlarını değerlendirme biçimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Fisher's Exact Test=12,141, p=0,006).

Tablo 44: Katılımcıların Entegrasyon ve Kültürel Uyum İçerikli Sorulara Dair Bulguları

Sadece Suriyelilerle Sosyalleşmeyi Tercih Ediyorum		
	n	%
Evet	37	38,9
Hayır	58	61,1
Hem Türklerle hem de Suriyelilerle Sosyalleşirim		
Evet	48	50,5
Hayır	47	49,5
Arkadaşlarımı Sadece Suriyeliler Arasından Seçerim		
Evet	40	42,1
Hayır	55	57,9
Arkadaşlarımı hem Türkler hem de Kendi Vatandaşlarımdan Seçerim		
Evet	53	55,8
Hayır	42	44,2
Toplam	95	100,0

Doğup büyüdüğü sosyal ve kültürel ortamın dışına çıkmak zorunda kalan bireyler için sosyalleşme pratikleri, arkadaşlık ve dostluk ilişkileri aynı düzeyde şekillenmemektedir. Bu kapsamda katılımcıların %58'i sadece Suriyeliler ile değil diğer bireyler ile de sosyalleşmeyi tercih etmektedir. Kültürel uyum ve entegrasyona olumlu yaklaştıkları ve bu anlamda çaba harcadıkları söylenebilir. Diğer yandan katılımcıların %38,9'u sadece Suriyeliler ile sosyalleşmeyi tercih ettiklerini belirtmiştir. Sosyal ilişkilere yaklaşım noktasında sabit bir tutum sergileyen kişiler de bulunmaktadır. Bunun yanı sıra arkadaş seçimi ve yeni arkadaşlık kurma bağlarını oluşturma sürecinde de katılımcıların çoğunluğunun (%57,9 ve %55,8) her iki menşe ülke insanı ile ortaklaşa bir ilişki geliştirmeye çalıştıkları görülmektedir. Dolayısı ile sosyal ilişkilerin yeni formlarının zaman, mekân ve kişiye göre farklı dinamikler eşliğinde şekillendiğini söylemek mümkündür.

Tablo 45: Katılımcıların Entegrasyon ve Kültürel Uyum İçerikli Sorulara Dair Bulguları (Devamı)

Türk Vatandaşlarıyla Daha İyi Anlaşırım		
	n	%
Evet	18	18,9
Hayır	77	81,1
Suriyelilerle Daha İyi Anlaşırım		
Evet	83	87,4
Hayır	12	12,6

Toplam	95	100,0
--------	----	-------

Antalya’da yaşayan Suriyeli göçmenler genellikle aynı mahallelerde ve toplu halde yaşamlarını sürdürmektedir. Bu bağlamda yerli halk ile iletişim eksiklikleri bulunan Suriyelilerin, özellikle son dönemlerde ülke gündeminde göçmenlere yönelik olumsuz söylemlerin artmasından dolayı da Türk vatandaşları ile sosyal olarak anlaşma, iletişim kurma açısından çekimser davrandıkları gözlemlenmektedir.

Araştırma bulgularına göre “Türk vatandaşları ile daha iyi anlaşım” diyen kesim %18,9 iken %81,1’i anlaşılamadığını ifade etmektedir. Diğer yandan %87,4’lük kesim Suriyeliler ile daha iyi anlaştığını belirtmektedir. Bu kapsamda Türk toplumu ile ilişkiler bağlamında Suriyelilerin pek çok sorun yaşadıkları ve memnuniyetsizliklerinin arttığı söylenebilir.

Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de kalıcı hale gelmeye başlamasıyla Türk toplumu ile Suriyelilerin arasında iletişim, sosyal kabul ve uyum sorunlarının giderilebilmesi için Suriyeliler, geçici barınma merkezlerinden özellikle sınır illerine ikametleri konusunda desteklenmiştir. Ancak geçen zaman içinde bu noktada bir gelişme sağlandığı söylenemez. Suriyeli mültecilerin yoğun olduğu kentlerde artan işsizlik oranları, yükselen konut fiyatları, özellikle medya üzerinden oluşan olumsuz metaforlar, kültürel farklılıklar gibi birçok etmenden dolayı Türk toplumu ile Suriyeli göçmenler arasındaki ayrılıklar artmaya devam etmektedir (Özdemir, 2017: 124). Antalya özelinde de açıkça görülen bu durum, kentin hem sosyo-ekonomik yapısı hem de göçmenlerin kayıt dışı olarak ikamet etmeleri ile ilişkilendirilebilir. Öte yandan bu durum gittikçe kentlerde Suriyeli göçmenlerin belli mahallelerde ve kentlerde yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Nefret söylemleri, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık gibi ayrımcı unsurlar, Türk toplumu ve göçmenler arasında iletişim kurulmasına engel olan diğer etmenlerdir (Şan ve Abdulhakimoğulları, 2021: 216).

Tablo 46: Katılımcıların Türk Vatandaşları İle Anlaşma Durumları ve Yaş Değişkeni Arasındaki Ki Kare İlişki Tablosu

Katılımcıların Yaşı * Türk vatandaşları ile Daha İyi Anlaşma Durumu Crosstabulation					
			Türk vatandaşları ile Daha İyi Anlaşma Durumu		
			Evet	Hayır	Toplam
Katılımcıların Yaşı	18-25	n	6	38	44
		%	33,3%	49,4%	46,3%
	26-35	n	6	28	34
		%	33,3%	36,4%	35,8%
	36-45	n	6	8	14
		%	33,3%	10,4%	14,7%
	46-55	n	0	3	3
		%	0,0%	3,9%	3,2%
	Toplam	n	18	77	95

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2- sided)	Exact Sig. (2- sided)	Exact Sig. (1- sided)
Pearson Chi-Square	6,758 ^a	3	,080	,075	
Likelihood Ratio	6,377	3	,095	,116	
Fisher's Exact Test	5,544			,108	
Linear-by-Linear Association	2,084 ^b	1	,149	,155	,102
N of Valid Cases	95				

a. 3 cells (37,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,57.
b. The standardized statistic is -1,444.

Katılımcıların yaşları ile Türk vatandaşları ile daha iyi anlaşma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (Fisher's Exact Test=5,544, p=0,108). Katılımcıların büyük çoğunluğu anlaşamadığını ifade etmektedir.

Tablo 47: Katılımcıların Komşuları İle İlişkileri

Katılımcıların Türk Komşular ile Görüşme Durumu		
	n	%
Evet	3	3,2
Hayır	55	57,9
Bazen	37	38,9
Katılımcılar Komşuların Özel Davetlerine Katılıyor Mu?		
Evet	27	28,4
Hayır	36	37,9
Bazen	32	33,7
Toplam	95	100,0

Katılımcıların Türk komşuları ile görüşme durumuna bakıldığında %3,2'si görüştüğünü, %57,9'u görüşmediğini ve %38,9'u bazen görüştüğünü ifade etmiştir. Bunun yanı sıra komşuların özel davetlerine katılıp katılmadığı sorulduğunda %28,4'ü katıldığını ve %37,9'u katılmadığını ifade etmiştir. Bu doğrultuda katılımcıların komşuluk ilişkilerinin çok gelişmediği söylenebilir. Bu anlamda mesafeli bir tutumun sergilendiği görülmektedir. Dolayısı ile göç sonrası toplum tarafından onaylanma, kabul görme, uyum ve adaptasyon sürecinin göçmenler için kolay gerçekleşmediği anlaşılmaktadır.

Tablo 48: Katılımcıların Komşuların Özel Davetlerine Katılma Durumları İle Türk Vatandaşları ile Anlaşma Durumları Arasındaki Ki Kare İlişki Durumu Tablosu

Katılımcıların Komşuların Özel Davetlerine Katılma Durumu * Katılımcıların Türk Vatandaşları ile Anlaşma Durumu Crosstabulation					
			Katılımcıların Türk Vatandaşları ile Anlaşma Durumu		
			Evet	Hayır	Toplam
Katılımcıların Komşuların Özel Davetlerine Katılma Durumu	Evet	n	10	17	27
		%	37,0%	63,0%	100,0%
	Hayır	n	2	34	36
		%	5,6%	94,4%	100,0%
	Bazen	n	6	26	32
		%	18,8%	81,3%	100,0%
	Toplam	n	18	77	95
		%			

Chi-Square Tests

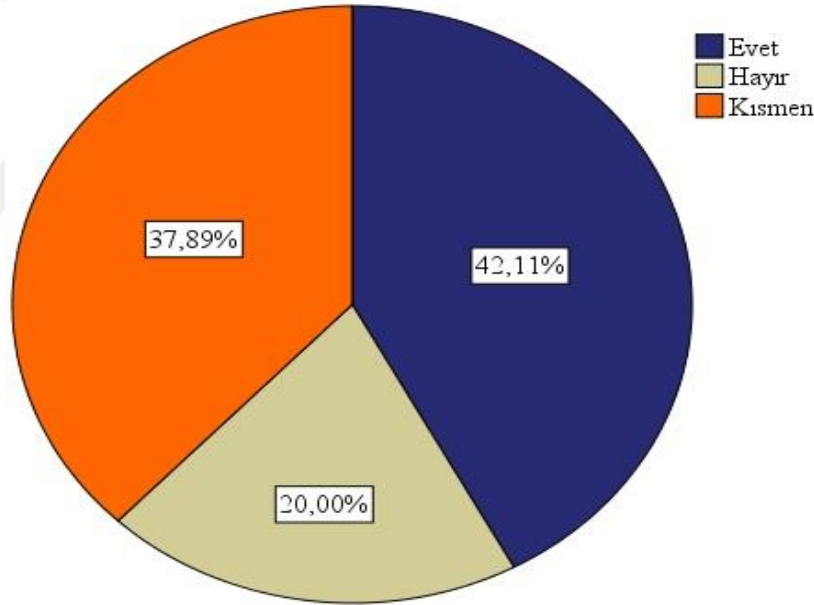
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	9,958 ^a	2	,007	,006	
Likelihood Ratio	10,310	2	,006	,008	
Fisher's Exact Test	9,768			,008	
Linear-by-Linear Association	2,685 ^b	1	,101	,135	,070
N of Valid Cases	95				

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,12.
b. The standardized statistic is 1,639.

Katılımcıların komşuların özel davetlerine katılma durumları ile Türk vatandaşları ile anlaşmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($\chi^2=9,958$, $p=0,007$). Genel olarak Türk vatandaşları ile anlaşamayan katılımcıların komşularının davetlerine katılma oranının da düşük olduğu söylenebilir.

4.6. Dil ve İletişim

Katılımcıların göç sonrası konuştukları dil ve iletişim kurma biçimlerindeki değişimlere dair değerlendirmeleri aşağıda sunulmuştur.

Şekil 7: Katılımcıların Türkçeyi Konuşma Düzeyleri

Göç sonrası gidilen ülkenin konuştuğu dilin bilinmesi, iletişim ve entegrasyonda temel parametrelerden biridir. Bu kapsamda katılımcıların Türkçeyi konuşma düzeyine bakıldığında %42,1'i konuşabildiğini, %37,9'u kısmen konuşabildiğini ve %20'si konuşamadığını belirtmiştir.

Tablo 49: Katılımcıların Eğitim Durumları İle Türkçe Konuşma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Ki Kare İlişki Durumu Tablosu

Katılımcıların Eğitim Durumu * Katılımcıların Türkçeyi Konuşma Düzeyi Crosstabulation						
			Katılımcıların Türkçeyi Konuşma Düzeyi			
			Evet	Hayır	Kısmen	Toplam
	Okur-Yazar Değil	n	0	0	1	1
		%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%

Katılımcıların Eğitim Durumu	Okur-Yazar	n	2	1	1	4
		%	50,0%	25,0%	25,0%	100,0%
	İlkokul	n	14	9	11	34
		%	41,2%	26,5%	32,4%	100,0%
	Ortaokul	n	8	8	11	27
		%	29,6%	29,6%	40,7%	100,0%
	Lise	n	7	1	9	17
		%	41,2%	5,9%	52,9%	100,0%
	Ön Lisans	n	3	0	1	4
		%	75,0%	0,0%	25,0%	100,0%
	Lisans	n	6	0	2	8
		%	75,0%	0,0%	25,0%	100,0%
Toplam	n	40	19	36	95	

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	13,949 ^a	12	,304	,299	
Likelihood Ratio	16,599	12	,165	,240	
Fisher's Exact Test	12,951			,304	
Linear-by-Linear Association	1,059 ^b	1	,303	,320	,163
N of Valid Cases	95				

a. 13 cells (61,9%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,20.
b. The standardized statistic is -1,029.

Katılımcıların eğitim durumu ile Türkçeyi konuşma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (Fisher's Exact Test=12,951, p=0,304). Eğitim durumunun Türkçeyi konuşmada belirleyici bir faktör olmadığı söylenebilir.

Tablo 50: Katılımcıların Türkçe ve Arapça Konuşma Durumları

Zorunlu Olmadıkça Arapça Konuşmuyorum		
	n	%
Evet	16	16,8
Hayır	79	83,2
Zorunlu Olmadıkça Türkçe Konuşmuyorum		
Evet	70	73,7
Hayır	25	26,3
Kendi Evimde ve Hemşerilerimle Sadece Arapça Konuşuyorum		
Evet	81	85,3
Hayır	14	14,7
Toplam	95	100,0

Özel hayatlarında ise katılımcıların %16,8'i zorunlu olmadıkça Arapça konuşmadığını, %83,2'si ise Arapça konuşmayı tercih ettiğini ifade etmiştir. Benzer şekilde katılımcıların %73,7'si zorunlu olmadıkça Türkçe konuşmadığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra hemşeri, akraba ve arkadaşları ile sadece Arapça konuşmayı tercih eden katılımcıların oranı %85,3'tür. Katılımcıların genel olarak kendi ana dilleri olan Arapçayı aktif olarak kullandıkları, özel hayatlarında aile ve sosyal çevrelerinde kendilerini ifade etme biçimi olarak Arapça konuşmayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

TÖMER gibi Türkçe öğretim merkezleri Suriyeli göçmenlerin Türkçe dil sorunlarını gidermeye çalışan kurumlar olarak yer aldığı görülmekle birlikte tüm göçmenler TÖMER bünyesinde dil eğitimi almamaktadır. Göçmenlerin uyum sorunlarının giderilmesinde ve günlük hayatta alışveriş, komşularla iletişim, sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri gibi alanlarda ortaya çıkan gereksinimler neticesinde dil, Suriyeli göçmenler için önemli bir sorun olmaya devam etmektedir (Kadan, 2020: 173). Aynı zamanda bu araştırmadaki göçmenlerin konumda olduğu gibi kayıt dışılık ve kentin göçmenlere kapalı bir il olması nedeniyle Suriyeli göçmenler, devletin sunmuş olduğu eğitim-öğretim ve dil öğrenme imkânlarından yeterince faydalanamamaktadır. Bununla birlikte araştırmada Türkçe bilen katılımcıların zorunlu olmadıkça Türkçeyi kullanmamasının nedenleri olarak; yerel halkla kurulan iletişim eksikliği, Suriyelilerin daha çok bir arada yaşama tercihleri, ötekileştirme, ayrımcılık gibi durumlara maruz kalmaları, istihdam ve çalışma hayatının içinde yeterince yer almamaları gibi unsurlar gösterilebilir.

4.7. Aidiyet ve Bütünleşme

Katılımcıların kimlikssel aidiyetlerine dair algı ve tutumları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 51: Katılımcıların Aidiyet Durumları

Kendimi Türkiye'ye Ait Hissediyorum		
	n	%
Evet	24	25,3
Hayır	71	74,7
Kendimi Suriye'ye Ait Hissediyorum		
Evet	72	75,8
Hayır	23	24,2
Kendimi Her İki Ülke İnsanlarından da Farklı Görmem		
Evet	73	76,8
Hayır	22	23,2
Katılımcılar Kendini Hangi Ülkeye Daha Yakın Hissediyor		
Türkiye	1	1,1
Suriye	24	25,3
Hem Suriye hem Türkiye	61	64,2
Diğer	9	9,5
Toplam	95	100,0

Göçmenlerin Türkiye'ye ait hissetme durumları incelendiğinde %74,7'si ait hissetmediğini, %25,3'ü ise ait hissettiğini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra örneklem grubunun %75,8'i kendini Suriye'ye ait hissetmekte, %24,2'si Suriye'ye ait hissetmemektedir. Önceki değişkenler hatırlandığında özellikle Suriyelilerin büyük bir çoğunluğunun gelecek planlarını Türkiye'ye göre yaptıkları saptanmıştır. Buna bağlı olarak yapılan bu araştırmada %88,4'ünün Türkiye'de yaşamaya devam etmek istemesi, %81,1'lik bir kesimin Türkiye'de güvende hissetmesi ve %80'inin gelecek planlarını Türkiye'ye yönelik yapmasına karşın bu madde

analizinde göçmenlerin %74,7'sinin kendilerini Türkiye'ye ait hissetmemesi bir tutarsızlık olarak görünmektedir. Bu durumda hali hazırda kendi dillerini de büyük oranda kullanmaları ve bir arada yaşayarak kültürel yapılarını korumaya çalışmaları kimlik ve aidiyet konusunda geçmişten gelen toplumsal yapı miraslarını göç ettikleri yerlere taşımak istediklerinin bir göstergesidir.

Tablo 52: Katılımcıların Türkiye'ye Ait Hissetme Durumları İle Suriye'yi Ziyaret Etme Durumları Arasındaki İlişkinin Ki Kare İlişki Durumu Tablosu

Katılımcıların Kendini Türkiye'ye Ait Hissetme Durumu * Katılımcıların Suriye'yi Ziyaret Etme Durumu Crosstabulation			Katılımcıların Suriye'yi Ziyaret Etme		
			Evet	Hayır	Toplam
Katılımcıların Kendini Türkiye'ye Ait Hissetme Durumu	Evet	n	1	23	24
		%	33,3%	25,0%	25,3%
	Hayır	n	2	69	71
		%	66,7%	75,0%	74,7%
	Toplam	n	3	92	95

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,107 ^a	1	,744	1,000	,587
Continuity Correction ^b	,000	1	1,000		
Likelihood Ratio	,101	1	,751	1,000	,587
Fisher's Exact Test				1,000	,587
Linear-by-Linear Association	,106 ^b	1	,745	1,000	,587
N of Valid Cases	95				
a. 2 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,76.					
b. Computed only for a 2x2 table					
c. The standardized statistic is ,325.					

Katılımcıların Türkiye'ye ait hissetme durumları ile Suriye'yi ziyaret etme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (Fisher's Exact Test p=1,000). Katılımcıların büyük çoğunluğunun Suriye'yi ziyaret etme girişiminde bulunmadıkları anlaşılmaktadır.

Katılımcılar arasında “kendimi her iki ülke insanlarından da farklı görmem” diyenlerin oranı %76,8'dir. Dolayısı ile her iki ülke ile temas ve toplumsal bağ kurmada talepkâr bir kitlenin varlığından söz etmek mümkündür. Bu kapsamda bekar olan katılımcılara “hangi ülke vatandaşları ile evlenmeyi tercih ettikleri” sorusu yöneltildiğinde hem Türk hem de Suriye vatandaşı ile evlenebileceğini söyleyen katılımcılar çoğunluktadır.

“Kendinizi hangi ülkeye daha yakın hissediyorsunuz?” değişkeni incelendiğinde, görüşmecilerden Türkiye yanıtı verenlerin oranı %1,1; Suriye yanıtı verenlerin oranı %25,3; hem Türkiye hem Suriye yanıtı verenlerin oranı %65,2 ve diğer yanıtı verenlerin oranı %9'5'tir. Bu durum genel kitlenin vermiş olduğu cevaplar ekseninde oransal olarak

değerlendirildiğinde çifte vatandaşlık algıları ile benzerlik gösterdiği çıkarımında bulunmak mümkündür.

4.8. Suriye ile Etkileşim

Katılımcıların göç sonrası Suriye hakkındaki düşünceleri ve Suriye’de bulunan yakınları ile iletişim kurma durum ve biçimlerine ait değerlendirmeler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 53: Katılımcıların Suriye’yi Ziyaret Etme Durumları

Katılımcıların Suriye’yi Ziyaret Etme Durumu		
	n	%
Evet, Ediyorum	3	3,2
Hayır, Etmeyorum	92	96,8
Toplam	95	100,0

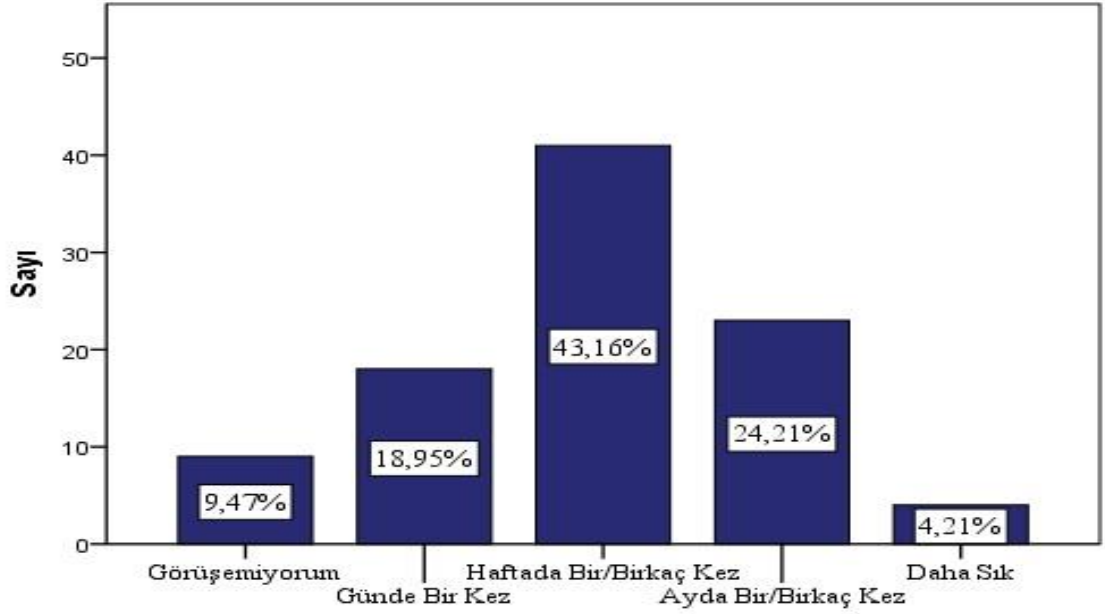
Örneklem grubunun tamamına yakını (%96,8) göç sonrası Suriye’yi ziyaret etmediğini, %3,2’si ise ziyaret ettiğini ifade etmiştir. Suriyeli göçmenler her ne kadar kimlik ve Suriye’ye aidiyetlerini korumaya çalışsalar da büyük çoğunluk, göç sonrası oluşan yeni şartlar gereği ve bölgede kendileri için güvenli bir alan oluşmaması nedeni ile Suriye’yi ziyaret etmekten kaçınmaktadır.

Tablo 54: Katılımcıların Suriye’yi Ziyaret Etme Durumları İle Yaş Değişkeni Arasında Ki Kare İlişki Durumu Tablosu

Katılımcıların Yaşı * Katılımcıların Suriye'yi Ziyaret Etme Durumu Crosstabulation					
			Katılımcıların Suriye'yi Ziyaret Etme Durumu		
			Evet	Hayır	Toplam
Katılımcıların Yaşı	18-25	n	1	43	44
		%	33,3%	46,7%	46,3%
	26-35	n	1	33	34
		%	33,3%	35,9%	35,8%
	36-45	n	1	13	14
		%	33,3%	14,1%	14,7%
	46-55	n	0	3	3
		%	0,0%	3,3%	3,2%
	Toplam	n	3	92	95
		%	3,2%	96,8%	100,0%

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,943 ^a	3	,815	,768	
Likelihood Ratio	,862	3	,834	1,000	
Fisher's Exact Test	2,231			,589	
Linear-by-Linear Association	,291 ^b	1	,590	,726	,398
N of Valid Cases	95				
a. 5 cells (62,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,09.					
b. The standardized statistic is -,539.					

Katılımcıların Suriye’yi ziyaret etme durumu ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (Fisher’s Exact Test=2,231, p=0,589). Katılımcıların büyük çoğunluğu Suriye’yi ziyaret etmediklerini ifade etmektedir.

Şekil 8: Katılımcıların Suriyeli Yakınları ile Haberleşme Durumları

Katılımcıların Suriyeli yakınları ile haberleşme durumuna verdiği yanıtlar incelendiğinde, %43,1'i haftada birkaç kez; %24,2'si ayda birkaç kez; %18,9'u günde bir kez ve %4,2'si daha sık yanıtını vermiştir. Hiç görüşmeyen ise %9,4'lük kesim bulunmaktadır. Genel itibari ile göçmenlerin Suriye'de bulunan yakınları ile ilişkilerinin devam ettiği anlaşılmaktadır.

Tablo 55: Katılımcıların Suriye'ye Para Gönderme Durumları

Katılımcıların Suriye'ye Para Gönderme Durumu		
	n	%
Evet, Gönderiyorum	8	8,4
Hayır, Göndermiyorum	87	91,6
Katılımcıların Suriye'de Yatırım Sahibi Olma Durumu		
Evet, Var	2	2,1
Hayır, yok	93	97,9
Toplam	95	100,0

“Suriye'ye para gönderiyor musunuz?” değişkeni incelendiğinde hayır göndermiyorum diyenler %91,6, evet gönderiyorum diyenler ise %8,4'tür. Benzer şekilde katılımcıların Suriye'de yatırım sahibi olma durumları incelendiğinde %97,9'unun bir yatırımı olmadığı görülmektedir.

Tablo 56: Katılımcıların Ekonomik Durumlarını Tanımlama Biçimleri ile Suriye'ye Para Gönderme Durumları Arasında Ki Kare İlişki Durumu Tablosu

Katılımcıların Ekonomik Durumlarını Tanımlama Biçimleri * Katılımcıların Suriye'ye Para Gönderme Durumu Crosstabulation					
			Katılımcıların Suriye'ye Para Gönderme Durumu		
			Evet	Hayır	Toplam
	İyi	n	1	9	10
		%	12,5%	10,3%	10,5%
	Orta	n	6	41	47
		%	75,0%	47,1%	49,5%
	Kötü	n	1	32	33
		%	12,5%	30,3%	32,8%

Katılımcıların Ekonomik Durumlarını Tanımlama Biçimleri		%	12,5%	36,8%	34,7%
	Çok kötü	n	0	5	5
		%	0,0%	5,7%	5,3%
	Toplam	n	8	87	95

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	2,886 ^a	3	,410	,341	
Likelihood Ratio	3,534	3	,316	,361	
Fisher's Exact Test	2,539			,375	
Linear-by-Linear Association	1,923 ^b	1	,166	,213	,126
N of Valid Cases	95				
a. 5 cells (62,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,42.					
b. The standardized statistic is 1,387.					

Katılımcıların ekonomik durumları ile Suriye'ye para gönderme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulgulanmamıştır (Fisher's Exact Test=2,539, p=0,375). Gelir durumu ne olursa olsun bireyler Suriye'ye para göndermeyi tercih etmemektedir.

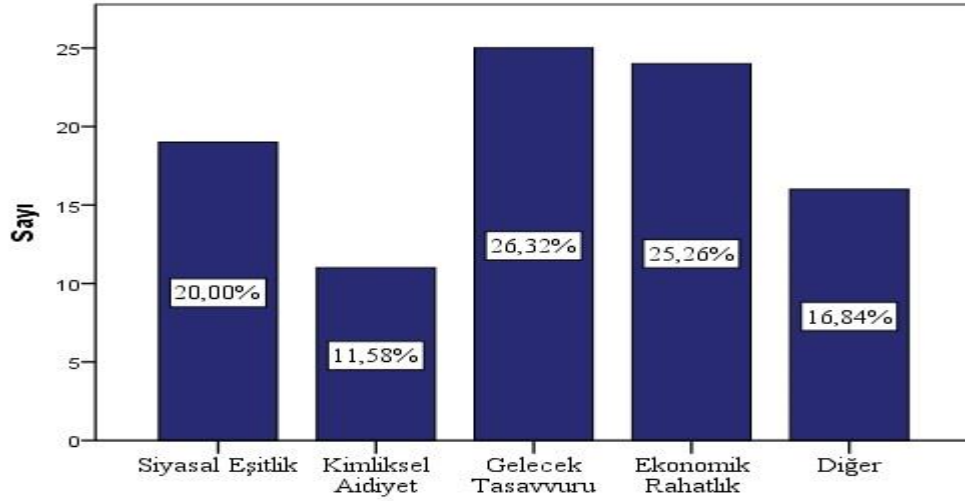
Tablo 57: Katılımcıların Suriye Televizyon ve Gazete Haberlerini Takip Etme Durumları

Katılımcıların Suriye Televizyon ve Gazete Haberlerini Takip Etme Durumu		
	n	%
Evet, Takip Ediyorum	56	58,9
Hayır, Takip Etmiyorum	39	41,1
Toplam	95	100,0

Katılımcıların Suriye televizyon, gazete ve haberlerini takip etme durumları incelendiğinde %58,9'u takip ettiğini, %41,1'i takip etmediğini ifade etmiştir. Suriye'deki yakınlarınızla görüşüyor musunuz?", "Suriye'ye para gönderiyor musunuz?", "Suriye'yi ziyaret ediyor musunuz?", "Suriye'deki televizyon ve gazete haberlerini takip ediyor musunuz?" ve "Suriye'de yatırımınız var mı?" sorularına verilen yanıtlar birlikte değerlendirildiğinde her ne kadar Suriye'yi ziyaret etmeseler, Suriye'de bir yatırım yapmasalar ya da Suriye'ye para göndermeseler de Suriye'deki güncel durumu takip etmeleri ve Suriye'deki yakınları ile iletişime devam etmeleri, ülkelerindeki savaşın üzerinden on yılı aşkın bir süre geçmiş olmasına rağmen halen Suriye'ye karşı bir aidiyet duydukları ve bir umut besledikleri sonucuna işaret etmektedir.

4.9. Vatandaşlık Algısı

Katılımcılar için vatandaşlığın anlamı ve vatandaşlık algılarına dair değerlendirmeler aşağıda sunulmuştur.

Şekil 9: Katılımcılar için Vatandaşlığın Anlamı

Katılımcıların vatandaşlık algısı ve tutumlarına ilişkin farklı cevaplar ürettikleri görülmektedir. Bu kapsamda “vatandaşlık size ne ifade ediyor?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde %26,3’ü gelecek tasavvuru, %25,6’sı ekonomik rahatlık, %20’si siyasi eşitlik ve %11,5’i ise kimliksel aidiyet olarak tanımlama yaptıkları görülmektedir.

Tablo 58: Katılımcıların T.C. Vatandaşlığına Başvurmak İsteme Durumları

Katılımcılara Hak Verilse T.C. Vatandaşlığına Başvurmak İsteme Durumu		
	n	%
Evet, İsterim	86	90,5
Hayır, İstemem	9	9,5
Katılımcıların İmkânı Olsa Çifte Vatandaşlık İsteme Durumu		
Evet, İsterim	91	95,8
Hayır, İstemem	4	4,2
Toplam	95	100,0

“Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına başvuru hakkı verilse başvurmak ister miydiniz?” sorusuna evet isterim diyenler genel kitlenin %90’ını, hayır istemem diyenler genel kitlenin %9,5’ini oluşturmaktadır. “İmkânınız olsa çifte vatandaş olmak ister miydiniz?” değişkenine görüşmecilerin %95,8’i evet isterim yanıtını verirken, %4,2’si ise hayır istemem yanıtını vermiştir. Bu durum, “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına başvuru hakkı verilse başvurmak ister miydiniz?” değişkeni ile birlikte değerlendirildiğinde katılımcılar içerisinde hem Türk vatandaşı olma eğiliminde olan hem de çifte vatandaş olmak isteyenlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra Türk vatandaşlığı ya da çifte vatandaşlık talebine uzak olan kişi sayısı oldukça azdır.

Tablo 59: Katılımcıların T.C. Vatandaşlığına Başvurmak İsteme Durumları İle Cinsiyet Değişkenleri Arasındaki İlişkinin Ki Kare Durumu Tablosu

Katılımcılara Hak Verilse T.C. Vatandaşlığına Başvurmak İsteme Durumu * Katılımcıların Cinsiyeti Crosstabulation					
			Katılımcıların Cinsiyeti		
			Kadın	Erkek	Toplam
	Evet	n	44	42	86
		%	51,2%	48,8%	100,0%
	Hayır	n	4	5	9

Katılımcılara Hak Verilse T.C. Vatandaşlığına Başvurmak İsteme Durumu		%	44,4%	55,6%	100,0%
	Toplam	n	48	47	95

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,147 ^a	1	,701	,740	,486
Continuity Correction ^b	,001	1	,974		
Likelihood Ratio	,147	1	,701	,740	,486
Fisher's Exact Test				,740	,486
Linear-by-Linear Association	,146 ^b	1	,703	,740	,486
N of Valid Cases	95				
a. 2 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,45.					
b. Computed only for a 2x2 table					
c. The standardized statistic is ,382.					

Katılımcılara hak tanınması halinde Türk vatandaşlığına başvurmak isteme durumları ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (Fisher's Exact Test $p=0,740$). Hem kadınların hem de erkeklerin Türk vatandaşı olma durumuna olumlu yaklaştıkları söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Küreselleşmenin de etkisiyle 21. yüzyılda menşei ülkelerden hedef ülkelere doğru uluslararası bir göç yoğunluğu yaşanmaktadır. Bu göç yoğunluğunun önemli bir ayağını oluşturan Suriye göçü, 2011 yılında yaşanan kaostan ardından Türkiye'nin hem hedef ülke hem de transit ülke olarak ilk sırada yer almasına neden olmuştur. Komşu ülke olarak Türkiye, bölgenin istikrara kavuşmaması ve daha iyi bir yaşam kaygısı ile Suriyeli göçmenlerin güvenli bir limanı olmaya devam etmektedir. Göç süreci farklı toplumsal yapı içerisinden gelmiş bireylerin bir arada yaşama zorunluluğunu ortaya çıkaran önemli bir olgudur. Hedef ülkelerin sosyal, kültürel ve ekonomik dengelerini de etkileyen bu zorunluluk, farklı toplumsal hafızaya sahip bireyler arasında da zamanla çözülmesi gereken sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Bu durumun en önemli nedeni, Suriye'den Türkiye'ye olan göç dalgasının yıllar içerisinde kamplardan şehirlere doğru yayılan bir sürece dönüşmesidir. Dolayısıyla Suriyeli göçmenler, hızlı ve yoğun bir etkileşim sonucu göç ettikleri şehirlerde bir değişim ve dönüşümün de kaynağı olarak sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi sorunların merkezi aktörleri haline gelmiş, göç süreci çok değişkenli bir yapıya bürünmüştür. Bu bağlamda yapılan araştırmalar da kentler özelinde analiz edilmeye başlanmış, kentlerdeki Suriyeli göçmenlerin mevcut görünümünün neler olduğunun tespiti yoluna gidilmiştir.

Kentlerin sunmuş olduğu olanaklardan faydalanmak isteyen Suriyeli göçmen nüfusunun, daha iyi bir yaşam kaygısı ile kentlerde hareketliliği ise devam etmektedir. Bu hareketliliğin etkisi ile Türkiye'de Geçici Koruma Statüsünde bulunan Suriyeli göçmenler için yasal mevzuatta yapılan düzenlemeler ve alınan önlemler ise zaman zaman yetersiz kalmaktadır. Başta güvenlik, adaptasyon, ekonomi, çalışma hayatı, eğitim gibi alanlarda kendini gösteren ve çözüm bekleyen bu sorunlar, ülke gündeminin de odak noktasını oluşturmaya devam etmektedir.

Türkiye'de Suriyeli göçmenler hem ikametgâhlarına izin verilen illerde hem de izin verilmeyen ve kendilerine kapalı hale getirilen illerde yaşamlarını sürdürmektedir. Bu iller arasında olan Antalya, bir yandan turizm ve tarım sektöründeki iş olanakları ile göçmenler için bir çekim alanı oluşturmakta bir yandan da ikametgâh iznine kapalı hale getirilen şehirler arasında öne çıkmaktadır. Kent profili açısından bakıldığında Antalya önemli bir turizm kenti olarak coğrafi konumu, tanınırlığı ve yüksek eğitim olanakları bakımından önemli fırsatlar sunmaktadır. SEGE (İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması) 2017'nin verilerine göre en gelişmiş iller sıralamaları ve endeks değerlerinde Antalya 5. Sırada yer almaktadır. Kent, turizm, tarım, kişi başı yabancı sermayeli şirket sayısı

ve okuryazar kadın oranı değişkenlerinde Türkiye’de en iyi değere sahip il olarak belirtilmiştir (SEGE, 2017: 38-39). Şehir aynı zamanda iç göçler ve dış göçler nedeniyle farklı kültür ve inançtan bir nüfusu içinde barındıran heterojen bir yapıya sahiptir (Demir, 2022: 89-91). Özellikle gönüllü olarak kente yerleşen Rus göçmen sayısı oldukça fazladır. Ancak Rus göçmenler, birçoğu evlilik yoluyla kente gelen, yüksek nitelikli, iyi derecede Türkçe dil yeterliliğine sahip, yerel kültürün gelenek ve göreneklerini kısa sürede öğrenen ve sürekli yerel halkla iletişimde olan bir kitleyi ifade etmektedir. Ayrıca Ruslar, kentin turizm alanındaki istihdamına önemli katkılar da bulunmaktadır. Bu durum kentin ekonomik, sosyo kültürel yapısına paralel olarak toplumsal kabul süreçlerini de hızlandırmıştır (Deniz ve Özgür, 2015). Ancak Suriyeli göçmenlerin hem zorunlu göç süreçleri hem de sosyo-demografik yapıları araştırma bulgularında da görüldüğü üzere tamamen Rus göçmen profilinden farklılaşmaktadır. Suriyeliler, genel olarak kentte eğitim seviyesinin düşüklüğü, Türkçe dil bilgisinin yetersizliği, kayıt dışı istihdam, düşük ücretler ve niteliksiz işler, köken kültüre bağlılık, ekonomik refah düzeyinin düşüklüğü gibi özellikler göstermektedir. Dolayısıyla kentin Suriyeli nüfusa kapalı olması ve beraberinde gelen sorunlara kalıcı çözümler üretilmedikçe Suriyeli nüfusun Antalya ve yerel halkla uyum süreci zorlaşacaktır.

Literatürde ise daha makro ölçekte Suriyeli göçmen nüfusu barındıran kentlerde çalışmalar yoğunlaşmış, Antalya özelinde ise araştırmalar ve değerlendirmeler çok kısıtlı kalmıştır. Bu çalışmanın literatürde edineceği özgünlük, geçici koruma altındaki Suriyeli göçmenlerin ikametgâh izni verilen sınır illeri ve büyük kentlerdeki görünümünün aksine; ikametgâha kapalı bir il olarak Antalya’nın belli ilçelerinde sosyo-mekansal toplanma eğilimi göstererek yaşamlarını sürdüren ve kayıt dışı olarak bilinen Suriyeli göçmenlerin mevcut görünümünün ortaya konması ile sağlanmaktadır. Bu bağlamda yapılan araştırma, Suriyeli göçmenlerin sosyo demografik yapıları ve mevcut görümleri ile ilgili olarak Antalya için sınırlı bilgiler vermekle birlikte, özellikle kayıt dışı Suriyeli göçmenler hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Bu açıdan çalışmada genellemenin değil duruma özgü bilgi ortaya koymanın farkındalığı ile hareket edilerek araştırma bulguları değerlendirilmeye çalışılmıştır. Ancak çalışmada araştırmacı kimliğinin getirmiş olduğu sorumlulukla sahada araştırmayı tamamlayabilmek ve göçmenlerin durumlarında iyileştirmeye katkı sunabilmek amacıyla etik ilkelerden hareketle göçmenlere, ikametgâh izinleri ve göçmen statüleri ile ilgili sorular yöneltilmemiştir. Yapılan araştırmaların göçmenlerin özgürlükleri ve güvenliklerini tehlikeye atma riski taşımasından dolayı gizlilik ve mahremiyet araştırmalarda oldukça önem arz etmektedir. Kaldı ki ülkelerinden gönüllülük esasına dayalı olmadan kaçarak Türkiye’ye sığınan göçmenler, hassas ve kırılgan grupları oluşturmaktadır. Bu nedenle yapılan bu

araştırmada sahada göçmenlere yönelik deneyim ve gözlemlerden yararlanılarak kişisel bilgilerin gizliliği ilkesi korunmaya çalışılmıştır. Araştırmanın bulguları da bize göçmenlerin yerel halkla iletişim ve sosyalleşme girişimlerinden uzak kaldıklarını göstermektedir. Bu durum bulundukları göçmen statüsünden kaynaklı olarak kalabalık kent nüfusu içerisinde görünür olmayı tercih etmediklerinin bir işareti olarak değerlendirilebilir. Ayrıca göçmenler açısından göç deneyiminin getirdiği olumsuzluklar, göçün kriminalize edilmesi göç alanının da giderek ulusal ve uluslararası arenada politikleşmesine neden olurken, yoğun göç hareketliliği karşısında istatistikler ve veriler arasında da zaman zaman tutarsızlıklar görölmektedir. Dezavantajlılık oluşturan bu durumlar, yapılan araştırmanın verilerinin sınırlı olmasına yol açan etkenler arasındadır. Ancak araştırmanın Antalya özelinde değerlendirilerek gelecekte yapılacak daha derinlemesine araştırmalara kaynaklık etmesi beklenmektedir.

Daha önce belirtildiği gibi İl Emniyet Müdürlüğü ve Valilikten duyurulan açıklamalar doğrultusunda Antalya’da yasal yollarla bulunmayan Suriyelilerin ya kamplara ya da ikamet izinleri bulunan şehirlere geri gönderileceği bilgisi paylaşılmakla birlikte kentte kayıtlı Suriyelilerin oldukça üzerinde bir nüfusun varlığına da dikkat çekilmiştir. Durum böyle olunca şehirdeki Suriyeli göçmenlerin mevcut durumları hakkındaki bilgilerin de netliğe kavuşamadığı, göçmenlerin engellemelere rağmen Kepez, Konyaaltı, Muratpaşa, Döşemealtı ve Aksu gibi merkez ilçelerde kümelandıkları görölmektedir. Özellikle Kepez ilçesinin Güneş Mahallesi ve Habipler Mahallesi’nde Suriyeli göçmenlerin yoğunluğu göze çarpmaktadır. Öyle ki adı geçen mahallerde bazı cadde ve sokakların tamamında Suriyelilerin olduğu, Türk Vatandaşlarının yaşamadığı ve hatta işletmecisi Türk olan esnafın dahi bulunmadığı görölmüştür. Bunun yanında Suriyeli kadın ve erkeklerin bu mahallelerde kamu alanı olan park ve bahçeleri kendi yaşam alanları olarak kullandıkları, görüntü ve evre kirliliğine neden oldukları gözlemlenmiştir. Mahallelerde Suriyeli göçmenlere ait market, fırın, berber, kuaför gibi işletmeler açılmış ve bu işletmelere Türkiye’de bulunan yasalara aykırı olarak Arapça yazılı tabelalar asılmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde ikamet izinleri bulunmayan Suriyelilerin işyeri açma ruhsatlarının olup olmadığı ve vergi mükellefiyet durumları acilen takibe alınarak, kapalı bir ekonomi alanının oluşmasının önüne geçilmelidir. Tüm bu sebeplerden dolayı yerli halkın bu mahalleleri büyük oranda terk ettiğinin de gözlemlenmesi, mahallelerde bir “Suriyeli Gettosu”nun da oluşmaya başladığını göstermektedir. Dolayısıyla özellikle bu bölgelerde Suriyeli göçmenlerin işyerlerine ve ticari faaliyetlerine yönelik denetimlerin arttırılması, evre düzenin sağlanması ve gettolaşmanın önüne geçilmesi alınması gereken önlemlerin ilk sıralarında yer almaktadır.

Suriyeli göçmenlerin sosyo-mekânsal olarak ayrışmasına neden etkenlerden biri de, Suriyelilerin ev kiralamakta kimliklerinden dolayı zorluk çekmeleridir. Araştırma bulgularında da katılımcıların tamamına yakın bir bölümünde bu durum doğrulanmıştır. Yapılan araştırmadaki katılımcılar ile her ne kadar pandemi şartları göz önünde bulundurularak görüşmeler yapılmış olsa da katılımcıların bazıları ile kendi davetleri üzerine evlerinde görüşme gerçekleştirilmiştir. Gözlemler neticesinde özellikle Kepez ve Aksu ilçelerinde yaşayan Suriyeli göçmenlerin, genellikle tek katlı, gecekondü veya konteyner tarzda evlerde yaşadıkları, evlerinde yeterince eşyanın ve hijyen malzemesinin bulunmadığı, özellikle atıl vaziyette bulunan evleri tercih ettikleri tespit edilmiştir. Dolayısıyla Suriyeli göçmenlerin barınma sorunları kentte belirli bölgelerde yoğunlaşmalarına neden olmaktadır.

Türkiye’de bulunan Geçici Koruma Statüsü’ndeki Suriyeliler, Göç idaresi Müdürlükleri tarafından verilen “Geçici Koruma Kimlik Belgeleri” ile kaydoldukları illerde bulunan kamu hizmetlerine erişebilmektedirler. Antalya İl Göç İdaresi Müdürlüğü’nce Geçici Koruma Kimlik Belgesi verilmeyen Suriyeli göçmenler ise acil sağlık hizmetleri dışında il içerisinde kamu hizmetlerine erişememektedirler. Zaman zaman mağduriyet yaratan bu duruma rağmen, Suriyeli göçmenler, tarım alanında insan gücüne duyulan ihtiyaç, turizm alanındaki ucuz iş gücü, Antalya’nın iklim yapısının Suriye ile benzer oluşu gibi sebeplerle Antalya’dan ayrılmayı tercih etmemektedirler. Problemin çözümüne yönelik olarak Antalya’nın bu özel durumu yeniden değerlendirilmeli ya Suriyelilerin Antalya’da yaşamalarının denetim politikalarıyla önüne geçilmeli ya da politika yapıcılarca yine kontrollü olarak Antalya’daki Suriyelilere de “Geçici Koruma Kimlik Belgesi” düzenlenebilmenin önü açılmalıdır.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında genel olarak Türkiye genelinde yapılan araştırmaların sonuçları ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Dolayısıyla bulgular araştırmaya başlamadan önce ortaya konan varsayımları doğrulamaktadır. Örneklem grubunun çoğunluğu genç ve genç yetişkin bireylerden oluşan, yaşlı nüfusun (65+) görülmediği bulgular içermektedir. Katılımcıların çoğunluğunun 9-10 yıldır Türkiye’de yaşadığı tespitinden hareketle, genç nüfusun da Suriye göç sürecinin başından beri Türkiye’de bulunduğu söylenebilir. Buna ek olarak yaşlı nüfusa örneklemde rastlanmaması, genç nüfusun Antalya’da bulunma sebebinin en önemli işaretinin çalışma ve istihdam olanaklarının olduğunu göstermektedir. Ancak Antalya’da çalışma izni olmayan Suriyeli göçmenlerin eğitim düzeyindeki düşüklük, nitelikli meslek sahibi olmama, dil yeterliliğinin sağlanmamış olması gibi diğer sonuçlar ile birlikte değerlendirildiğinde, bu genç nüfusun daha çok vasıfsız ucuz iş gücü olarak, kentte karşılık bulduğu tespiti yapılabilir. Antalya’daki yetişkin kadın ve erkek Suriyeliler çoğunlukla güvencesiz günübirlik işlerde yevmiye usulü ile çalışmaktalar üstelik

Türk işçilere göre çok daha az ücret almaktadırlar. Bu durum Suriyeliler açısından bir mecburiyet olarak dayatılmakta ve emek sömürüsüne neden olmaktadır. İşverenler açısından da genellikle sigortalı bir Türk çalıştırmaktansa sigortasız ve daha az ücret ödeyeceği bir Suriyeli çalıştırmak tercih sebebi olarak öncelenmektedir. Göçmen kimliği ve yasal statü açısından bakıldığında ise genç nüfus kitlesinin, şehrin işgücüne katılım düzeylerinin istatistiki verileri ve bu verilerin Türkiye'nin emek piyasasında nasıl bir yer bulduğunun kesin olarak tespitinin yapılması mümkün gözükmemektedir. Netice itibariyle genç nüfusun, kayıt dışı olarak kentte tutunmaya çalışması aynı zamanda kayıt dışı istihdamı tetikleyici bir durum yaratmaktadır. Dolayısıyla Antalya'daki denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi ve politika yapıcılar tarafından Suriyeli göçmenlerin Türk ekonomisine planlı bir şekilde entegre edilmeleri önem arz etmektedir.

Görüşmeye katılan Suriyelilerin hanede yaşayan kişi sayıları ve gelir durumlarına göre “Hanenin aylık ortalama geliri ne kadardır?” değişkenine verilen cevaplar incelendiğinde, genel kitlenin vermiş olduğu beyanlar doğrultusunda ortalama hane başına düşen aylık gelirin 7.268,42 TL olduğu tespit edilmiştir. Göçmenlerin ekonomik durumunu ortaya koymak amacıyla göç öncesi ve göç sonrası ekonomik durumlarıyla ilgili sorular da yöneltilmiştir. Ekonomik algılarının Türkiye’de yaşam standartlarına göre farklılaştığı ortaya konulmuştur. Katılımcıların ekonomik durum değişkenine bakılacak olursa orta ve kötü diyenlerin oranı genel kitlenin tamamına yakınına yakınına oluşturduğu görülmüştür. Katılımcıların savaş öncesi sosyal hayat değişkenine baktığımızda ise orta ve iyi diyenlerin genel oranı Türkiye’deki mevcut durumlarının tam tersi bir şekilde olup, genel kitlenin tamamına yakınına oluşturmaktadır. Yapılan literatür taramalarında da görüldüğü gibi bu durumun sonuçlarını farklı illerde yapılmış olan çalışmalarda da görmek mümkündür. Mardin İl’inde yapılmış bir araştırmanın sonuçlarında; Apak(2014)’ın da dediği gibi Suriye’de her şeyin daha ucuz olduğunu, Türkiye’de hayatın daha pahalı olduğunu, bu açıdan ekonomik anlamda daha rahat bir hayat sürdüremediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Bu durum savaş öncesi Suriye’deki sosyal hayatlarının ve ekonomik kazanç düzeylerinin çoğunlukla gelir-gider dengesinde olduğunu, yaşamış oldukları göç süreçleri ve yeni bir yaşam mücadelesinin de etkisi ile Suriye’deki savaş öncesi yaşantılarının daha iyi olarak algılandığını ancak her ne kadar Türkiye’de can güvenliği riskleri bulunmasa da menşei ülkelerindeki standartlarının daha iyi olduğunu düşündüklerini göstermektedir.

Araştırmaya dâhil olan evli katılımcıların % 92,15’i çocuk sahibidir. Türkiye’de doğum yapanların oranı ise %59,57’dir. Örneklem grubunun tamamına yakınının da (%96,8) göç sonrası Suriye’yi ziyaret etmediği göz önüne alındığında; çocukların bir kısmının Suriye’yi ve

Suriye toplumunu hiç tanımadığını bir kısmının da hem Türkiye hem de Suriye’de yaşama süreçlerini deneyimlediği görülmektedir. Göçmenlerin eğitim durumları incelendiğinde katılımcıların neredeyse tamamının eğitim düzeyinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak da mesleki yetkinliklere sahip değildirler. Çocuklu katılımcılar arasında okul çağında olan ve okula devam eden çocukların oranı ise %35,8’dir. Her ne kadar görüşme formlarına yansımamış olsa da özellikle Suriye’deyken 12-18 yaş aralığında göç etmiş olan Suriyeli çocukların, ülkelerindeyken okula gittikleri ancak göç süreci sonrasında çoğunlukla eğitim-öğretim hayatlarına devam etmedikleri öğrenilmiştir. Tüm bunlar bize eğitim alanının Suriyeli göçmenler ve çocukları için önemli bir sorun olmaya devam ettiğinin göstergesidir. Özellikle çocukların savaş ve göç sonrası eğitim olanaklarından ve haklarından mahrum kalması, diğer bütün sorunları tetikleyecek bir etkiye sahiptir. Yapılan saha çalışmasında edinilen gözlemler doğrultusunda; okul çağında bulunan çocukların çoğunlukla okula devam etmemesi, kâğıt-karton toplayıcılığı yaparak geri dönüşüm sektöründe çalıştıklarını, ailelerin çocuklarını okula gönderme konusunda bilinçsiz olduklarını, çocukların çoğunlukla sokakta çalıştırılarak Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre aslında suça sürüklendiklerini, ihmale ve istismara açık olduklarını göstermektedir. Suriyeli göçmen çocukların eğitim kurumlarına kayıtlarında daha esnek ve inisiyatif alan bir mevzuat uygulanmasına karşın bu konunun standart bir çözüme kavuşturulamaması dikkat çekicidir. Buna ek olarak kötü hayat şartları, ebeveynlerin eğitim düzeylerinin düşüklüğü, refah düzeyi, sosyal dışlanma gibi nedenler göçmen çocukların okulla buluşmasında en önemli engeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum çocuklar açısından hem bir mağduriyet yaratmakta hem de Suriye’deki kargaşa ortamının sulh ile nihayete ermesi sonrasında, Suriye’nin yeniden inşasında aktif ve önemli bir role sahip olması beklenen yeni nesil Suriyelilerin, eğitimsiz bir nesil olarak yetişmelerine sebebiyet vermektedir. Ayrıca okula devam etmeyen çocukların, saha gözlemlerinden de elde edilen bilgiler doğrultusunda kâğıt toplayıcılığı gibi işlerde çalışmalarının ev ekonomisine katkı sunduğu düşüncesiyle aileleri tarafından olumlu karşılandığı görülmüştür. Hem ulusal hem de uluslararası kanunlarda yasak olan bu durum, eğitim hakkının ihlal edildiği anlamına gelmektedir. Bu sorunun çözümüne yönelik Antalya’daki kamu kurumlarının (Milli Eğitim Müdürlüğü, Emniyet Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, Yerel Yönetimler) ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarının ortak bir koordinasyonu ile okul terkinin önüne geçilmesi gerekmektedir. Ebeveynlerin sürdürülebilir geçim kaynaklarına kavuşturulması böylelikle çocuk işçiliğinin engellenmesi sağlanmalıdır. Ayrıca çocukların okulla buluşturulması, ebeveynlere oranla sosyalizasyon süreçlerinin daha hızlı gerçekleşmesini sağlayacaktır.

Eğitim alanının en önemli olumsuz yansımalarından biri de göçmenlerin Türkçe dil yeterliliği ile ilgilidir. Nitekim araştırmada Türkçeyi yeterli düzeyde konuştuğunu düşünenlerin oranı %42,1 olarak belirlenmiştir. Saha gözlemlerinden elde edilen bilgilerde ise okul çağında olup, okula devam eden Suriyeli çocukların Türkçe anlama ve anlatma düzeyleri bakımından yeterli oldukları görülmüştür. Türkçe bilmeyen aile üyeleri gündelik hayatta çocukları aracılığıyla iletişim kurmayı tercih etmektedirler. Başta gündelik hayatlarını sürdürmede ve yerli halkla sağlıklı iletişimde önemli bir rolü bulunan dil yeterliliği entegrasyon sürecinin de önemli bir aracıdır. Heckmann (2006)'a göre dil, diğer birçok entegrasyon kanalının anahtarıdır. Kültürel entegrasyonun en önemli değişkeni olan dil, hedef ülkenin sosyo-kültürel yaşantısına entegre olmanın ön koşulları arasında yer alır. Sosyo-mekânsal olarak Suriyeli göçmenlerin belirli mahallelerde toplanması da dil öğrenme düzeylerinde etkili olmaktadır. Ayrıca katılımcıların %85,3'ünün Arapçayı aile içerisinde ve hemşerileri ile kullanmaya devam etmesi Suriyelilerin kitlesel olarak Türkçe öğrenme süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Ancak Arapçanın yoğun bir şekilde kullanılması Castles ve Miller'ın (2008:53); “köken kültüre başvurmak, yeteneklerin ve deneyimlerin zarar gördüğü durumlarda insanlara özsaygılarının devamı konusunda yardımcı olmaktadır” ifadesini de doğrulamaktadır. Ayrıca örneklem grubunun Geçici Koruma Kimlik Belgesi'ne sahip olamayışı da Halk Eğitim Merkezleri tarafından Suriyeli göçmenlere verilen Türkçe dil öğrenim kurslarından yararlanamamalarına neden olmaktadır. Netice itibarıyla orta ve uzun vadede eğitim alanı, sorunlu bir alan olmaya devam edecek gibi gözükmemektedir. Bu alanda daha radikal ve proaktif önlemlerin alınması gerekmekte, özellikle Suriyeli göçmen çocukların tümünün okulla buluşturulması ve konunun sadece mevzuatta kalmaması başka bir ifade ile gösterilen esnek yaklaşımın yerine daha dengeli ve tutarlı uygulamalar konulmalıdır.

Araştırmada katılımcılara yöneltilen “Türkiye’de kendinizi güvende hissediyor musunuz?” sorusuna “evet” cevabını verenler, genel kitlenin çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bu durum Suriye’den güvenlik endişesi ile Türkiye’ye gelen göçmenlerin öncelikli olarak can ve mal korkusundan kurtulduğunu göstermektedir. “Türkiye dışında bir yerde yaşamak ister miydiniz?” sorusuna, evet ve hayır diyenlerin dengeli olduğu görülmektedir. Bu durum araştırma sonuçlarına yansımaya da çalışma esnasında katılımcılardan alınan sözel dönütler ışığında, Türkiye’ye göç eden Suriyelilerin ilerleyen süreçte özellikle Avrupa ülkelerine göç etme isteklerinin olduğunu ve bu doğrultuda cevap verdikleri görülmektedir.

Suriye’deki durumun istikrara kavuşamaması, literatürde yapılan araştırmalar ve elde edilen bulgular, Türkiye’de “geçici” veya “misafir” olarak nitelendirilen Suriyelilerin ülkelerine kısa vadede kendi istekleri ile geri dönüşlerinin pek mümkün olmadığını

göstermektedir. Nitekim göçmenlerin Türkiye’de kalıcı oldukları varsayımı bu araştırmada da doğrulanmıştır. Araştırmaya göre de Suriyeli göçmenler gelecek planlarını Türkiye’ye göre yapmakta ve vatandaşlık beklentisi içinde bulunmaktadırlar. Ancak Suriyeli göçmenlerin %81,1’inin Türkiye’de kendilerini yabancı hissetmeleri, komşuluk ilişkilerinde ve Türk vatandaşları ile anlaşma ve iletişim kurmada çekimser kalmaları Türk toplumu ile uyum ve entegrasyon süreçlerinde önemli sorunlar yaşadıklarının göstergesidir. Yaşadıkları yerlerde zaman zaman ayrımcılığa maruz kaldıklarını düşünen Suriyeli göçmenler yine de kendilerini Türkiye’de güvende hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu durum savaş ortamında olmaktansa kendileri ve aileleri için can güvenliğinin önemli olduğunu ve öncelikli olarak temel ihtiyaçlarını karşılamak istediklerini göstermektedir. Ayrımcılık, dışlanma, damgalanma gibi Suriyeli göçmenlere karşı duruşu oluşturan sorunların kaynağında ise Türk toplumunun toplumsal kabul pratikleri bulunmaktadır. Bu pratiklerin en önemli unsurunu coğrafi yakınlık ve ortak inanç iklimine rağmen iki toplum arasındaki kültürel farklar ve anlam kodları oluşturmaktadır. Buna ek olarak göçmenlere yönelik oluşan bu reaksiyonları anlayabilmek için göç sürecinin neden olduğu değişim ve dönüşümlere odaklanmak gereklidir. Sosyo-kültürel yapı içerisinde ortak anlam kodlarına sahip olabilmek bir arada yaşamak yoluyla gerçekleşir. Örneğin Suriyeli göçmenler için bilgi edinmek, eğitim almak, dil öğrenmek entegrasyon sürecinin bir parçası olarak görülürken, yüzünü batıya dönmüş Türk toplumu için modernleşme sürecinin parçalarıdır. Bir arada yaşamın en önemli bileşenlerinden biri de sosyal kontrolün sağlanması ve çatışmaların önlenmesidir. Nitekim bir arada yaşam aynı kültür içinde, benzer anlam kodlarını oluşturan bireylerin davranış setlerini içerir. Dolayısıyla toplumsal yapının oluşturduğu normatif kalıpların dışında davranmak, çoğu zaman farklı olarak nitelendirilir. Bu bağlamda 10 yılı aşan bir sürenin ardından Türk toplumu ve Suriyeli göçmenlerin bir arada yaşamayı benimsediklerini söylemek mümkün gözükmemektedir. Dolayısıyla çatışmanın da kaynağı olan bu durum, entegrasyon sürecini de sürekli sekteye uğratmaktadır. Toplumsal yapı içerisinde sosyal yapıyı korumaya yönelik oluşan davranış setleri de çoğu zaman yerel halkın göçmenlere karşı olan tepkileri ile ortaya çıkmaktadır. Yerellik, coğrafi bir işaretlemeden ziyade bulunulan mekânın sosyo-kültürel yapısının bileşenlerini içinde barındıran bir olgudur. Bu açıdan bakıldığında yerellik, bir arada yaşayabiliyor olmanın da bir görünümünü ifade eder. Ancak Suriye göçünün çok değişkenli karmaşık yapısı, yerelin hafızasını başka bir ifade ile kolektif bilinci kesintiye uğratan özellikler göstermektedir. Netice itibariyle kültürel farklılık ve anlam kodları, toplumsal yapıya yönelik dinamikler, bir arada yaşama biçiminin gelişmemesi, Suriyeli göçmenlerin Türk toplumuna uyum sorunlarının kaynağında bulunan başlıca unsurlardır.

Netice itibariyle Antalya özelinde Suriyeli göçmenlerin kent içinde izole bir şekilde yaşamlarına devam etmesi ve göçmen statülerindeki belirsizlik, gelecek planlarında olan Türkiye’de, Türk toplumuyla bir arada uyum içinde yaşamasını engellemektedir. İstihdamda yasal olarak yer edinemeyen, kötü şartlarda ve barınma sorunları yaşayan, eğitim, sağlık ve güvenlik hizmetlerinden yeterince faydalanamayan, yerel halkla etkileşim ve iletişimde bulunmayan, aidiyet duygusundan yoksun bir kitlenin sorunlar yumağı haline geleceğı açıktır.

KAYNAKÇA

- Ağır, O. (2018). Türkiye'deki Suriyelilere sağlanan kamusal hizmetlere yönelik bir değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 111-128.
- Ağır, O. ve Çarkıt, M. (2017). Suriye iç savaşının Türkiye'nin sınır güvenliğine etkileri. *KAYES 2017 I. Uluslararası Kahramanmaraş Yönetim, Ekonomi ve Siyaset Kongresi* (ss. 434-457). Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Ağır, O. ve Sezik, M. (2015). Suriye'den Türkiye'ye yaşanan göç dalgasından kaynaklanan güvenlik sorunları. *Birey ve Toplum*, 5(9), 95-123. <https://doi.org/10.20493/bt.96863>
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 293-303.
- Aktaş, M. T. (2015). Göç olgusu ekonomik kalkınmada itici güç olabilir mi? *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 37-38.
- Aktay, Y. (2003). Küreselleşme ve çok kültürlülük. *Tezkire, Düşünce, Siyaset ve Sosyal Bilim Dergisi*, 35, 66-89.
- Alakuş, E. ve Uzan, Y. (2020). İnsan ticaretine konu olma potansiyeli bakımından Türkiye'nin Afgan düzensiz göçmen gerçeği. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 92-117. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi.
- Apak, H. (2014). *Suriyeli göçmenlerin uyumu ve gelecek beklentileri: Mardin örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Mardin.
- Ardıç Çobaner, A. (2016). Türkiye'de çocuk işçiliği sorunu ve haberlerde Suriyeli çocuk işçilerin izini sürmek. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, 5(9), 13-49.
- Arı, T. (2007). Uluslararası İlişkiler Teorileri, İstanbul, Akt. Merve İrem Yapıcı, Uluslararası ilişkiler disiplininde entegrasyon teorilerinin yeri ve etkinliği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(3), 63-83.
- Aygül, H. H. (2018). Mülteci emeğinin Türkiye işgücü piyasalarındaki görünümü ve etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 9(20), 68-82. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.369358>
- Barakat, S. and Strand, A. (2000). Forced migration and dilemmas of humanitarian assistance: Challenges for applied research. *Norsk Geografisk Tidsskrift-Norwegian Journal of Geography*, 54(3), 134-136. <https://doi.org/10.1080/002919500423753>

- Başel, H. (2007). Türkiye’de nüfus hareketlerinin ve iç göçün nedenleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (53), 515-542.
- Baylan, M. ve Pazarcı, P. (2017). Türkiye’ye göç ve kayıt dışı istihdam. *KAYES 2017 I. Uluslararası Kahramanmaraş Yönetim, Ekonomi ve Siyaset Kongresi* (ss. 177-189). Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Böke, K. (Ed.). (2009). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Castles, S. and Miller, M. J. (2008). *Göçler çağı: Modern dünyada uluslararası göç hareketleri*. (B. U. Bal ve İ. Akbulut, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çabuk, G., Öncel, S. ve Atamtürk, E. (2022). Suriye’den Antalya’ya göç eden ailelerin gelecek arayışı: Fenomenolojik bir çalışma. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, (20), 92-111. <https://doi.org/10.46218/tshd.1219263>
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 67-91.
- Çetin, İ. (2016). Labor force participation of Syrian refugees and integration: Case of Adana and Mersin cities. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(4), 1001-1016. <https://doi.org/10.21547/jss.265320>
- Çetin, İ. (2016). Türkiye’de Suriyeli sığınmacıların sosyal ve kültürel entegrasyonu. *Sosyoloji Dergisi*, (34), 197-222.
- Çiloğlu, A., Demir G. ve Aydoğdu Y. (2017). Suriye krizinin Türkiye’ye etkisinin beyin göçü bağlamında değerlendirilmesi. *KAYES 2017 I. Uluslararası Kahramanmaraş Yönetim, Ekonomi ve Siyaset Kongresi* (ss. 32-49). Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Demir, E. (2022), Antalya’nın nüfusu ve sosyal özellikleri üzerine bir değerlendirme. *Turkish Academic Research Review*, 7(1), 75-96. <https://doi.org/10.30622/tarr.1054170>
- Deniz, A. Ç., Ekinci, Y. ve Hülür, A. B. (2016). “Bizim müstakbel hep harap oldu”: Suriyeli sığınmacıların gündelik hayatı Antep-Kilis çevresi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Deniz, A. ve Özgür, E. M. (2013). Antalya’daki Rus gelinler: Göçten evliliğe, evlilikten göçe. *Sosyoloji Dergisi*, 3(27), 151-175.
- Dönmez Kara, C. Ö. (2016). Türkiye’de yabancıların çalışma hakkı: Suriyelilerin işgücü piyasasındaki durumu. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 151-174. <https://doi.org/10.32739/uskudarsbd.2.2.5>
- Eminoğlu, F. (2020). *İlişkisel sosyoloji bağlamında Suriyeli göçmen gençlerin özneleşme süreçlerinde mekan: Gaziantep örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim ve Toplumsal Dönüşüm Anabilim Dalı, Gaziantep.

- Erdoğan, E. ve Semerci Uyan, P. (2021). *Toplumsal araştırma yöntemleri için bir rehber gereklilikler, sınırlılıklar ve incelikler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. (2014). *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması*. HUGO Yayınları.
- Erdoğan, M. (2016). Kopuştan uyuma kent mültecileri Suriyeli mülteciler ve belediyelerin süreç yönetimi İstanbul örneği. *Şehir ve Toplum Dergisi*, 6, 84-110.
- Erdoğan, M. M. (2014). *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması*.
- Ergül, E. (2012). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk hukukunda sınır dışı etme, geri gönderme ve geri verme*. Ankara.
- Erken, B. (2016). Uluslararası işgücü kanunu çerçevesinde Türkiye’de yabancıların çalışması. *Tisk Akademi Dergisi*, 11(22), 68-84.
- Erol, M. ve Ersever, O. G. (2014). Göç krizi ve göç krizine müdahale. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 24(1), 47-68.
- Faist, T. and Schade, J. (Eds.). (2013). *Disentangling migration and climate change: Methodologies, political discourses and human rights*. New York: Springer.
- Goodwin, G. S. and Rank, R. R. (2002). Anketler: İncelendiğinde ve kullanıldığında gerçek değerleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 161-197. doi.org/10.1023/A:1015231518620.
- Gök, G. O. (2016). Kimin güvenliği uluslararası göç-güvelik ilişkisi ve uluslararası örgütlerin rolü. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (31), 65-82.
- Göksal, G. U. (2019). *Göçmen entegrasyonu ve tanınma teorisi*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Güllüpnar, F. (2013). Göç olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 53-85.
- Günay, E., Atılgan, D. ve Serin, E. (2017). Dünya’da ve Türkiye’de göç yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 37-60.
- Gürkan, M. (2006). *Sosyolojik açıdan göç ve yasadışı göç hareketleri* (Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Kırıkkale.
- Hagen-Zanker, J. (2008). *Why do people migrate? A review of the theoretical literature*. MPRA Working Paper.
- Harris, J. R. and Todaro, M. P. (1970). Migration, unemployment and development: A two-sector analysis. *American Economic Review*, 60(1), 126-142.

- Kadan, Ö. F. (2020). Suriyeli göçmenler için büyük bir sorun: dil engeli. M. Tamer (Ed.), *Suriye krizi eksenindeki göçün Türk kamu yönetimine etkileri* (ss.169-182). İstanbul: Sonçağ.
- Kaypak, Ş. ve Bimay, M. (2016). Suriye savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyo kültürel etkileri: Batman örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1), 84-110.
- Keser, İ. (2011). *Göç ve zor Diyarbakır örneğinde göç ve zorunlu göç*. İstanbul: Ütopya Yayınevi
- Keskin, A. ve Okçu, V. (2021). Ortaokullardaki mülteci öğrencilere yönelik öğretmen ve öğrencilerin tutumlarının incelenmesi. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 311-332. <https://doi.org/10.53506/egitim.892264>
- Kızmaz, Z. (2018). Suriyeli sığınmacılar: Güvenlik kaygıları ve suç. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 392-431.
- Kocadaş, B. (2018). Suriyeli sığınmacılar ve çalışma hayatı: Sorunlar, tespitler ve öneriler. *Sosyolojik Düşün*, 3(1-2), 1-13.
- Koçak, O. ve Gündüz, R. D. (2016). Avrupa Birliği göç politikaları ve göçmenlerin sosyal olarak içermelerine etkisi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 66-91. <https://doi.org/10.17828/yalovasosbil.288377>
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Kolukırık, S. (2014). Uluslararası göç ve Türkiye: Yerel uygulamalar ve görünüm. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 6(2), 37-53.
- Korkmaz, M. (2017). Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye işgücü piyasasına etkileri ve değerlendirmeler. *Sosyal Güvençe Dergisi*, 7(13), 57-83. <https://doi.org/10.21441/sguz.2018.64>
- Kurnaz, E. (2016). *Türkiye’de bölgesel rekabet gücünün ölçümü ve rekabetçiliğin göç üzerine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Antalya.
- Küçükgöz, N. M. (2019). *Suriyeli mültecilerin il ekonomilerine etkisi: Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Kilis örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, Sakarya.
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57. <https://doi.org/10.2307/2060063>

- Lewis, G. J. (1982). *Human migration: A geographical perspective*. New York: St. Martin's Press.
- Martikainen, T. (2010). Din, göçmenler ve entegrasyon. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 38, 263-276.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. and Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431-466.
- Naz, Y. (2015). *Türkiye'nin uluslararası göç politikası ve uluslararası göçün Türkiye'deki güncel sorunları* (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Isparta.
- Nurdoğan, A. ve Öztürk, M. (2018). Geçici koruma statüsü ile Türkiye'de bulunan Suriyelilerin vatandaşlık hakkı. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(3), 1163-1172.
- Oliver, C. and O'Reilly, K. (2010). A Bourdieusian analysis of class and migration. *Sociology*, 44(1), 49-66. <https://doi.org/10.1177/0038038509351627>
- Özdemir, E. (2017). Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki algıları. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 16(1), 115-136. <https://doi.org/10.17134/khosbd.405253>
- Özkul, G. ve Dengiz, S. (2018). Göçmen girişimcilik bağlamında Suriyeli göçmenlerin Hatay iline olan ekonomik katkıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(26), 889-909. <https://doi.org/10.20875/makusobed.477418>
- Özyakışır, D. (2013). *Göç, kuram ve bölgesel bir uygulama*. İstanbul: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Pazarlıoğlu, M. V. (2007). İzmir örneğinde iç göçün ekonometrik analizi. Yönetim ve ekonomi. *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 121-136.
- Piore, M. J. (1986). The shifting grounds for immigration. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 485, 23-33.
- Punch, K. F. (2016). *Sosyal araştırmalara giriş nitel ve nicel yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Ravenstein, E. G. (1885). The laws of migration. *Journal of The Statistical Society of London*, 48(2), 167-235.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye'de iç göç olgusu ve kentleşme. *Türkiyat Araştırmaları*, 5, 33-44.
- Sağlık Bakanlığı. (2019). *Göç ve sağlık*. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, SB Yayın No: 1147.

- Sayın, Y., Usanmaz, A. and Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yarattığı etkiler: Suriye göç örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31), 1-13.
- Sezen, S., Turan, M. ve Kaya, A. A. (2019). Türkiye’deki Suriyeli misafirler ve ilişkilendirilen bulaşıcı hastalıklar. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7, 119-127.
- Sharara, S. L. and Kanj, S. S. (2014). War and infectious diseases: Challanges of the Syrian War. *Plos Pathogens*, 10(11), 1-4. <https://doi.org/10.1371%2Fjournal.ppat.1004438>
- Stark, O. and Taylor, J. E. (1989). Relative deprivation and international migration. *Demography*, 26(1), 1-14.
- Şahin, H. (2015). *Türkiye’de iç göçün sosyo-ekonomik dinamikleri: Ağrı ili örneği* (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Şahin, M. C. ve Aydemir, S. (2018). Zorunlu-kitlesel göç olgusuna sosyolojik bir yaklaşım: Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılar örneği. *Dini Araştırmalar* 21(53), 121-148. <https://doi.org/10.15745/da.421604>
- Şan, M. K. ve Abdulhakimoğulları, E. D. (2021). Suriyeli sığınmacılarla birlikte yaşama deneyimi bağlamında algı ve görüşler: Twitter üzerinden Suriyelilerin sosyal temsili. *Universal Journal of History and Culture*, 3(2), 209-241. <https://doi.org/10.52613/ujhc.989052>
- Şimşek, D. (2018). Mülteci entegrasyonu, göç politikaları ve sosyal sınıf: Türkiye’deki Suriyeli mülteciler örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 40(2), 367-392. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.446153>
- Şimşek, R. (2018). Göç kuramları, göç sosyolojisi: Farklı boyutlarıyla göç. R. Şimşek (Ed.), *Farklı Boyutlarıyla Göç* (ss.15-48). Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Tanrısevdi, F., Durdu, İ. ve Tanrısevdi, A. (2019). Beyin göçü mü? Beyin gücü mü? *Journal of Travel and Tourism Research*, (14), 133-158.
- Taştekin, N. (2020). *İlişkisel sosyoloji bağlamında Suriyeli göçmen gençlerin özneleşme süreçlerinde mekan: Gaziantep örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Tatlıcıoğlu, O. ve Apak, H. (2018). “Suriyeliler” hakkında yapılan lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 40(2), 227-254. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.437580>
- Tavukçu, N. (2019). *Türkiye’deki Suriyelilere yönelik sosyal politikaların değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Bilim Dalı, İstanbul.

- Tekinkaya, E. (2015). *Göç ve etnik ekonomi: İstanbul Bayrampaşa'da Boşnak göçmenler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tepealtı, F. (2019). Lozan nüfus mübadelesi göçleri ve Türk mübadillerin iskânı. *Coğrafya Dergisi*, (39), 89-98.
- Terzioğlu, S. (2018). Türkiye'de Suriyeli göçmenlerin sosyokültürel değişimi ve uyum süreçleri İstanbul Esenyurt bağlamında bir değerlendirme. *Göç ve Mültecilik*, 445-461.
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), 29-63.
- Uluslararası Göç Örgütü. (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*. No.18.
- Wickramasinghe, A. A. I. N. and Wimalaratana, W. (2016). International migration and migration theories. *Social Affairs*, 1(5), 13-32.
- Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yetiş, M. M. (2016). Kadim geçmişten ortak geleceğe. *Şehir ve Toplum Dergisi*, 6, 28-32.
- Yıldırımoglu, H. (2005). Uluslararası emek göçü: Almanya'ya Türk emek göçü. *Kamu-İş Dergisi*, 8(1), 1-24.
- Yıldız, A. ve İzmirlioğlu A. (2022). Türkiye'de yaşayan uluslararası koruma ve geçici koruma statüsündeki yabancılara çalışma izni, iş sözleşmeleri, diploma denklik ve meslek icrasına ilişkin durumlarının hukuki açıdan değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 71(1), 25-63. <https://doi.org/10.33629/auhfd.1001322>
- Yıldız, U. ve Sert, D. (2017). Göçün jeopolitiği ve Türkiye'nin coğrafi kısıtlaması üzerine farklı bir yorum. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 140, 93-105.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç: Çeşitleri, nedenleri ve etkileri. *Turkish Studies*, 9(2), 1685-1705. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6274>
- Yılmaz, Z. (2021). *Yerel yönetimlerin göçmenlere yönelik sosyal politikaları: Ankara örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Ankara.

İnternet Kaynakları

- URL 1: AFAD. (2013). *Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar, 2013 saha araştırması sonuçları*. Erişim adresi: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/25336/xfiles/1a-Turkiye_deki_Suriyeli_Siginmacilar_2013_1.pdf (erişim tarihi: 02.01.2023).
- URL 2: AFAD. (2014). *Suriye'den Türkiye'ye nüfus hareketleri, kardeş topraklarındaki misafirlik*. Erişim adresi:

- https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/17932/xfiles/webformatisuriyedenturkiyeyenufushareketleri_1_.pdf (erişim tarihi: 05.07.2022).
- URL 3: AFAD. (2017). *Türkiye’deki Suriyelilerin demografik görünümü, yaşam koşulları ve gelecek beklentilerine yönelik saha araştırması*. Erişim adresi: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/25337/xfiles/17a-Turkiye_deki_Suriyelilerin_Demografik_Gorunumu_Yasam_Kosullari_ve_Gelecek_Beklentilerine_Yonelik_Saha_Arastirmasi_2017.pdf (erişim tarihi: 05.01.2023).
- URL 4: AFAD. (2018). *Geçici barınma merkezleri raporları*. Erişim adresi: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/2374/files/15_10_2018_Suriye_GBM_B_ilgi_Notu_1.pdf (erişim tarihi: 05.01.2023).
- URL 5: Akdoğan, V. (2014). *Güneydoğu’da göç hareketleri ‘Diyarbakır örneği’*. Erişim adresi: <http://www.toplumvesiyaset.com> (erişim tarihi: 15.07.2021).
- URL 6: BMMYK ve Türk İçişleri Bakanlığı. (2005). *İltica ve göç mevzuatı*. Erişim adresi: http://www.goc.gov.tr/files/files/iltica_goc.pdf (erişim tarihi: 19.12.2022).
- URL 7: Caro, L. P. (2020). *Türk işgücü piyasasında Suriyeli mülteciler*. Erişim adresi: https://www.ilo.org/ankara/publications/WCMS_739463/lang--tr/index.htm (erişim tarihi: 22.09.2022).
- URL 8: Erdoğan, M. M. (2019). *Türkiye’deki Suriyeli mülteciler*. Erişim adresi: <https://www.kas.de/documents/283907/7339115/T%C3%BCrkiye%27deki+Suriyeliler.pdf/aca9d37-7035-f37c-4982-c4b18f9b9c8e?version=1.0&t=1571303334464> (erişim tarihi: 20.01.2023).
- URL 9: Erdoğan, M., Erdoğan A. ve Yavcan, B. (2017). *Türkiye’deki Suriyeli mülteci akademisyen ve üniversite öğrencilerinin durumu, sorunları ve beklentileri araştırması*. Erişim adresi: <https://www.igamder.org/haberler/elite-dialogue-turkiyedeki-suriyeli-multeci-akademisyen-ve-ogrencilerin-durumu-sorunlari-ve-beklentileri-arastirmasi-2017-basin-bulteni> (erişim tarihi: 04.11.2021).
- URL 10: Güler, E., Koç, G. ve Dede, K. (2018). *Suriyeli öğrenciler için yükseköğretime giriş yol haritası*. Erişim adresi: https://yuva.org.tr/pdf/unihazirlik_rehber_tr.pdf (erişim tarihi: 11.10.2021).
- URL 11: Heckmann, F. (2006). *Integration and integration policies imiscoe network feasibility study*. Erişim adresi: <https://www.efms.uni-bamberg.de/pdf/INTPOL%20Final%20Paper.pdf> (erişim tarihi: 23.12.2022).

- URL 12: Hürriyet. (2014). *Suriyeli göçmenlere Antalya yasağı*. Erişim adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/amp/gundem/suriyeli-gocmenlere-antalya-yasagi-27534479> (erişim tarihi: 12.09.2022).
- URL 13: Hürriyet. (2017). *Suriyeli öğrenci sayısı resmi verileri geçti*. Erişim adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/amp/yerel-haberler/antalya/suriyeli-ogrenci-sayisi-resmi-verileri-gecti-40615819> (erişim tarihi: 15.09.2022).
- URL 14: IGC. (2013). *Sınırları bulanıklaştırmak: Türkiye için Suriye'ye yayılma riskleri*. Erişim adresi: <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/eastern-mediterranean/syria/blurring-borders-syrian-spillover-risks-turkey> (erişim tarihi: 19.12.2022).
- URL 15: İHH. (2015). *Suriyeli yetimler için Reyhanlı'da dev yaşam merkezi*. Erişim adresi: <https://www.ihh.org.tr/haber/suriyeli-yetimler-icin-reyhanlida-dev-yasam-merkezi-2898> (erişim tarihi: 20.10.2021).
- URL 16: IOM. (2017). *Analiz: Türkiye akım izleme anketi Nisan - Mayıs 2017*. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/54699320-Analiz-turkiye-akim-izleme-anketi-nisan-mayis-2017.html> (erişim tarihi: 22. 01. 2023).
- URL 17: Kanat, K. B. ve Üstün, K. (2015). *Turkey's Syrian refugees*. Erişim adresi: http://file.setav.org/Files/Pdf/20150428153844_turkey%E2%80%99s-syrian-refugees-pdf.pdf (erişim tarihi: 11.11.2022).
- URL 18: Lotz, S. ve Singer, E. (2015). *Benefits of survey research*. Erişim adresi: <http://explorable.com/benefits-of-survey-research> (erişim tarihi: 26.12.2022).
- URL 19: Mülteciler Derneği. (2023). *Türkiye'deki Suriyeli sayısı Aralık 2022*. Erişim adresi: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi-aralik-2022/> (erişim tarihi: 09.01.2023).
- URL 20: SEGE, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü. (2017). *İllerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması (3. sayı)*. Erişim adresi: <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege/il-sege-raporlari> (erişim tarihi: 21.01.2023).
- URL 21: SETA. (2017). *Rapor: engelleri aşmak Türkiye'de Suriyeli çocukları okullandırmak*. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/323958947_Engelleri_Asmak_Turkiye'de_Suriyeli_Cocuklari_Okullastirmak (erişim tarihi: 16.09.2021).
- URL 22: Sıhhat Projesi. (2021). Erişim adresi: <http://www.sihhatproject.org/faaliyetler.html> (erişim tarihi: 03.03.2023).

- URL 23: Stratejik Ortak. (2019). *Barış pınarı harekâtı son durum haritası*. Erişim adresi: <https://stratejikortak.com/2019/12/baris-pinari-harekati-haritasi.html> (erişim tarihi: 01.01.2023).
- URL 24: T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (2022a). *Türkiye’de geçici koruma*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/turkiye-de-gecici-koruma> (erişim tarihi: 05.07.2022).
- URL 25: T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (2023a). *Geçici koruma*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (erişim tarihi: 06.01.2023).
- URL 26: T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (2023b). *Geçici koruma*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (erişim tarihi: 06.01.2023).
- URL 27: Türkiye İstatistik Kurumu. (2019). *Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2019-33705#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=T%C3%BCrkiye'de%20ikamet%20eden%20n%C3%BCfus,433%20bin%20861%20ki%C5%9Fi%20oldu> (erişim tarihi: 20.04.2022).
- URL 28: Uluslararası Af Örgütü. (2012). *Avrupa insan hakları ve göç kontrolü*. Erişim adresi: <https://www.amnesty.org.tr/public/uploads/files/Rapor/SOS-Avrupa-Insan-Haklari-ve-Goc-Kontrolu-2012.pdf> (erişim tarihi: 02.11.2021).
- URL 29: UNICEF. (2016). *Türkiye’deki Suriyeli çocuklar bilgi notu*. Erişim adresi: <https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/t%C3%BCrkiyedeki-suriyeli-%C3%A7ocuklar-bilgi-notu-ekim-2016> (erişim tarihi: 02.11.2021).
- URL 30: UNHCR. (2022). *Refugee data finder*. Erişim adresi: https://www.unhcr.org/refugee-statistics/#_ga=2.244028611.797961996.1522747939-1127350971.1522747939 (erişim tarihi: 10.10.2022).
- URL 31: UNHCR Türkiye. (2022). *Türkiye’de mülteciler ve sığınmacılar*. Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar> (erişim tarihi: 09.11.2022).
- URL 32: VDC. (2020). *The monthly statistical report on killed*. Erişim adresi: <https://www.vdc-sy.info/index.php/en/reports/1473673722#.ZCKSNnZByM8> (erişim tarihi: 29.09.2022).
- URL 33: Yeni Şafak. (2022). *Antalya’ya gelen turist sayısı 11 milyona yaklaştı*. Erişim adresi: <https://www.yenisafak.com/amphtml/ekonomi/antalyaya-gelen-turist-sayisi-11-milyona-yaklasti-3860815> (erişim tarihi: 27.09.2022).

- URL 34: Yıldız, Y. (2021). *Bir kavramın anatomisi: entegrasyon*. Erişim adresi: <https://perspektif.eu/2018/01/04/bir-kavramin-anatomisi-entegrasyon/> (erişim tarihi: 18.09.2021).
- URL 35: YÖK. (2021). *Suriyeli öğrenci raporu*. Erişim adresi: <https://istatistik.yok.gov.tr> (erişim tarihi: 19.09.2021).

EK 1-ANKET FORMU

1-Cinsiyetiniz? Kadın ☐ Erkek ☐

2-Yaşınız? (Belirtiniz.....)

3-Nerede doğdunuz? Türkiye ☐ Suriye ☐

4-Medeni haliniz? Evli ☐ Bekâr ☐ Eşi vefat etmiş ☐ Boşanmış ☐

Kaç yıldır Türkiye’de Yaşıyorsunuz?1() 2() 3() 4() 5 () 6 () 7 () 8 () 9 () 10 ()

5-Çocuğunuz var mı? Evet ☐ Hayır ☐

5.1-Kaç Çocuğunuz var ve yaşları (Belirtiniz.....)

5.2-Çocuklarınızdan kaç tanesi Türkiye’de doğdu? (Belirtiniz.....)

6-Eğitim durumunuz? Okur-yazar değil ☐ Okur-yazar ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Yüksekokul ☐ Üniversite ☐ Master/Doktora ☐

7-Evde kaç kişi yaşıyorsunuz?1() 2() 3() 4() 5 () 6 () 7 () 8 () 9 () 10 ()

8-Çalışma Durumunuz? Çalışıyorum ☐ Çalışmıyorum ☐ İş arıyorum ☐ Diğer

9-Ailede kaç kişi çalışıyor? 1() 2() 3() 4() 5 () 6 () 7 () 8 () 9 () 10 ()

10-Gelir Düzeyiniz Aylık Ne Kadardır? (Belirtiniz.....)

11-Şu anki ekonomik durumunuzu nasıl tanımlarsınız? A. Çok İyi B. İyi C. Orta D. Kötü E. Çok Kötü

12-Suriye’deki mesleğiniz neydi? (Belirtiniz).....

13-Göç etmeden önceki gelir düzeyiniz ne kadardı? (Belirtiniz).....

14-Savaştan önce Suriye’deki sosyal hayatınızı nasıl tanımlarsınız? Çok İyi ☐ İyi ☐ Orta ☐ Kötü ☐ Çok Kötü ☐

15-Göç etmek için Türkiye’yi seçme nedeniniz nedir?

Türk Devletinin Açık Kapı Politikası() Akrabalık Bağları ve Daha Önce Göç Edenlerin Telkinleri() Türkiye Devletinin Kabul Edeceğini Düşündüğümüz İçin () Kültürel Yakınlık () Sınırsal Yakınlık ()Gidecek Başka Ülke Olmadığı İçin () Diğer() Hepsi ()

16-Türkiye’de yaşamaya devam etmek istiyor musunuz? Evet ☐ Hayır ☐

17-Türkiye’de yatırım yapmayı düşünüyor musunuz? Evet Düşünüyorum ☐ Hayır düşünmüyorum ☐ Fikrim Yok ☐

18-Bulunduğunuz bölgede ayrımcılığa maruz kaldığınızı düşünüyor musunuz? Her zaman() Zaman Zaman () Emin değilim () Hiçbir Zaman ()

19-Türkiye’de resmi işlemlerde Suriyeli olduğunuz için zorluk yaşıyor musunuz ?

Evet () Hayır () Bazen ()

20-Türkiye’de ev kiralamak konusunda Suriyeli olduğunuz için zorluk yaşıyor musunuz? Evet () Hayır () Bazen ()

21-Kendinizi Türkiye’de bir yabancı olarak hissediyor musunuz? Evet hissediyorum () Hayır hissetmiyorum () (Cevabınız evet ise hangi açılardan yabancı hissediyorsunuz? Belirtiniz.....)

22-Türk komşularınızla sık sık görüşüyor musunuz? Evet () Hayır () Bazen ()

23-Komşularınızın özel davetlerine katılıyor musunuz? Evet () Hayır () Bazen ()

24-Okula devam eden çocuğunuz var mı?(Evli ve çocuklu olanlar cevaplayacak) Evet () Hayır ()

24.1-(Cevabınız evet ise) Çocuklarınız okulda diğer akranlarıyla sorun yaşıyorlar mı? Evet () Hayır () Bazen ()

25-Türkçeyi yeterli düzeyde konuştuğunuzu düşünüyor musunuz? Evet () Hayır () Kısmen ()

26-Zorunlu olmadıkça Arapça konuşmuyorum. Evet () Hayır ()

27-Zorunlu olmadıkça Türkçe konuşmuyorum. Evet () Hayır ()

28-Kendi evimde ve hemşerilerimle beraberken sadece Arapçayı kullanıyorum. Evet () Hayır ()

29-Türk vatandaşlarıyla daha iyi anlaşıyorum. Evet () Hayır ()

30-Suriyelilerle daha iyi anlaşıyorum. Evet () Hayır ()

31-Sadece Suriyelilerle sosyalleşmeyi tercih ediyorum. Evet () Hayır ()

32-Hem Türklerle hem de Suriyelilerle sosyalleşirim Evet () Hayır ()

33-Arkadaşlarımı sadece Suriyeliler arasından seçerim. Evet () Hayır ()

34-Arkadaşlarımı hem Türkler hem de kendi vatandaşlarımdan seçerim. Evet () Hayır ()

35-Gelecek için planlarımı Türkiye'ye göre yapıyorum. Evet () Hayır ()

36-Gelecek için planlarımı Suriye'ye göre yapıyorum. Evet () Hayır ()

37-Kendimi Türkiye'ye ait hissediyorum. Evet () Hayır ()

38-Kendimi Suriye'ye ait hissediyorum. Evet () Hayır ()

39-Kendimi her iki ülke insanlarından da farklı görmem. Evet () Hayır ()

40-Hangi ülke vatandaşıyla evlenmeyi tercih edersiniz?(Sadece bekarlar cevaplayacak) Türkler () Suriyeliler () Her ikisi de olabilir () Diğer ()

41-Suriye'yi ziyaret ediyor musunuz? Evet, ediyorum () Hayır, etmiyorum ()

42-Suriyeli yakınlarınızla haberleşebiliyor musunuz? Görüşemiyorum () Günde bir kez () Hafta bir/Birkaç kez () Ayda bir/ Birkaç kez () Daha sık ()

- 43-Suriye'ye para gönderiyor musunuz? Evet () Hayır ()
- 44-Suriye'de yatırımınız var mı? Evet Var () Hayır Yok ()
- 45-Suriye televizyon gazete ve haberlerini takip ediyor musunuz? Evet ediyorum () Hayır etmiyorum ()
- 46-Vatandaşlık size ne ifade ediyor? Siyasal Eşitlik () Kimliksel Aidiyet () Gelecek Tasavvuru () Ekonomik Rahatlık () Diğer ()
- 47-Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına başvuru hakkı verilse başvurmak ister miydiniz? Evet isterim () Hayır istemiyorum ()
- 48-İmkânınız olsa çifte vatandaşlık ister miydiniz? Evet İsterim () Hayır İstemem ()
- 49-Türkiye'de kendinizi güvende hissediyor musunuz? Evet hissediyorum () Hayır hissetmiyorum ()
- 50-Türkiye dışında bir yerde yaşamak ister miydiniz? Evet, isterim () Hayır istemiyorum()
- 51-Kendinizi hangi ülkeye daha yakın hissediyorsunuz? Türkiye () Suriye () Hem Suriye hem Türkiye () Diğer ()

ÖZGEÇMİŞ

Eğitim Derecesi	Okul/Program	
Lise	Hakan Sevim Anadolu Öğretmen Lisesi	
Önlisans	Anadolu Üniversitesi AÖF-Adalet	
Lisans	Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi-Türkçe Öğretmenliği Anadolu Üniversitesi AÖF-Kamu Yönetimi Anadolu Üniversitesi AÖF-Sosyal Hizmet	
Yüksek Lisans	Akdeniz Üniversitesi Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü-Akdeniz Göç Araştırmaları	
İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
2018-2019	Antalya MEM-Baraj Ortaokulu	Öğretmen
2019-Devam Ediyor	Antalya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü	Sosyal Çalışmacı
Alana Yönelik Tecrübeler -Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği arasında, Türkiye’de yaşamlarını sürdüren Geçici Koruma ve Uluslararası Koruma Statü sahiplerine yönelik olarak hizmet vermek amacıyla 2018 yılında bir işbirliği protokolü imzalanmış olup bu kapsamda Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine bağlı olarak göçmenlere yönelik hizmet vermek amacıyla birimler oluşturulmuştur. Oluşturulan bu birimde 2019 Ocak ayından bu tarafa ‘birim sorumlusu’ olarak görev yapmaktayım. -2019 yılında Antalya Valiliği bünyesinde ve 13 farklı kamu kurumunun katılımı ile oluşturulan İl İnsan Ticaretiyle Mücadele Koordinasyon Komisyonu’nun Antalya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü adına yıl boyunca komisyon üyeliği yapıp, özellikle insan ticareti mağduru göçmenlere yönelik çalışmalarda bulundum. -2022 yılında Ukrayna ile Rusya arasında başlayan savaş nedeniyle Ukrayna’da Devlet korumasında bulunan 1500 civarında yetim çocuk T.C. Cumhurbaşkanlığı himayelerinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Dış İşleri Bakanlığı ve İç İşleri Bakanlığı’nın ortak koordinasyonunda Antalya’ya getirilmiş olup halen Antalya’da Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı sorumluluğunda misafir edilmektedir. Sürece UNİCEF, UNHCR ve ASAM gibi uluslararası STK’lar da destek vermektedir. Sürecin başladığı 23.03.2022 tarihinden 15.09.2022 tarihine kadar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nca süreçte tüm kamu kurumları ve STK’ların genel koordinasyonunu sağlamak adına ‘genel koordinatör’ olarak görevlendirildim.		